

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
GENEL SOSYOLOJİ VE METODOLOJİ PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE İNTİHAR OLGUSUNUN ÇÖZÜMLEMESİ:
“BATMAN” ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20056127 Esra Huri BULDUK

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Çağlayan KOVANLIKAYA

İSTANBUL - 2008

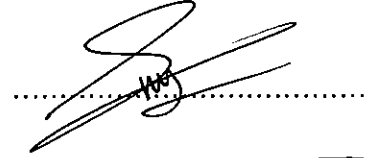
Esra Huri BULUK tarafından hazırlanan **Türkiye’de İntihar Olgusunun Çözümlemesi : “Batman Örneği”** adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 06 / 06 / 2008

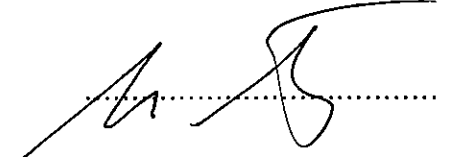
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

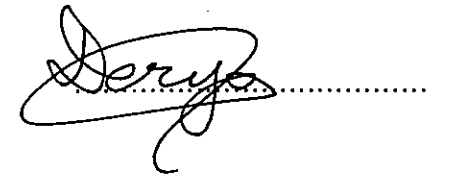
Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Çağlayan KOVANLIKAYA
(Danışman)

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Mahmut ARSLAN
(İ.Ü.Öğr.Üy.)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Derya FIRAT

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa no.</u>
ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
SUMMARY.....	V
TABLolar LİSTESİ	VI
KISALTMALAR LİSTESİ	IX
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Araştırmanın Yöntemi	5
1.3. Araştırmanın Evreni	6
1.4. Örneklemin Demografik Özellikleri	6
2. İNTİHARIN TEORİK ÇERÇEVESİ.....	8
2.1. İntihar Olgusuna Genel Bir Bakış	8
2.2. Durkheim’ın İntihar Kuramı	14
2.2.1. Bencil İntiharlar	14
2.2.2. Elcil İntiharlar	17
2.2.3. Anomik (Kuralsız) İntiharlar	19
2.3. Kopya İntiharlar	20
3. BATMAN’IN SOSYO-EKONOMİK DURUMU.....	23
3.1. Batman’ın Ekonomik Durumu.....	24
3.2. Batman’ın Sosyal Durumu	26
4. BATMAN’DA YAŞANAN KADIN İNTİHARLARINA NEDEN OLAN PROBLEMLER ve ARAŞTIRMA SONUÇLARI.....	29
4.1. Batman’da 2001-2007 Yılları Arasında Yaşanan İntihar Olaylarının Genel Yapısı	31
4.2. Göç, Kentleşme ve Modernleşme.....	35

4.3. Siyaset	42
4.4. Ekonomik Problemler.....	47
4.5. Eğitim	51
4.6. Medya	55
4.7. Ailevi Hayat ve Toplumsal Cinsiyet Açısından Batman.....	59
4.7.1. Geleneksel Yapı	66
4.7.2. Eğitim	67
4.7.3. Kimlik	67
4.8. Töre	71
5. BATMAN’DA SİVİL İNSİYATİF ve YAPILAN GÖRÜŞMELERİN VERİLERİ	81
5.1. Neden Batman’da Kadınlar İntihar Ediyor?.....	84
5.2. Toplumsal Cinsiyet Ayrımının Görünürlüğü.....	86
5.3. Törelere İntiharlar Üzerindeki Etkisi.....	87
5.4. Medyanın İntiharlar Üzerindeki Etkisi.....	88
5.5. Batman’da Uygulanan Devlet Politikalarının Yeterliliği.....	90
6. SONUÇ.....	93
7. KAYNAKÇA	100
8. EK-1	105
9. EK-2	110
10. ÖZGEÇMİŞ	130

ÖNSÖZ

Batman’da gerçekleşen kadın intiharlarının oranlarının hemen hemen tüm dünya istatistiklerinin tersine erkeklere intiharlarına oranla fazla oluşu, Batman’ın sosyal yapısının farklı olmasıyla ilintilidir. Gerçekleşen kadın intiharlarının nedenlerini anlamak bu sosyal yapıyı doğru analiz etmekten geçmektedir.

Batman’da yaşanan kadın intiharları hakkında çalışmaya karar vermemin sebebi; kadın dendiğinde akla ilk gelen kavramların doğum ve yaşam olmasına rağmen Batman’da kadın denilince akla ölümün gelmesidir. Batmanlı kadınların ölümü nasıl bu kadar içselleştirdiklerini ve nasıl yaşama karşı ölümle mücadele verdiklerini anlamaya çalışmak uzun ve yorucu bir süreci de beraberinde getirdi.

Bu süreç içinde yardımlarını esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Çağlayan Kovanlıkaya’ya, akademik anlamda desteğini hep hissettiğim ve bana yol gösteren hocam Prof. Dr. Mahmut Arslan’a, yılgınlık anlarımda beni yalnız bırakmayan İffet Ok’a ve yanımda olduğu için Linda Barış’a, tüm sıkıntılara ortak olan melek anneme, babama ve kardeşim Yiğit Kemal Bulduk’a sonsuz teşekkür ederim.

Esra Huri Bulduk

ÖZET

TÜRKİYE’DE İNTİHAR OLGUSUNUN ÇÖZÜMLEMESİ: “BATMAN” ÖRNEĞİ

İntihar, bireysel bir eylem olması dolayısıyla kişiye bağlı bir edim olarak değerlendirilebilir. Ancak birey toplum içinde var olduğu için intihar süreci ve intihar kararı, toplumsal etkilerden ve olgulardan ayrı tutulamaz.

Dünya istatistiklerine bakıldığında erkeklerin kadınlara oranlara intihara daha eğilimli olduğu gözlemlenmesine rağmen Batman’da tam tersi bir durum vardır. Batman hızla gelişen ve modernleşen bir şehirdir ancak bu süreçte geleneksel yapının kadınlar üzerinde yarattığı baskı, kadınların kendi kimliklerini oluşturmalarına engel olmaktadır. Bu nedenle Batman’da yaşayan kadınlar, kendileri ve toplumsal normlar, gelenekler arasında sıkışıp kalmaktadırlar.

Bu çalışmada Batman’da 1990’lı yıllardan günümüze kadar yaşanan kadın intiharlarının nedenleri anket çalışması ve görüşmeler ışığında değerlendirilmiştir. Yaşanan intiharları tek bir etkiye bağlamak ve toplumsal cinsiyet açısından değerlendirmemek konunun yanlış analiz edilmesine neden olur. Çalışmada, Batman’da yaşanan kadın intiharlarının ana nedenleri; göç, kentleşme ve modernleşme, siyaset, ekonomik problemler, eğitim, medya, aile hayatı ve töre olarak belirlenmiştir.

ANAHTAR KELİMELE: İntihar, Kadın, Batman, Toplumsal Cinsiyet, Modernleşme, Töre, Kimlik

SUMMARY

(Analysis of Suicide in Turkey: Batman Model)

Suicide can be evaluated as being a human's own activity due to being an individual's action. But because of the fact that human being exists in society, suicide process and its decision are not separated from social effects and facts.

Although it is observed that men have inclination to suicide upwards of women according to world statistics, there is just an opposite inclination in Batman. Batman is rapidly developing and becoming modern but in this process the oppression of the tradition structure over women obstruct women to create their own identities. Because of that reason, women who live in Batman are in between themselves and social norms, tradition.

This study is evaluated the reasons of woman's suicide from 1990's to today in Batman at light of questionnaire work and interview. To think that there is only one reason about suicide and to avoid not evaluating it in terms of gender lead to analyses it wrongly. In the study, the basic reasons of women's suicide in Batman are determined as migration, urbanization and modernization, politics, economical problems, education, media, family life and custom.

Keywords: Suicide, Women, Batman, Gender, Modernization, Custom, Identity

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa no.</u>
Tablo 1.1. Anket Katılımcıların Cinsiyetlerine ve Yaşamsal Koşullarına Göre Oranı Grafiği	6
Tablo 1.2. Anket Katılımcılarının Yaş ve Cinsiyetlerinin Oranı Grafiği	7
Tablo 3.1. 2007 Verilerine Göre Batman'daki Cinsiyet ve Kent-Köy Nüfusu Yoğunluğu Oranı	28
Tablo 4.1.2001-2007 Yıllarında Batman'da Gerçekleşen İntiharlar ve İntihar Teşebbüslerinin Oranı	29
Tablo 4.2. 2001-2007 Yılları Arasında Batman'da Gerçekleşen İntihar ve İntihar Teşebbüslerinde Kadın-Erkek Oranı Grafiği	30
Tablo 4.3. 2001-2007 Yılları Arasında Batman'da İlçelere Göre İntihar Oranı Grafiği.....	31
Tablo 4.4.2001-2007 Yılları Arasında Mevsimlere Göre İntihar Oranı Grafiği	32
Tablo 4.5. 2001-2007 Yılları Arasında Batman'da İntihar Şekillerine Göre İntihar Oranı	33
Tablo 4.6. 2001-2007 Yılları Arasında İntihar Sebeplerine Göre İntihar Oranı.....	34
Tablo 4.7. Anket Katılımcılardan Göç Edenlerin Oranı	36
Tablo 4.8. 1999-2000 Yılları Arasında Batman'da İntihar Olaylarının Olay Yerine Göre Dağılımı	41
Tablo 4.9. Devlet Politikalarından Duyulan Memnuniyete Göre Bireylerin Dağılımı Grafiği	43
Tablo 4.10. Batman'da Uygulanan Devlet Politikalarının Hangi Konularda Yetersiz Olduğunun Ölçümü Grafiği	44
Tablo 4.11. Anket Katılımcıların Bağlılık Ölçümü Grafiği	45

Tablo 4.12. Batman’da Yaşanan İntiharların Nedenleri ve Cinsiyet İlişkisinin Oranı	46
Tablo 4.13. Gelir Yaşamsal Koşullar Karşılaştırması	48
Tablo 4.14. Anket Katılımcılarının Mesleklerine Göre Oranı Grafiği	48
Tablo 4.15. Sosyal Güvence- Cinsiyet İlişkisi Oranı	49
Tablo 4.16. Kadınların İntihar Oranının Erkeklerle Göre Daha Yüksek Olmasının Nedenlerinin Karşılaştırmasının Grafiği.....	50
Tablo 4.17. Yaşamsal Koşullar ve Eğitim Düzeyi Oranı	52
Tablo 4.18. Kullanılan Kitle İletişim Araçlarının Oranının Grafiği	55
Tablo 4.19. Batman’ın İntihar Konusuyla Gündeme Gelmesinden Duyulan Rahatsızlığın Ölçüm Grafiği	56
Tablo 4.20. Medyada Çıkan Haberlerin İntiharlar Üzerindeki Etkisinin Ölçüm Grafiği	57
Tablo 4.21. Cinsiyet ve Medeni Durum İlişkisinin Oranı	59
Tablo 4.21. Evli Olan Katılımcıların Çocuk Sayısının Oranı	60
Tablo 4.23. Anket Katılımcılarının Kardeş Sayısı Oranı	60
Tablo 4.24. Evde Geçirilen Süre-Cinsiyet İlişkisi Oranı	62
Tablo 4.25. Anket Katılımcılarının Boş Vakitlerini Nasıl Değerlendirildiğinin Grafiği	62
Tablo 4.26. Batman’daki Sosyal Aktivitelerin Yeterliliğinin Oranı Grafiği	63
Tablo 4.27. Başlık Parası Verenlerin Oranının Grafiği	73
Tablo 4.28. Töre ve Namus Cinayetlerini Mağdurlarının Nüfus Kaydına Göre Oranı Grafiği	74
Tablo 4.29. Törelerin İntiharlar Üzerindeki Etkisi-Cinsiyet Oranı Grafiği....	76
Tablo 5.1. Psikolojik Destek Alanların Cinsiyete Göre Oranı	81
Tablo 5.2.Çevresinde Psikolojik Destek Alan İnsanların Olduğu Katılımcıların	

Oranı	82
Tablo 5.3.Çevresinde Psikolojik Destek Alan Katılımcıların Yakınlarının Cinsiyet Oranı	82
Tablo 5.4.Psikolojik Desteğe Duyulan İhtiyacın Ölçümü	83
Tablo 5.5. “Gelecekte Umutlu musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Ölçümü	92

KISALTMALAR LİSTESİ

A.g.k.	: Adı Geçen Kaynak
Bkz.	: Bakınız
Eğitim – Sen	: Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası
F	: Frekans
Göç-Der	: Göç Edenlerle Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği
T.B.M.M.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
T.P.A.O.	: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
Vb.	: Ve benzeri
DEHAP	: Demokratik Halk Partisi

1. GİRİŞ

İntihar, ölen kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilinerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan ölüm olayıdır.¹ İntihar, kavramı insalık tarihi kadar eski bir kavramdır. Her toplum kültürel farklılıklarına rağmen intihar olaylarıyla karşılaşmaktadır. Bu yüzden intiharın karmaşık yapısını çözümlemek ve nedenlerini anlamak için birçok bilim dalı tarafından bu konuya yönelik araştırmalar yapılmaktadır. İntihar kişinin kendi varlığını sonlandırmaya yönelik verdiği bir karar olması nedeniyle bireysel tercihlere dayalı bir tavır gibi algılanabilir ancak insan kendini toplum içinde var ettiği ve yaşamsal koşullarını toplumsal normlara göre konumlandığı için intihar kavramı toplumsal etkilerden ayrı düşünülmemelidir. İntihar, her toplum için farklı nedenlere dayandırılabilir. Bu yüzden toplumsal hayattan kopuk bir intihar analizi yapmak mümkün olmamaktadır.

Her toplumun durağan bir intihar oranı vardır.² Bu oranın farklı olmasının nedeni toplumların kabul ettikleri normların da farklı oluşuyla ilintilidir. İntihar oranındaki ani iniş ya da çıkışlar ise toplumsal normlardaki değişikliklerin göstergesi olarak bize ip ucu vermektedir. Batman’da yaşanan kadın intiharlarına yönelik bir çalışmaya ihtiyaç duyulmasının nedeni, genelde erkek intiharlarının, kadın intiharlarına nazaran istatistiksel olarak yüksek olmasına rağmen, Batman’da tam tersi bir tablo ile karşılaşılmasıdır. Bu tablonun anlaşılması için, Batman’ın sosyolojik yapısının incelenmesi ve bu yönde analizler yapması ihtiyacı doğmaktadır.

¹ Emile DURKHEIM, **İntihar**, Çev. Özer Ozankaya, 25

² A.g.k., 7

Bölgenin genel intihar istatistiklerine bakıldığında kadın intiharlarının niceliksel olarak fazla olduğu gözlemlenmektedir. Ancak Batman oransal olarak en çok kadın intiharının gerçekleştiği kenttir. Bölgeye bakıldığında Batman dışındaki diğer kentlerin de aynı geleneklerden beslendiği gözlemlenmektedir. Buna rağmen Batman’da benzer kültürle beslenen diğer kentlerden daha fazla kadın intiharı yaşanması akla “Neden Batman?” sorusunu getirmektedir. Bu sorunun birden fazla cevabı vardır. Ancak Batman’ı çevre illerden farklı kılan en önemli özellik çok genç bir kent olması itibarıyla modernleşme sürecinde yaşadığı aksaklıklardır. Batman’da petrolün bulunmasının ardından çok hızlı bir modernleşme sürecine girilmiş ve bu süreçte kamusal örgütlenmeler vasıtasıyla tepeden inme bir kentleşme anlayışı geliştirilmiştir. Yaşanan bu süreç içinde Batman çok sayıda göç almış ve çarpık kentleşme ve yanlış seyir eden modernizasyon süreci beraberinde birçok problemi de getirmiştir.

Çalışma altı ana bölümden oluşmaktadır. ikinci bölümde intihar kavramının teorik temelleri ve intiharın nedenlerini açıklamaya yönelik farklı disiplinler tarafından öne sürülen hipotezler sunulmaktadır. Ancak intihar nedenleri toplumsal açıdan değerlendirileceği için Durkheim’in intihar kuramı üzerinde daha ayrıntılı bir şekilde durulmuştur. Ayrıca, kitle iletişim araçlarının etkinleşmesinin ardından sosyolojik bir parametre haline gelmesi ve toplumu her alanda etkilemesi nedeni ile medya ve intihar ilişkisini ortaya koyan ‘kopya intiharlar’ kavramı üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde, Batman’ın sosyo-ekonomik durumu gözden geçirilerek Batman’ın toplumsal yaşamı hakkında genel bir bilgi verilmektedir. Batman’ın ekonomik yaşamını oluşturan sanayi, ticaret , tarım ve hayvancılık üzerinde durulmakta ve sosyal hayata yön veren bazı gelenekler açıklanmaktadır.

Yaşanan kadın intiharları, bireysel nedenlerin yanı sıra birçok toplumsal etkene de dayanmaktadır. Dördüncü bölümde, uygulanan anket çalışması verileri ışığında intiharlara neden olan problemler üzerinde durulmaktadır. Veriler doğrultusunda Batman'da yaşanan göç, hızlı kentleşme ve modernleşme, siyaset, ekonomik problemler, eğitim, medya, aile hayatı ve töre kavramları üzerinde durularak toplumsal cinsiyet ve cinsiyetçi ayrımın kadın üzerinde yarattığı genel etkilere değinilmekte bu kavramların geleneksel yapı, eğitim ve kimlik üzerindeki etkileri tartışılmakta ve Batman toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmektedir.

İktidarın genelde kadına, özelde Batman'da yaşanan kadın intiharlarına yaklaşımı demokratik anlamda yol almamış olması ve Batman'ın katı geleneksel tutumu dolayısıyla hukuksal uygulamaların etkisi halen güçlü değildir ve sorunu giderememektedir. Bu nedenle, yaşanan kadın intiharları ve yapılan çalışmaların yeterliliği konusunda Batman'daki sivil insiyatifin fikirleri ve eleştirileri önem kazanmaktadır. Beşinci bölümde, yapılan görüşmeler ışığında Batman'da yaşanan kadın intiharlarını sivil insiyatifin nasıl değerlendirdiği üzerinde durulmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Batman'da 1990'lı yıllarda yaşanan ikinci büyük göç dalgası nedeniyle girilen hızlı kentleşme ve modernleşme süreci, köy ve kent hayatı arasında sıkışıp kalan Batman halkı için birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Geleneksel yapının kent yaşamına olan uyumsuzluğu nedeniyle gündelik hayatta hissedilen huzursuzluklar, en çok ailenin namusu sayılan ve evi ile sınırlı yaşamları olan kadınları etkilemektedir. Kendini ifade etmek için alan bulamayan kadınlar, birçok baskıyla karşılaşmakta, kendi haklarından habersiz yaşamakta ve hayatlarını

sürdürmeye çalışmaktadırlar. Bu süreçleri yaşayan kadınlar, kendilerini özgür bir şekilde ifade edemedikleri için seslerini yükseltmemekte ve kendi hayatlarını sonlandırma eğilimi göstermektedirler.

1990’li yılların ortalarından itibaren Batman’da yaşanan kadın intiharlarındaki hızlı artış sebebiyle gözler Batman’a çevrilmiştir. Batman’da yaşanan kadın intiharlarının erkeklere oranla yüksek olması bu tip bir intihar eğiliminin dünyada az görülmesi nedeniyle şaşkınlıkla karşılanmaktadır. Daha sonra kentte farklı bilim dalları kullanılarak hükümet destekli araştırmalar yapılmış ancak katı geleneksel alışkanlıklar yüzünden çözüme yönelik uygulamalar başarıya ulaşamamıştır. Halen Batman’da yaşanan kadın intiharlarının sayısı erkeklere oranla daha yüksektir. Yapılan çalışmalarda genellikle törelerin kadınlar üzerinde yarattığı etki tartışmaların ana eksenini oluşturmaktadır. Batman’da yaşanan intiharları tek bir nedene bağlamak, konuyu sınırlamak ve gerçeklikten uzaklaşmak anlamına gelmektedir. Dolayısıyla yaşanan intihar olaylarını geniş bir alan içinde ele almak gerekmektedir.

Çalışmanın amacı, yaşanan kadın intiharlarını geniş bir perspektifte ele alarak intiharlara neden olabilecek etkenleri Batman halkı ve bölgedeki sivil inisiyatif gözünden görmeye çalışmak ve değerlendirmektir. Bu açıdan, gerçekleşen kadın intiharlarına neden olabilecek tüm parametreler (kentleşme, modernleşme, siyaset, ekonomik yapı, eğitim, medya, ailevi hayat) göz önüne alınarak incelenmiştir. Batman’da gerçekleşen kadın intiharlarının bölgede yaşayan halk tarafından nasıl değerlendirildiğini anlamak amacıyla yapılan saha araştırmasında anket ve Batman’daki sivil inisiyatif ile yapılan görüşmelere başvurulmuştur.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Batman’da yaşanan kadın intiharlarının birden fazla nedeni vardır. Bu nedenlerin anlaşılması için Batman kentinin sosyal ve geleneksel yapısının incelenmesi gerekmektedir. Yapılan pilot çalışmada Batman’da katılımcı gözlem yöntemiyle incelemelerde bulunulmuş ve Batman halkıyla görüşmeler yapılmıştır. Genel yapı algılandıktan sonra halkın Batman’da yaşanan kadın intiharları hakkında ne düşündüğünü anlamak ve sistemli bir döküm oluşturmak için Batman köylerinde ve kent merkezinde anket çalışması yapılmıştır. Batman halkının intiharları nasıl değerlendirdiğini öğrenmeye yönelik sorulardan oluşan anket çalışmasında, 94 katılımcının demografik bilgileri alındıktan sonra intihara ilişkin düşüncelerini ve hayattan memnuniyet derecelerini ölçebilecek sorular sorulmuştur. Uygulanan anket açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır.

Görüşmeler ise sivil insiyatifin Batman’da yaşanan kadın intiharları hakkındaki yorumunu ölçmek amacıyla Selis Kadın Dayanışma Merkezi, Eğitim Sen, Göç-Der, Batman Gençlik ve Kültür Evi başkanları ve Belediye Basın Bürosu çalışanı ve NTV muhabiri Murat Malgir ile yapılmıştır.

Çalışmalar sonunda tüm veriler değerlendirilmiş ve intihara neden olabilecek etkenler, sivil insiyatif ve Batman halkının kadın intiharlarına bakışını değerlendiren veriler sunulmuştur.

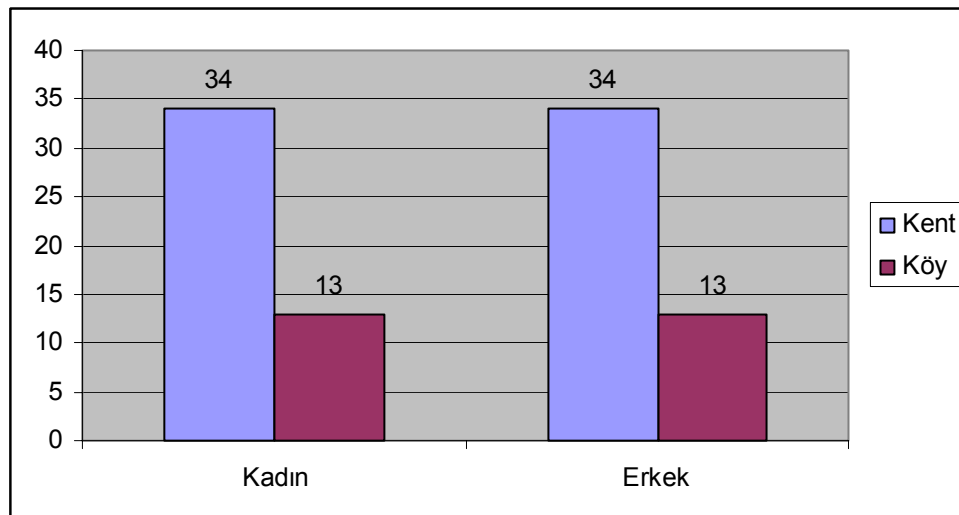
1.3. Araştırmanın Evreni

Batman'daki kadın intiharlarını etkileyecek genel parametlerin tespiti ve Batman halkının, yaşanan kadın intiharlarını nasıl değerlendirdiğini anlamak için 94 katılımcıya anket uygulanmıştır. Katılımcı sayısı, Batman'ın nüfusunun binde iki oranı gözetilerek belirlenmiştir. Anketler, katılımcıların cinsiyet ve yaşamsal koşullar kotası belirlendikten sonra Batman'ın ilçelerinde ve köylerinde uygulanmıştır.

1.4. Örneklemin Demografik Özellikleri

Ankete katılan görüşmecilerin cinsiyetleri ve yaşamsal koşullara göre oranı tablo 1.1.'de gösterilmiştir.

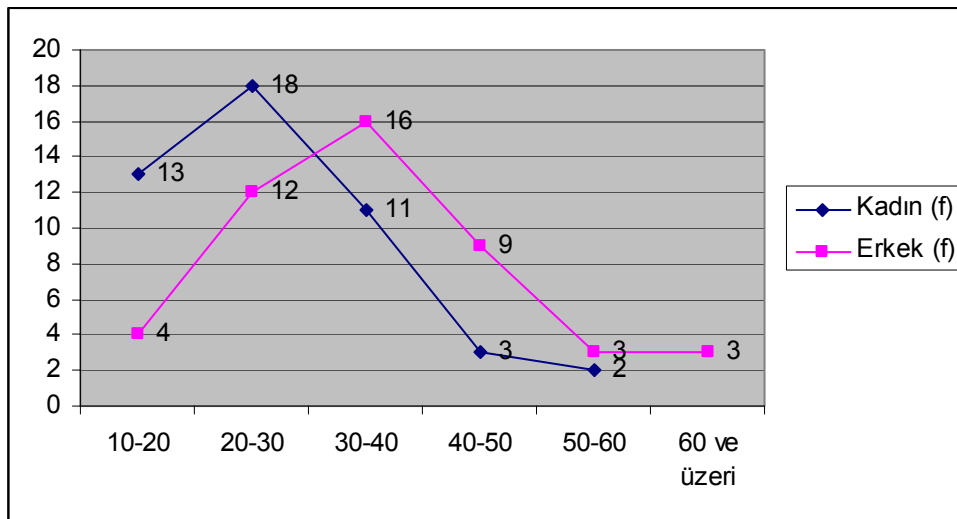
Tablo 1.1. Anket Katılımcılarının Cinsiyetleri ve Yaşamsal Koşullarına Göre Oranı

Tablo 1.1.'e bakıldığında Batman'daki cinsiyet, kent-köy nüfusunun yoğunluğu ankete katılan katılımcılardan köyde ve kentte yaşayan kadın ve erkek sayılarını da yansıtmaktadır.

Katılımcıların yaş ve cinsiyet oranı ise tablo 1.2.'de gösterilmektedir.

Tablo 1.2. Anket Katılımcıların Yaş ve Cinsiyet Oranı Grafiği

Katılımcıların cinsiyet oranının eşit, kent-köy nüfustaki oransal dağılım ve yaş aralıklarının oransal olarak birbirine yakın olmasının nedeni, Batman'da yaşanan kadın intiharlarına, Batman halkının bakışını anlamaya yönelik fikirlerin, anlamlı bir veri yaratmasını sağlamaktır.

2. İNTİHARIN TEORİK ÇERÇEVESİ

İntihar konusu, yapısı itibariyle birçok problemi içinde barındırmaktadır. Konuyu yalın bir gözle ele almak için öncelikle intiharın teorik tanımlamalarını gözden geçirmek gerekmektedir. Farklı disiplinler tarafından öne sürülen hipotezlerin gözden geçirilmesi konunun daha iyi anlaşılması açısından önemlidir. Ancak, çalışmada intihar nedenlerinin sosyolojik temelleri ele alınacağı için Durkheim’ın intihar kuramını açıkladığı çalışma üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmaktadır.

Batman’da kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile basın önem kazanmış ve toplumsal hayata olan etkileri son dönemlerde artmıştır. Bu durum medyanın, sosyal bir olgu olan intiharın üzerindeki etkilerinin bilimsel açıdan araştırılması ihtiyacını da doğurmaktadır. Bu açıdan çalışmada, medya-intihar ilişkisini açıklayan “kopya intiharlar” kavramı üzerinde özellikle durulmaktadır. Batman’da yaşanan kadın intiharlarının açıklanması için kullanılan parametrelerden birinin de medya olması sebebiyle kopya intiharlar kavramının anlaşılması konu açısından oldukça önemlidir.

2.1. İntihar Olgusuna Genel Bir Bakış

İntihar, bireylere dayalı bir eylem olduğu için tanımlanması zor bir kavramdır. İntihar kavramını açıklamak istediğimizde farklı tanımlarla karşılaşırız bunun nedeni, intiharın tek bir etkiye bağlı bir eylem olmamasıdır.

İntihar kavramını açıklamanın zor olmasının nedenlerinden biri de, kişinin ölüm kararını vermesi ve uygulaması arasındaki zaman diliminde müdahale edilme olasılığının genelde düşük olmasıdır. İntiharı gerçekleştirme niyeti olan kişilerle bu anlamda ilişkiye geçilmesi oldukça zordur, dolayısıyla kişilerin intihar kararını neden verdikleri konusunda kesin veriler elde etmek de güçleşmektedir.

İntihar üzerine yapılan çalışmaların çoğunda kavramın açıklamasında temel alınan, kişinin ölüm kararını kendi vermesidir. Kişi, yaşamdan vazgeçtiği noktada ölümü seçmektedir. İntihar kavramının bu anlamda karşılığını bulması ve kişinin yaşamdan niye vazgeçmek istediğini anlamamız, toplumsal yargıların ve yazılı olmayan kanunların intiharı nasıl karşıladığı noktasında anlam kazanmaktadır. Bazı toplumlar intiharı günah sayarken başka kültürlerle sahip bazı toplumlar ise olumlayabilir ve kişinin kendini öldürmesini gururlu bir davranış olarak kodlayabilirler. Yaşarken olumsuz durumlarla karşılaşmış ve çıkmaza girmiş kişiler, intihara eğilim gösterebilirler dolayısıyla intiharın tamamiyle bireysel veya içgüdüsel bir karar olduğunu söylemek yanlış olur.

Latince’de ‘homicidium’ anlamına gelen intihar kelimesi, İngilizce’de ‘suicide’ olarak tanımlanmaktadır. Suicide, ‘sui’ ve ‘ceaderes’ sözcüklerinden türemekte ve kendini öldürmek anlamına gelmektedir.³ İntihar, Arapça’da kurban anlamına gelen ‘nahr’ kelimesinden gelir. Eski Yunanlılar, intihar eylemini betimlemede son derece mutlak bir dil kullanmaktadır. Kendini öldürmek, “yaşamı zorla sona erdirmek”, “ölümü yakalamak veya zapt etmek”, “kendine şiddet uygulamak”, “aydınlığı terk etmek”, ya da “kendini katletmek”tir.⁴ Aristo’nun ise intihar konusundaki yorumu daha serttir ona göre “intihar, devlete karşı bir

³ Eric VOLANT, **İntiharlar Sözlüğü**, Çev. Turhan Ilgaz, 144.

⁴ Kay Redfield JAMISON, **Erken Çöken Karanlık**, Çev. Emine Bademci, 40-41.

başkaldırısıdır.”⁵ Çünkü insan devlet için vardır ve yaşamını sonlandırmaya kendinin hakkı yoktur.

Tom L. Beauchamp ve Seymour Perlin’e göre, intihara getirilen tanımlar kültürlerle göre değişmektedir. Bir edim ya da bir vazgeçmenin intihar olarak kabul edilmesi için, bunların belli bir geleneğe kıyasla değerlendirilmesi gerekir.

M. Halbwachs’ın intiharı “kurbanın kendisi tarafından kendini öldürmek niyetiyle gerçekleştirilen ve fedakarlık olmayan bir edimin sonucu olan her ölüm olayı intihardır.” şeklinde açıklarken, Achille-Delmas, “yaşamayı seçebilecekken, ölümü seçen aklı başında her insanın, her türlü etik mecburiyet dışında kendini öldürdüğü edim intihardır.”⁶ olarak tanımlamaktadır .

J. Baechler’in tanımı, intihar girişimleri kadar risk içeren davranışları da kuşatan tanımlara örnek oluşturmaktadır. İntihar, varoluşsal bir problemin çözümünü öznenin kendi yaşamını yok etme olgusunda arayan ve bulan her türlü davranışı gösterir.

Paul Louis Landsberg ise intiharı, “Bir insanın, kendi ölümünün etkili ve yeterli bir nedeni olduğuna inandığı şeyi isteyerek yarattığı edim” olarak tanımlarken T. Beauchamp ve J. F. Childress, “niyetin türü ya da niyeti yaratan koşullar ve ölüme götüren nedenler zinciri ne olursa olsun, yalnızca ve ancak öznenin kendi yaşamına niyetlilikle son verdiği durumlarda intihardan söz edilir.” Şeklinde tanımlamaktadır. R. B. Brandt ise: “İntihar, herhangi bir sakınca olmaksızın, bir insanın ölümüyle sonuçlanan edim olarak tanımlanabilir. Bu edime yol açan niyet, kah yaşama son

⁵ İrfan ÖZEN, **İntihar**, 18.

⁶ Bkz. (3) , VOLANT, 141.

vermek, kah varolan şeyler için yeni bir düzen getirmektir (bir acının dindirilmesi gibi) ve özne bu niyete ancak ölüm aracılığıyla erişebileceğini ya da onu ölüme yönelteceğini düşünür” demektedir. Richman’a göre, intihar bir iletişimdir, yardım için ağlamaktır, başkalarından yardım istemektir, tehdit veya intikam metodudur, pişmanlık ve itiraftır.⁷

Albert Camus ise gerçek tek ciddi problem olarak intiharı işaret eder çünkü hayatın yaşamaya değer olup olmadığı hakkında karara varmak felsefenin temel sorusunu yanıtlamaktır. Camus yaşamın varoluş problemini çözdükten sonra karşılaştığımız derin boşluğun ve anlamsızlığın karşısına yaşam ödevini koyar ancak bu demek değildir ki yaşamı tüm olumsuzluklarıyla kabul etmek gerekmektedir. Camus bireylere hayata tutunmayı ve başkaldırmayı öngören bir yol önerir bu yolla bireyler anlamsızlığa boyun eğmeden yollarına devam edebilir ve varoluşlarını anlamlandırabilecek yeni yollar keşfedebilirler. Çünkü Camus’a göre aslında kendini öldüren kişi “saçmalıktan kaçmaktadır” ama umutları olan ve varoluşun içinde tutunan kişi de aynı şeyi yapmaktadır. Ancak birey bu yolla varoluşuna bir anlam getirir ve saçmalıkları görmemezlikten gelebilir.⁸

Freud, intiharı bir bakıma intiharın psişik zemini olan anksiyete hali, bir tehlikeden korkma ve tehlike karşısında bir iç çatışma hali olarak açıklar. Bazen tehlike gerçek ve kişinin dışında olur. Bu şekilde bir anksiyete normaldir. Böyle bir tehlike ile karşılaşınca insanın içinde bir atılım belirir. Tehlikeden kurtulmak için kendini savunmayı dener. Tehlike başka bir insandan, elle tutulur bir engelden geliyorsa, insan saldırganı kuvvetini bu tehlikeye karşı çevirir, ya da kuvvetinin yetersiz olduğunu görürse ondan kaçma yolunu seçer. Eğer tehlikeli olan herhangi bir durum ise, insan aklının kuvvetlerini seferber eder ve bu tehlikeli durumdan kaçmaya çalışır. Bu anlamda kişi kendini koruma içgüdüleriyle hareket etmiş olur. Ancak savunma olanıksızlaşırsa ve insan işkence gibi feci bir duruma mahkum

⁷ Nurgün OKTİK, *İntihar ve İntihar Girişimleri*, 11.

⁸ Bkz. (3) , VOLANT, 59.

ediliyorsa, ya da ızdıraplı bir ölümle bitmesinin kesin olduğunu bildiği bir hastalık gibi belli bir tehlike karşısında ise, yine anksiyete başlar. Bu defa işkence ve acıdan kurtulmak için başka bir çare olmadığını görünce, bilerek ve isteyerek kendini öldürebilir. Bu davranıştaki dürtü bir bakıma kendini koruma içgüdüsüdür. Sözelimi düşmanın işkence yapma ve acı vermesinden kurtuluş çaresi olmadığını bilen bir tutsak için ölüm en büyük kurtuluş yoludur.⁹ Freud, İntihar ve cinsiyet ilişkisi konusunda kadınların anatomik yapısından dolayı, üst benin daha hoşgörüsüz ve katı olduğunu ileri sürmektedir. Kadınlarda alt benden gelen isteklerin üst ben tarafından reddedilmesi saldırganlık içgüdülerinin erkeklere oranlara daha kolay bir şekilde kendine yönelmesine neden olmaktadır.

Anthony Giddens da intihar konusunda ibreyi toplumdan çok özne olarak göstererek bencil ve düzensiz özne tanımı üzerinden intiharı anlatmaya çalışır. Bencil özneler çevreleriyle uyum sağlayamaz ve çevrelerine dahil olamaz. Bu durum toplumdan ya da bireyin kendi kişiliğinden kaynaklı olabilir. Ancak bu bireyler yoğun bir yalnızlık duygusu yaşarlar ve bu duygu dönüşerek intiharla sonuçlanabilir. Diğerleri tarafından yalnız bırakıldığını düşünen birey, intihar ederek onları terk eder. Bu haliyle intihar özne ve toplum arasındaki “saldırgan bir rövanş eylemidir.” Düzensiz özne ise kendisi ve genel toplum yargıları, doğruları arasında karşılaştırmalar yapar ve sürekli kendiyle ilgili olumsuz fikirlere kapılır. Bu durum onu utanç hissine sürükler ve bencil özne gibi toplumu değil kendini cezalandırmak için intihar eder.¹⁰

Quetelet ise intihara toplumsal bir çerçeveden bakar ve “intihar, toplumun korkunç bir düzenle ödediği bir borç, bir vergidir” diyerek intihar ve toplum ilişkisini ortaya koyar.¹¹ Merril’e göre intihar, insandaki organizasyon bozukluğunun trajik, geriye dönülmez son noktasıdır. İntihar, herşeyden önce sosyal bir olaydır ve sosyal

⁹ Nezahat ARKUN, *İntiharın Psikodinamikleri*, 140.

¹⁰ Bkz. (3) VOLANT, 151.

¹¹ Bkz.(9) , ARKUN, 131.

organizasyon bozukluğunu gösterir diyerek intiharın toplumsal yönünü ortaya koymaktadır.¹²

Kuşkusuz ki intihar toplum ilişkisini ortaya koyan en önemli düşünürlerden biri de Durkheim'dır. Durkheim, intihar kavramını tanımlamak için bir çok araştırma yapmış ve bu araştırmalardan sonra kendi kuramına ulaşmıştır. Bunu yapmak için bir çok görüşü irdelemiştir. Bu görüşler, intiharı, akıl sağlığı, ırk, kalıtım, iklim ve hava sıcaklığı, yansılama (taklit) etkenleriyle açıklamak isteyen görüşlerdir. Durkheim, bu etkenlerin intiharın tek başına nedeni olamayacağını tek tek kanıtladıktan sonra, "Geriye bir tek etken kalıyor: Toplum etkeni!" demektedir.¹³

Durkheim, intihar şekilleri üzerinden yaptığı sınıflaması şu noktalara dayanır: insanın bir yere aitlik hissetmediği, bireysel temelli bir yalnızlık yaşadığı zamanlarda kendini öldürebilir. Bu tip intiharlar bencil intihardır. Toplumla aşırı bütünleşmiş olduğu ve hiçbir şekilde kendi bireyselliğini gerçekleştiremediği durumlarda da intihar edebilir. Bu tip intiharlar ise elcil intiharlardır. Toplum, ani dönüşümlerle karşılaştığı zaman, yaşanan beklenmedik çıkışlar ya da inişlerde belirsizlik hissi nedeniyle bireyler intihar edebilirler. Bu tip intiharlar ise anomik intiharlardır.

Görüldüğü üzere; farklı intihar tanımlamaları ile karşılaşmaktayız, ancak ülkemizde yaşanan intihar olaylarını anlamak, intiharı toplumsal bir olgu olarak algılamak, intihar eden veya intihar girişiminde bulunan kişiler üzerindeki toplumsal baskıyı görmek ve bu bağlamda intiharı açıklamaktan geçmektedir. Konunun sosyolojik boyutunu anlamak açısından daha faydalı olacağı için Batman'da yaşanan intiharları Durkheim'in intihar kuramını merkeze alarak değerlendirmek, özel

¹² A.g.k., 135.

¹³ Bkz. (1) , DURKHEIM, 7.

nedenleri ve bu nedenlere yol açan toplumun yazısız kurallarının etkisini görmemizi sağlayacaktır.

2.2. Durkheim'in İntihar Kuramı

Batman'da yaşanan kadın intiharlarını ele alırken kuşkusuz ki en önemli kaynaklardan biri, intiharın nedenlerini öznel etkiler dışında, toplumsal etkilerde aradığı için Durkheim'in intihar kuramıdır. Durkheim'in intihar kuramını genel olarak ele aldıktan sonra Batman'daki kadın intiharlarını bu zeminde değerlendirmek konunun sosyolojik boyutunu anlamak açısından önemlidir.

Durkheim intiharların nedenlerini incelerken akıl sağlığı, ırk, kalıtım, iklim ve hava sıcaklığı, yansılama gibi etkenlerin üzerinde durduktan sonra intiharı toplumsal bir zeminde değerlendirir ve intiharı üç ana bölüme ayırır.

2.2.1. Bencil İntiharlar

İnsan sosyal bir varlıktır ve kendini dış dünyada var eder. Bu yüzden insanlar gruplar halinde yaşamaya meyillidirler. Bu bağlamda kişilerin kendilerini ait hissettikleri bazı toplumsal halkalar vardı. Bu halkaların başında kişiye en yakın olan aile kurumu, daha sonra sosyal çevre, arkadaşlar, din, siyasi oluşumlar, vatandaşlık gibi bir takım aidiyet duygularını bünyesinde bulunduran yapılar gelmektedir. Bu tip

gruplar kişilerin sosyal hayatta kendilerini tanımlamasına ve var olmasına yardımcı olduğu gibi yaşamsal bir amaç gütmeleri için de neden oluşturlar.

Durkheim, bireyi topluma yani yaşama bağlayan unsurlar olarak örnek gösterdiği din, aile ve siyasal yaşamı bütünsellik düzlemi içinde inceler. Bu unsurlar kişinin yaşamında “birlik” kurgulaması açısından önemlidir. Durkheim bu unsurların kişinin hayata bağlanmasında etkili olmasının temel sebebi olarak ise bütün toplumsal kümelerin, belki değişik ölçülerde, ama ortaklaşa sahip oldukları bir tek özellikte olduğunu ifade eder. Bu koşula uyan tek özellik, hepsinin de iyice bütünleşmiş toplumsal kümeler olmasıdır. Durkheim buradan yola çıkarak “Öyleyse şu genel sonuca ulaşıyoruz: İntihar, bireyin içinde yer aldığı toplumsal kümelerle bütünleşmişlik ölçüsüyle ters orantılıdır.”¹⁴ demektedir ve şu sonuçlara varmaktadır:

- İntihar oranı, dinsel topluluğun bütünleşme ölçüsüyle ters orantılı olarak değişmektedir.

Örneğin; bireyselliğin ön plana çıktığı Protestan Kilisesi, intihar konusunda, kolektif dinsel yaşamlarıyla Tanrı karşısında kayıtsız şartsız bir teslimiyeti ve bağlılığı şart koşan Katolik Kilisesi’sine göre kısmen daha gevşek bir yapıya sahiptir.

- İntihar oranı, aile topluluğunun bütünleşme ölçüsüyle ters orantılı olarak değişmektedir.

¹⁴ Bkz. (1) , DURKHEIM, 236

Örneğin; dede, nine, anne, baba ve çocukların bağıllıkla aynı çatıyı paylaştığı geniş aile, üyelerini intihar fikrinden uzaklaştırırken çocukların dört bir yana dağıldığı, anne babaların boşandığı modern çekirdek aile, tam tersi bir etki yapabilmektedir.

- İntihar oranı, siyasal yaşam ile toplumun bütünleşme ölçüsüyle ters orantılı olarak değişmektedir.

Örneğin; savaş gibi ulusal kriz dönemlerinde, herkesin bir amaca bağlanır ve intihar oranında düşmeler görülür.¹⁵

Durkheim toplumsal kümelerin güçlü olmasını bireyin hayata bağlılığıyla doğru orantılı görür ve bu koşullarda bireylerin yaşama daha bağlı olduğunu ifade eder. Birey tek başına yaşam için yeterli bir neden oluşturamayabilir. Dahil olduğu kümeler uğruna mücadele vermek ve kollektif ruhu hissetmek bireyi daha güçlü ve hayata daha bağlı kılar.

Bu bağlamda Durkheim bencil intihar kavramını; toplumsal bağların kuvvetli olmadığı, bireyselliğin pozitif anlamda vurgulandığı anlarda “bencillik” duygusunun ön plana çıkması ve bireyin yalnızlık hissini yoğun bir şekilde hissetmesi nedeniyle ortaya çıkan intiharlar olarak açıklar.

Bencillik ise bireyin yalnızca kendi yaşamını yaşadığı ve sadece kendi ihtiyaçları doğrultusunda hayatsal bağlarını kurguladığı kendi varlığı dışındaki herşeyi önemsizleştirebildiği ve bu bağlamda sorumluluk almadığı durum olarak

¹⁵ A.g.k., 235

tanımlanabilir. Kişi bu durumda bağlanabileceği hiç bir amaç görmediği için kendini işe yaramaz hissettiği ve varlık nedeninden yoksun kaldığı için yaşamdan kopmaktadır.¹⁶

2.2.2. Elcil İntiharlar

Birey kendini var ettiği topluma aşırı bağlı olduğu ya da olmak zorunda bırakıldığı durumlarda sadece o alan içinde varlığını gerçekleştirebildiği için yaşadığı toplumun, ailenin, dinin ya da siyasal oluşumun kurallarına hesapsızca bağlanır. Bu kitlesel bağımlılık durumunda kişi ancak kendini toplulukla var eder, kişisel benliğini geliştiremez ve karakteri, içinde bulunduğu topluluğun ta kendisine dönüşür.

Durkheim, elcil intiharları anlatırken üç temel grubu örnek gösterir¹⁷

- Yaşlılığın eşiğine ulaşan ya da hastalığa yakalanan erkelerin intiharı
- Kocaların ölümü nedeniyle kadınların intiharı
- Başkalarının ölümü üzerine onların maiyetlerinin ya da hizmetçilerinin intiharı

Durkheim'a göre bu tip intiharları insanın kendini öldürmesinin bir hak olarak görmesi nedeniyle değil bir ödev olarak görmesi nedeniyle gerçekleşir. İntiharını

¹⁶ A.g.k., 255.

¹⁷ A.g.k., 247.

gerçekleştirmeyen bireyle bu durumda onurlarını yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kaldıklarından toplumdan dışlanacak ve kendilerini var edemeyiceklidir.¹⁸

Buradan şu sonucu çıkarabiliriz; toplumun kişinin kendini öldürmesini olumladığı durumlar vardır. Seymor Perlin'in dediği gibi intihara getirilen tanımlamalar kültürlere göre değişmektedir.¹⁹ Bazı toplumlar intiharı bir onur kazanma aracı olarak kişilere sunarken, bazıları da bir ödev olarak sunmaktadır. Kişi yalnızca içinde bulunduğu toplumsal grup içinde kendini var edebildiği için o gruptan dışlanması yaşarken ölmesi anlamına gelmektedir. Bu sebeple bireyler yaşamlarını ölümle sonlandırmayı seçebilirler.

Durkheim bu intihar tipini zorunlu elcil intihar olarak tanımlar. Zorunlu elcil intiharı, elcil intihardan ayıran temel özellik; zorunlu elcil intiharın bir ödev olarak sayılmasıdır, elcil intiharın kişinin onurunu kurtarmak için intihar etmesi durumu olmasıdır.

Kısaca elcil intihar şeklinde birey varoluşunu sıkı sıkıya bir amaca bağladığı için bu amacın dışında bir şey yapması veya amacından uzaklaşması halinde kendi varlığını anlamsız hissedebilir, kendi hayatından vazgeçebilir ya da buna teşvik edilebilir hatta zorunlu kılınabilir.

¹⁸ A.g.k., 248.

¹⁹ Bkz. (3), VOLANT, 242.

2.2.3. Anomik (Kuralsız) İntiharlar

Bireyin yaşadığı toplum içinde veya kendi kişisel hayatında zaman zaman inişler ve çıkışlar olabilir. Toplumsal hayat içinde yaşanan büyük bir zenginlik veya yoksulluk, kumar masasında büyük bir kazanç veya ani bir iflas, üzücü bir boşanma, ailede birinin ölümü, kişiyi kendi yaşamını anlamsız, gereksiz bulduğu bir dünyaya kolayca sürükleyebilir. Kişi kendini öldürür çünkü alıştığı dünyasının bozulmakta olduğuna şahitlik eder.

Anomik intiharlar, toplumsal iniş çıkışların yaşandığı dönemlerde artış gösterebilir. Aşırı bir düşüş ve umutsuzluk halinin buna örnek olabilmesi gibi şekilde aşırı yükselme durumu da anomik intiharlara yol açabilir. Burada belirleyici olan temel etken insanların alıştıkları düzenin bir anda bozulması halidir. Toplum yapısında meydana gelen ani değişiklikler bireyin kendi öz değerlerini alt üst edebilir. Kişiler bu kuralsızlık ve kargaşa halinde intihara daha meyilli olabilirler.

Bencil ve elcil intiharın her ikisi de az ya da çok bireyin toplumla bütünleşme süreçleriyle ilgilidir. Öte yandan anomik intihar, yeni durumuna uyum sağlamakta güçlük çeken bireyin toplumsal pozisyonundaki ani değişimle yakından ilişkilidir.

Anomik intiharlara örnek olarak 1927-1946 yılları arasında Türkiye'deki intihar istatistiklerini verebiliriz. Bu dönemde gerçekleşen devrimler toplum hayatında da hızlı ve keskin dönüşümlere yol açmıştır.²⁰ Toplumsal hayattaki bu ani değişim, alışkanlıkların değişmesine neden olurken yeni sürecin başlangıcı ve iki süreç arasındaki bocalama durumu, kişilerin yaşamsal değerlerini alt üst etmiştir.

²⁰ Bkz. (9) , ARKUN, 127.

2.3. Kopya İntiharlar

İntihar, içinde birçok sır barındırması itibariyle ilgi çeken bir konudur. Bu yüzden özellikle kamuoyunun da dikkatini çeken bir konu olması açısından haber değeri taşır. Ancak bu hassas konunun nasıl işlendiği, nasıl bir dil kullanıldığı çok önemlidir. Örneğin, yayınlandığı dönemde intihar salgınına yol açan Genç Werther'in Acıları'nda²¹ bir çok insan karakterle kendini özdeşleştirdiği için Werther'in kendi için çözüm olarak gördüğü intiharı da model almıştır. Daha sonra bu eğilim David Phillips tarafından Werther Etkisi olarak adlandırılmıştır. David Phillips buradan yola çıkarak kopya intiharlar kavramını açıklar ve model alma konusuna dikkat çeker.²²

Sosyal öğrenme teorisine göre intihar eğilimi olan kişiler intiharla ilgili gördükleri kitap, dergi, televizyon gibi kitle iletişim araçlarında rastladıkları bir intihar haberi ya da hikayesiyle kendi problemlerini özdeşleştirerek intihar eden kişiyi kendilerine model alabilir. Örneğin, Hong Kong'da 1998 yılının Kasım ayında

²¹ **Genç Werther'in Acıları** (Almanca: Die Leiden des jungen Werthers), Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) tarafından 1773 yılında yazılmış roman.

Goethe, bu romanı yazdığında 25 yaşındaydı. Romanın piyasaya çıkmasının ardından hem pek çok intihar vakası ile karşılaşmış, hem de Almanya sokakları bir "Werther salgınına" uğrayarak, ortalığı mavi ceket, sarı pantolon giyen duygulu gençler istila etmiştir.

Hikaye, Werther'in mektuplaştığı arkadaşı Willhelm'in eliyle, mektuplar biçiminde anlatılır, zaman zaman, Willhelm sonradan öğrendiklerini de ekler (bu kısımlar bir sahne canlandırması tarzındadır); Büyük kentin yarattığı ruhsal çöküntüden doğaya kaçarak Wahlheim'e yerleşen aydın bir gençtir Werther. Orada tanıştığı soylu bir ailenin güzel kızı Lotte'ye aşık olur. Lotte de kayıtsız değildir bu aşka ama Albert'le nişanlıdır ve verilen sözler, ahlaki değerler önemlidir. Lotte Albert ile evlenir. Werther ise bir aile dostu olarak yer alır yanlarında. Ne var ki aşk ve dostluk arasındaki sınır çizgisi zayıftır. Sınırı geçmekten korkan Lotte, bir daha görüşmemeleri gerektiğini bildirir genç adama. Werther'in bu acıya dayanması ise imkansızdır. Lotte'ye bir mektup yazar; "Bak Lotte! bana ölümün sarhoşluğunu tattırarak olan o soğuk ve korkunç kadehi elime alıyorum. Onu bana sen uzatıyorsun, ben de alırken hiç duraklamıyorum. Hayatımın bütün istekleri ve ümitleri yerine geldi. Ölümün çelikten kapısını vurmak öylesine titretici ve çetin ki" diyen Werther, "Silahlar dolu. Saat on ikiyi vuruyor. Alın yazısı bu, önüne geçilmez. Lotte! Elveda Lotte! Elveda" sözleriyle son verir mektubuna ve yaşamına...

²² D.P. Phillips, **The Influence of Suggestion on Suicides: Substantive and Theoretical Implications of the Werther Effect**, 340-354.

kendini yakarak öldüren bir adam hakkında çıkan uzun, ayrıntılı haberler sonrası takip eden ayda aynı şekilde intihar eden 9 vaka olmuştur.²³

Durkheim intihar üzerinde yansılamanın etkisini anlatırken “model alma” konusunu destekleyecek bir teoremden söz eder. Durkheim’a göre intiharın tek nedeni yansılama olamaz ancak yakın bölgelerde ortak problemleri yaşayan insanlar muhakkak ki bu haberlerden etkilenir çünkü ortak problemler aynı zamanda ortak çözümleri de beraberinde getirebilir.

Bu noktadan yola çıkarak kitle iletişim araçlarının intiharlar üzerindeki etkisine bakmak faydalı olacaktır. Medya kanalı ile verilen intihar haberlerinin veriliş şekli ve üslubu kuşkusuz ki son derece önemlidir. Örneğin; Durkheim intiharların yayılmasına kitle iletişim araçlarının etkisini tartışırken intiharlardan söz etmekten çok söz ediliş şeklinin ne derece önemli olduğu üzerinde durur.²⁴

Türkiye’de bu konuda verilebilecek en eski ve etkin örneklerden biri Beşir Fuad’ın²⁵ intiharından sonra intihar oranında yaşanan artıştır. Tanzimat dönemiyle gelen manevi çalkantı Cumhuriyet döneminde de devam etmiş ve köklü reformların yarattığı toplumsal etkiler farklı şekillerde dışa vurulmuştur. Beşir Fuad’ın intiharı çok ses getirmiş ve onun yöntemi ile intihar eden vakalar olmuştur.²⁶ Bu yaygını engellemek için 1931 tarihinde 1881 sayılı Basın Kanununun 38. maddesi uyarınca

²³ J.M. BERTOLOTE, **Suicides and Media: Recommendations on Suicides Reporting for Media Professionals**, 9.

²⁴ Bkz. (9), ARKUN, 173.

²⁵ **Beşir Fuat** (1852-1887), Fatih Rüştüyesi, Halep Cizvit Mektebi, İstanbul Askeri İdadisi, Mektebi Harbiye’yi bitirerek Sultan Abdülaziz’in yaveri oldu. 76 ve 78 savaşlarına katıldı. 1884’de askerliği bıraktı, düşünce hayatına başladı.

Ceridei Havadis’in başyazarlarını yazdı, Tercümanı Hakikat ve *Saadet*’de yazdı. Haver ve *Güneş* dergilerini çıkardı. Pozitivizm ve materyalizmi tanıttı

Bir mektup bıraktı ve 5 Şubat 1887’de bileklerini keserek intihar etti.

²⁶ Bkz. (5), ÖZEN, 41.

bölgenin en büyük idari amirinden izin alınmadıkça gazetelerde intihar yazı ve haberlerinin yayınlanması yasaklanmıştır.²⁷

Hong Kong Üniversitesi tarafından medya profesyonelleri için hazırlanan raporda intihar haberlerini verirken dikkat edilmesi gereken kurallar olduğundan söz edilmektedir. Bu kurallar, intihar haberi verirken fotoğraf ve intihar notu yayınlanmaması, intihar metodunun ayrıntıları verilmemesi, spesifik nedenler belirtilmemesi, intiharın yüceltilmemesi, dini ya da kültürel tespitlerde bulunulmamasıdır.²⁸

Sonuç olarak kitle iletişim araçlarında sunulan intihar haberleri, benzer sorunları yaşayan bireylerin, intihar eden kişiyle kendilerini özdeşleştirmelerine ve intihar fikrini içselleştirmelerine neden olabilir. Konun hassasiyeti açısından intiharlar hakkında kamuoyu ile paylaşılan her bilgi için aynı özenin gözetilmesi son derece önemlidir.

²⁷ Servet İSTİK, **Türkiye’de Matbuat Rejimleri**, 88.

²⁸ Bkz. (22) BERTOLOTE, 25.

3. BATMAN'IN SOSYO- EKONOMİK DURUMU

Batman kentini diğer kentlerimizden farklı kılan en önemli özellik, Batman'da yaşanan ani dönüşümdür. Petrolün keşfinin ardından Batman, ekonomik açıdan son derece önem kazanmış ve il olmasının ardından kamusal örgütlenmelerde hızlı bir gelişme yaşanmıştır. Çevre il ve ilçeler için ekonomik anlamda umut kapısı haline dönen Batman, hızlı bir şekilde göç alarak kısa sürede büyümüş ve kentleşme sürecine girmiştir.

1940'lı yılların başında İluh köyünün güney ve güneydoğusunu çevreleyen Raman dağları üzerinde petrol bulunmasıyla beraber yörede bir rafinerinin kurulması konusu gündeme gelmiştir. Rafineri yerinin tespiti için yapılan çalışmalar sonunda İluh köyünün bir kısım arazisi üzerinde rafineri yapılması uygun görülmüş ve yapılan istimlak sonucu İluh'ta rafineri kurulmuştur. Bundan sonra çevre köy, ilçe ve illerden İluh'a büyük göç başlamış ve çok kısa bir zaman içinde meydana gelen nüfus patlaması sonunda İluh Köyü büyük gelişme göstermiştir. Bu yıllarda T.P.A.O. istimlak ettiği araziler üzerinde bir yandan rafineri ve teknik tesislerini kurarken diğer yandan da sosyal tesis ve lojmanların yapımına da büyük hız vererek, İluh'un hızlı gelişmesine ayak uydurmaya çalışmıştır.

Batman'da çok yönlü olarak meydana gelen bu hızlı gelişme, plansız ve çarpık bir şehirleşmeyi de beraberinde getirmiştir. 1945-1975 yılları arasında Batman'ın nüfusu 25 kat artmış ve artış hızı %2325 gibi yüksek bir rakama ulaşmıştır. Bu hızlı

büyüme sonucunda 1955 yılında belediye teşkilatı, 1957 yılında da ilçe teşkilatı kurulan Batman'da 1990 yılında il teşkilatı kurularak vilayet olmuştur.²⁹

Küçük bir köyden ibaretken bir kent haline gelen Batman'da bu hızlı dönüşümle beraber bir çok problem de ortaya çıkmıştır. Bu problemlerin kaynağını anlamak için Batman'ın sosyo- ekonomik yaşamını analiz etmek gerekmektedir.³⁰

3.1. Batman'ın Ekonomik Durumu

Batman ekonomisine hayat veren ve Batman'ı bölgedeki büyük illerinden biri haline getiren en önemli unsur petroldür. 1948 yılında petrolun bulunması ve 1955'de Batman rafinerisinin kurulmasıyla beraber petrolun çıkarılması, taşınması ve işlenmesi sırasında büyük iş gücü gerektiğinden istihdam açısından da bölge için önemli bir kaynak olmuştur. Bu kaynakla beraber özellikle sanayi alanında gelişmeler yaşanmıştır. Ancak Batman'ın tek gelir kaynağı sanayi değildir. Ticaret, tarım ve hayvancılık da gelir kaynağı oluşturmaktadır.

İlin petrol üretimi yönünden gelişmesine paralel olarak sanayi konusunda da büyük gelişmeler olmuştur. İlde sanayi ve ticaret odasına kayıtlı 2.500 üzerinde üye iş yeri ve çok büyük bir organize sanayi bölgesi bulunmaktadır.³¹ Batman'da sanayinin gelişmesine temel olacak esnaf ve sanatkarların düzenli ve sistemli işyerlerine kavuşturmak amacıyla iki adet küçük sanayi sitesi kurulmuştur.

²⁹ İ.DENİZ-A.ERSÖZ, 1995-2000 Yılları Resmi Kayıtlarında Batman'da Gerçekleşen İntihar ve İntihar Girişimleri Üzerine Bir İnceleme

<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1140m.htm>

³⁰ Ş. KARTAL- B.ZENGİN, **Batman'98**, 95

³¹ A.g.k., 109

Ancak Batman’da potansiyel, iş gücü, enerji, ulaşım imkanları mevcut olmasına rağmen tam anlamıyla sanayileşmeden söz etmek çok da mümkün değildir. Batman, 1. derecede kalkınma öncelikli iller kapsamına alınmış ve TC. Başkanlık Hazine Müsteşarlığınca yayımlanan yatırımların teşviki ve program kararnameleri gereğince yatırımcılara çeşitli kolaylıklar ve teşvik tedbirleri getirilmiştir. 1. derecede kalkınma öncelikli iller kapsamında olan Batman’ın istihdam ve emek yoğun yatırımlara yönelmesi hem kalkınmayı hem iş gücünü hem de mevcut işsizliğin azalmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.³²

Batman’da hayvan ve hayvan ürünleri, tarım mamulleri ile küçük el sanatlarının alımını kapsayan ticaret faaliyetleri yapılmaktadır. Ticari hayatın en önemli özelliğini köy ve kasabalarda üretilen tağıl, sebze, meyve, canlı hayvan ve ürünlerinin pazarlanması oluşturur. Ayrıca hizmet sektörünün faaliyetleri ile küçük sanat ürünleri üretim ve tamiratlarına dayalı çalışmaları da iç ticaret hayatının önemli faktörlerindendir.³³ Dış ticaret konusunda da zamanla bazı gelişmeler olmaktadır. Mermer, Gıda, Çimento alanlarında ihracatlar da yapılmaktadır.

Batman’da gerçekleşen tarımsal üretimin Türkiye içindeki payı binde 54’tür. Sulamanın yapıldığı alanda buğday, pamuk, baklagiller, sebze ve meyveler yetiştirilmekte ve bunların yanısıra tütün ve tahıl da önemli miktarda üretilmektedir. Tarıma elverişli toplam arazi Batman’ın %26.6 sı iken bu alanın sulanabilen kısmı % 21.1’dir.³⁴

³² A.g.k., 110

³³ A.g.k., 121

³⁴ www.batman.gov.tr, <http://www.batman.gov.tr/www/genel.bilgiler/tarim.profil.html>

Batman Ziraat odasına bağı 15.800 çiftçi vardır. Ziraat Odası, çiftçilere iş ve mesleki ahlak ve dayanışmasını sağlamakta, sorunlarını çözümlenmekte ve üyelerine kredi, gübre, kaliteli tohum ve sulama gibi konularda yardımcı olmaktadır.

Ayrıca bölgede önemli gelir kaynaklarından biri de hayvancılıktır. Hayvansal üretimi süt, et, deri, yapağı, kıl, tiftik, yumurta ve bal kapsamaktadır.³⁵

3.2. Batman'ın Sosyal Durumu

Petrol rafinerisi ile tesislerin yapımı ve buna paralel olarak yatırımların artması ulaşım, haberleşme ve sanayinin yaygınlaşması, Batman halkının yapısal olarak kentleşme sürecine girmesini hızlandırmıştır.

Batman'da bulunan petrol ve beraberinde gelişen sanayi sınırlı da olsa yapılan yatırımlar halka iş imkanı yaratmış ve buna paralel olarak gelişen diğer küçük tesisler işsizlik sorununu bir ölçüde çözmüştür. Ancak köylerdeki kimi aşiretler ile çevre il ve ilçelerden Batman'a yapılan normalin üzerindeki göç, sağlıksız ve çarpık kentleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Bu süreç içinde toplum hayatının hızla değiştiği Batman'da, kültürel ve sosyal yapıda da farklılıklar olmaya başlamıştır.

³⁵ www.batman.gov.tr, <http://www.batman.gov.tr/www/genel.bilgiler/tarim.profil.html>

Batman’da geleneksel yaşam biçimi olan aşiret, ağalık ve şeyhlik düzeninin izleri halen görülmektedir. Töre ve geleneklerle yönlenen bu yaşam biçimi özellikle kırsal kesimlerde kendini göstermektedir. Yerel bir dergi olan Batman’ın Sesi Dergisi’nin haberine göre yakın zamana kadar aralarında düşmanlık olan aileler barıştırılarak sorunun büyümesi engellenmiştir.³⁶ Bu durum bize Batman’da halen geleneklerin azalarak da olsa sürmeye devam ettiğini göstermektedir.

Aile hayatı bazı temellere dayanır, kırsal kesimlerde kadınlar tarla, bağ, bahçe işlerinde kocalarına yardım ederler. Aile reisi ailenin en yaşlı erkek ferdidir. Aileler geniş aile şeklinde ve geleneksel tiptedir. Ailelerin çevre ve sosyal bağları kuvvetlidir. Batman ili aile yapısı içinde kendine özgü gelenek ve görenekleri sıcaklığını korumaktadır. Bayram ziyaretleri, düğünler ve cenazeler son derece önemlidir ve halkın birbirine karşı sorumluluklarını yerine getirdiği günlerdir.

1935 yılında sadece İluh köyünden ibaret olan Batman yerleşkesinin petrolden sonra 2007 yılındaki nüfusu 472.487’dir. 1945 yılından sonra petrolün ilin yaşamına girmesiyle Batman’da hızlı bir şekilde nüfus artışı yaşanmıştır.

³⁶ Batman’ın Sesi, Haziran-Temmuz 2005 Yıl.3 Sayı.13, 18

“Aileler Arası Husumet Barış Yemeğiyle Sona Erdi: Saygın ve Koyun aileleri arasında yaklaşık 3 ay boyunca yaşanan husumet, verilen barış yemeği ile son buldu. Aileler arasında Silvan’da başlaya ve Batman’da devam eden kavgada her iki aileden toplam 7 kişinin yaralandığı olayda, arabuluculuk yapan DEHAP Batman İl Merkez İlçe ve Silvan İlçe Teşkilatları sorunun daha da büyümesini engelleyerek yaklaşık 2.5 aydır sürdürülen aileler arası barış diyalogu, barışla neticelendi sağlanan barış nedeni ile Petrol Mahallesinde verilen yemekte yapılan konuşmalarda hayatın ancak barış ile yaşanabileceğine vurgu yapıldı.”

Tablo 3.1 2007 Verilerine Göre Batman'daki Cinsiyet ve Kent-Köy Nüfus Yoğunluğu Oranı³⁷

	Toplam			Şehir			Köy		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
	472.487	236.314	236.173	342.173	171.163	171.289	130.035	65.151	64.884
%	% 100	% 50	% 50	%72.50	%36.20	% 36.25	%27.50	%13.8	%13.7

Görüldüğü üzere bu nüfus yoğunluğu için bölgede yaratılan sanayi, ticaret, tarım, hayvancılık ve kamu alanındaki istihdam yeterli değildir. Bu nedenle işsizlik problemi Batman'da da sosyal hayatı olumsuz etkilemektedir. Ayrıca yanlış ve hızlı kentleşmenin sosyal hayatta karşılık bulduğu birçok problem ile Batman halkı karşı karşıya kalmaktadır.

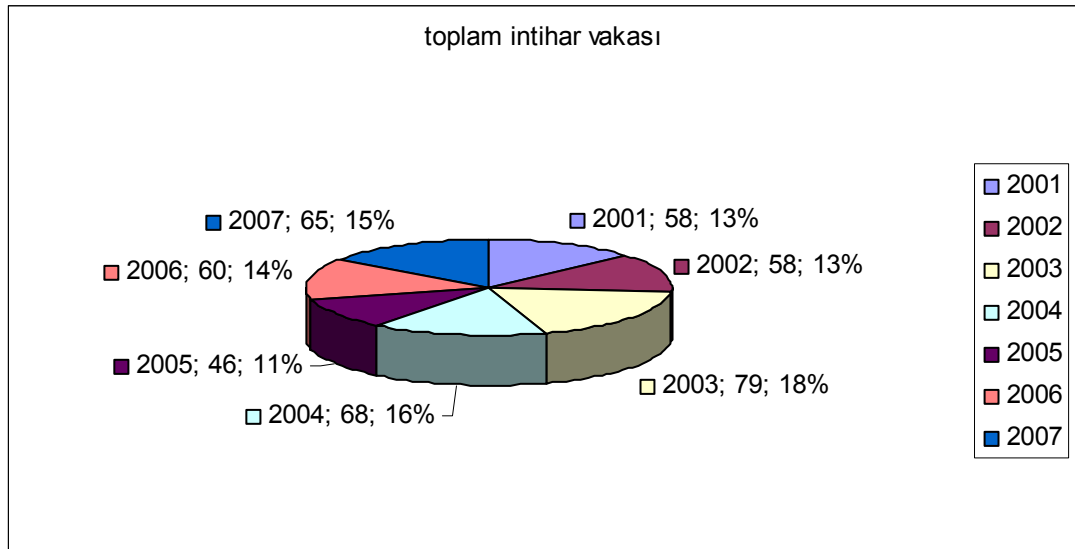
³⁷ www.tuik.gov.tr

4. BATMAN'DA YAŞANAN KADIN İNTİHARLARINA NEDEN OLAN PROBLEMLER ve ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Batman kenti yakın tarihte sık yaşanan kadın intiharları ile gündeme gelmiştir. Batman'da yaşanan intiharları özel kılan en önemli neden, tüm dünya istatistiklerine bakıldığında genelde erkek intihar oranlarının kadın intiharlarının üzerinde olmasına rağmen Batman'da tam tersi bir yapı olmasıdır. Genel olarak Türkiye'deki intihar verilerine baktığımızda erkeklerin intihar oranı kadınlarına göre daha yüksektir ancak durum Batman'da farklıdır.

2008 yılı Batman Barosu verilerine göre 2001-2007 yılları arasında gerçekleşen intihar teşebbüsleri ve intihar sayılarının toplamına baktığımızda intihar ve intihar teşebbüsleri sayısında artışlar gözlemlenmektedir.³⁸

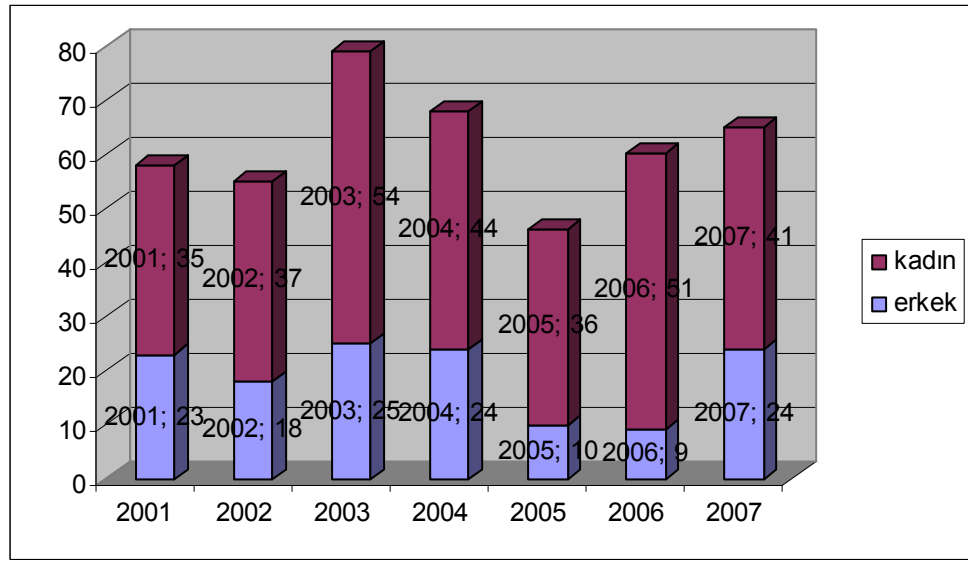
Tablo 4.1. 2001-2007 Yıllarında Batman'da Gerçekleşen İntiharlar ve İntihar Teşebbüslerinin Oranı Grafiği

³⁸A.g.k., 222

Batman’da yaşanan intihar teşebbüsleri ve intiharların çoğu kadınlar tarafından gerçekleştirmektedir.³⁹

4.2. 2001-2007 Yılları Arasında Gerçekleşen İntihar ve İntihar Teşebbüslerinde Kadın-Erkek Oranı Grafiği

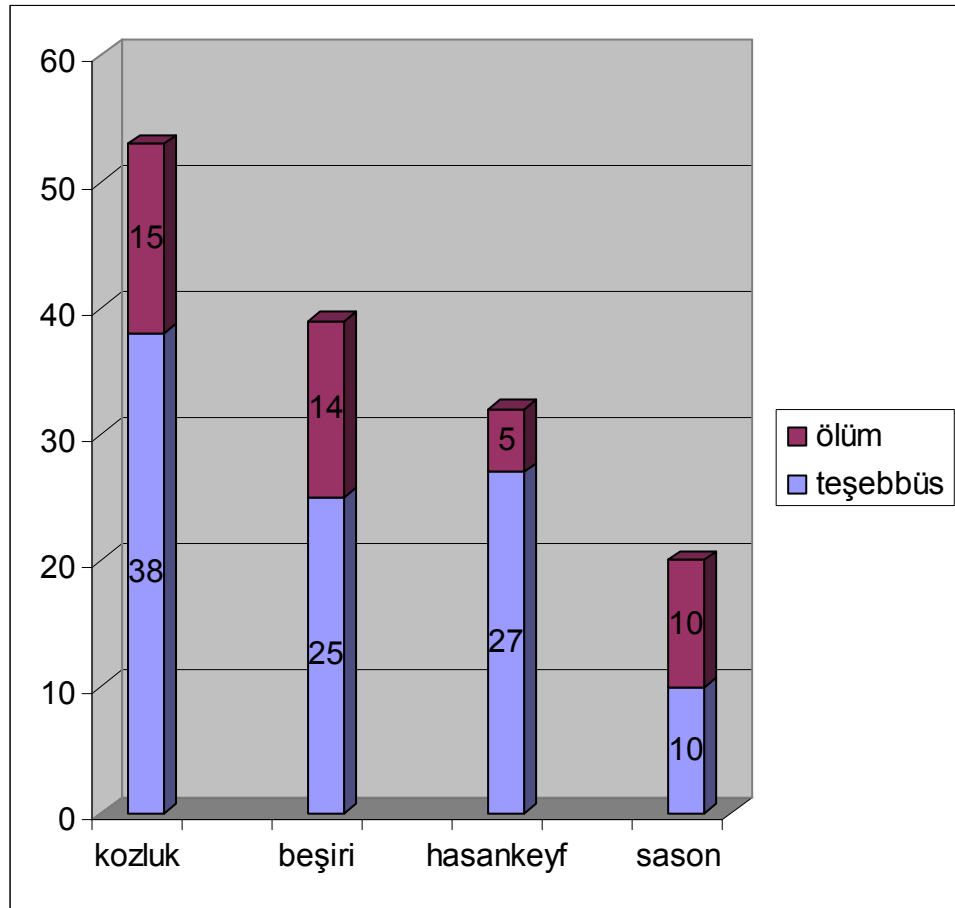
İntihar konusu araştırılması son derece güç bir konudur. Bu güçlüğü nereden özellikle Batman ve çevre illerde intihar olaylarının kayıtlarının güvenilirliğine duyulan şüphe. Birçok intihar özellikle toplumsal açıdan ayıp sayıldığı için örtbas edilmektedir. Örneğin; Müslümanlık dini gereğince intihar edenin cenaze namazı kılınmaz. Bu durum temelde intihar eden kişilerinin yakınlarına uygulanan toplumsal bir baskıdır. Ayrıca, özellikle Batman’da kadın intiharlarındaki önlenemez yükselişi kişilerin bu konuya olan hassasiyetini arttırmakta ve intiharın ayıplanması, saklanması nedeniyle intihar konusunda konuşmak ve araştırma yapmak güçleşmektedir.

³⁹ Batman Barosu 2008 Raporu

4.1. Batman'da 2001-2007 Yılları Arasında Yaşanan İntihar Olaylarının Genel Yapısı

Batman Barosu kayıtlarına göre Batman'da gerçekleşen intihar olaylarının genel yapısına baktığımızda en çok intihar olayı ve intihar teşebbüsünün Kozluk'ta gerçekleştiğini görmekteyiz.

4.3. 2001-2007 Yılları Arasında Batman'da İlçelere Göre İntihar Oranı Grafiği

2001-2007 yılları arasında intiharların en çok gerçekleştiği mevsim, yaz mevsimidir.

4.4. 2001-2007 Yılları Arasında Mevsimlere Göre İntihar Oranı

	Yaz	Kış	İlkbahar	Sonbahar
2001	16	25	10	8
2002	6	8	20	15
2003	26	21	22	19
2004	23	15	15	14
2005	25	4	8	11
2006	19	17	10	14
2007	28	15	16	6
TOPLAM	143	105	101	87

2001-2007 yılları arasında gerçekleşen intiharlar için en çok kullanılan yöntem ilaçla kendini öldürmedir. İntihar etmek için tercih edilen bir diğer yöntem ise kendini asmadır.

4.5. 2001-2007 Yılları Arasında İntihar Şekillerine Göre İntihar Oranı

	İlaç	Ası	Kesme	Silah	Atlama	Yakma	Boğulma
2001	50	5	1	1	1		
2002	48	2	1	1	2	1	
2003	65	7	3		6		
2004	54	3	6		3		
2005	39	3	2		2		
2006	6	52	1				
2007	49	10	1	2	2		1
Toplam	311	82	15	4	16	1	1

Batman Barosu araştırması verilerine göre 2001-2007 yılları arasında gerçekleşen intharların başlıca sebebi ailevi baskıdır. Oransal olarak çok gözüken bir diğer sebep ise aile problemlerdir. Diğer olarak belirtilen şıkta tehdit ve tecavüz sebebi ile intihar eden kadınlar da yer almaktadır.

4.6. 2001-2007 Yılları Arasında İntihar Sebeplerine Göre İntihar Oranı

	Ailevi	Psikolojik	Eğitim	Sağlık	Tehdit- Tecavüz
2001	32	7	15	4	
2002	29	24	5		
2003	32	33	13		
2004	20	30	6	12	
2005	18	15	1	1	1
2006	18	27	5		
2007	30	25		10	
Toplam	179	161	45	27	1

İntihar olaylarının kamuoyunun dikkatini çekmesinin ardından yapılan araştırmaların çoğunda bölgedeki feodal yapıya ve bu yapının modern hayat ile çakıştığı noktalarda çıkan problemler dolayısıyla yaşanan güçlüklerle dikkat çekilmekte ve ilgi “töre” konusunda toplanmaktadır.

Ancak yaşanan intiharların niteliklerine bakıldığında konunun sadece törelerle sınırlandırılmayacağı açıkça görülmektedir. Halen Batman’da süregelen bir feodal yapı söz konusudur ancak bu yapı geçmişe oranla daha da zayıflamakta ve zamanla dönüşmektedir. Bu dönüşüm Batman’da yaşanan intiharların birden fazla sebebi

olduğu ve hemen hemen her intiharın biricik bir yapısı ve anlamı olduğu gerçeğini de desteklemektedir. Toplumsal yapıya ve problemlere bakıldığında intihar konusunda çok nedenli genel bir kanıya ulaşmak mümkün olacaktır.

Çalışma kapsamında yapılan görüşmeler konunun hassasiyeti nedeniyle oldukça zorlu geçmiştir. Uygulanan anketlerde yaşanan intihar olaylarının genel yapısı hakkında katılımcılara bazı sorular yöneltilmiş ve yöneltilen bu sorular dahilinde Batman halkının gerçekleşen bu intiharları nasıl yorumladığı ve intiharlara sebep olabilecek etkenlerin neler olabileceği sorulmuştur. Bu doğrultuda yapılan değerlendirmeler kapsamında elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

4.2. Göç, Kentleşme ve Modernleşme

Batman'da petrolün bulunmasının ardından bölgenin değer kazanması ile gelişim süreci başlamıştır. Bu durum kenti daha cazip kılmış ve kırsalda yaşayan halkı kente çekmiştir.

Batman'da iki önemli göç dalgası olmuştur. İlk göç dalgası, Batman'ın il olma sürecinde çevre kentlerden ve köylerden gelen göçtür. Bu dönemde kentleşmenin ilk tohumları atılmış ve kent merkezi yavaş yavaş oluşmaya başlamıştır. Petrolün bulunmasıyla beraber bölgede sanayileşme süreci başlamış ve yeni istihdam alanları kentte yaratılmıştır. Yeni istihdam alanlarının yaratılmasının ardından göç süreci hızlanmıştır.

İkinci göç dalgası ise 1990'lı yıllarda bölgede yaşanan politik gerginlikler sonucunda, birçok insanın bulunduğu köyde artık yaşayamaz duruma gelmesi ya da yerinden edilerek zorunlu göçe maruz kalmasına neden olmuştur. Bu dönemde bölgede yaşanan soğuk savaş nedeniyle birçok köy boşaltılmış ve mağdurları göç etmek durumunda kalmışlardır.

Tablo 4.7. Anket Katılımcılardan Göç Edenlerin Oranı

	(f)	%
Köyden Kente Göç Ettim	47	% 50
Kentten Kente Göç Ettim	9	% 10
Göç etmedim	38	% 40

Katılımcıların % 33'ünün 30 yaşın altında olmasına rağmen (Bkz. Tablo 1.2.) son dönemde yaşanan göçler köyden kente %50, kentten kente %10 olmak üzere toplamda %60 oranındadır. İkinci büyük göç dalgasının üzerinden yaklaşık 20 sene geçmesine rağmen Batman halen göç almaya devam etmektedir. Bu göçlerle beraber nüfus katlanmakta ve yeni problemler ortaya çıkmaktadır.

İnsanların bir anda alıştıkları yaşam tarzının dışında bir hayata geçmeleri, kuşkusuz ki bazı uyumlanma problemlerini beraberinde getirmektedir. Önceden köyünde korunaklı ve herkesin işinin, toplum içindeki yerinin, sosyal konumunun belli olduğu, değişkenlikten uzak, durağan bir hayat yaşayan halk için yeni seçenekler görmek, değişen dünyaya yaklaşmak, toplumsal kaosa neden olmaktadır.

Bu kaosun yarattığı en büyük ikilemlerden biri de Batman’ın yeni bir kent kültürü ve “kentleşme” konusu ile aniden tanışmış olmasıdır. Batman’daki yerel insiyatifin en önemli kurumlarından biri olan Batman Yerel Gündem 21’in kuruluş toplantısında ilk ilgilenilen konulardan biri de kentleşme olmuştur. Toplantıda halkın etkin bir şekilde kent yaşamına katılmasının gerekliliği üzerinde durulmuş ve bireylerin böylece kendini kent kimliğine yakın hissedeceğini vurgulamıştır.⁴⁰

Modernleşme sürecinde yaşanan bu kaos toplumsal etkiler yarattığı gibi kişiler üzerinde de bazı etkiler yaratmaktadır. Bu hızlı dönüşümü sindirmek herkes için kolay olmamaktadır. Bölgedeki hızlı kentleşmeye özellikle eğitim kurumunun ayak uyduramaması nedeniyle kişilerin feodal alışkanlıklarını dönüştürmeleri daha da güçleşmektedir. Bu nedenle insanlar, köy ve kent kültürü arasında kalarak kendilerine yeni bir kültür anlayışı yaratmaktadırlar.

Çok hızlı bir şekilde kent yaşamının kurgulandığı Batman’da kentli alışkanlıkların yer bulması aynı hızda olmamıştır. Göç eden bireyler için, kentte kurgulanan hayat hayallerine daha yakındır. Ancak işsizlik, adaletsiz gelir dağılımı gibi konularda yaşanan plansızlıklar ve uyumsuzluklar nedeniyle komşu iller ve ilçelerden göç etmiş bireyler, ekonomik ve sosyal düzene hemen ayak uyduramamakta ve bu sebeple toplumsal statü kavramıyla karşılaşmaktadırlar. Köyden kente göç ile beraber kent içinde gecekondulaşma süreci başlamış ve Batman’da yeni bir toplumsal sınıflar oluşmuştur. Batman’ın Sesi Dergisi Haziran-Temmuz 2005 yılı 13. sayısında Belediye Basın Müdürü Recep Kavuş’un Yoksulluğun Girdabında Bir Kent; “Batman” adlı makalesinde belirttiği gibi,

“Kentli yoksullar, bir yandan bireysel olarak bir yoksulluk durumu yaşamakta; diğer yandan kendilerinin yaşam şartlarını iyileştirebilecek çabalarını destekleyebilecek, bilgi, beceri, sosyal bağlantıyla birarada

⁴⁰ **Batman’ın Sesi**, Aralık 2005-Ocak 2006 Yıl:4 Sayı:16, 3

olma şansını yitirmektedir. Bireylerin amaçlarını gerçekleştirmesini destekleyen sosyal bağlantının zayıflığı, etkin topluluk normlarından yoksun bir çevreyi ortaya çıkarmakta ve kültürel sosyalleşme ve örnek alma yoluyla kuraldışı davranış gösterme eğilimi artmaktadır. Böyle bir iklim içinde yetişen bireyler, düzenli iş, aile, eğitim kurumlarına yönelik negative tutumu içselleştirmektedir. Diğer yandan yoksulluk alanlarında yaşanan güvensizlik ve tehdit duygusu bireyleri kendi akraba ve arkadaşları dışında kalan bireylerle ilişki kurmaktan kaçınmaya itmektedir. Bu durum sosyal bütünleşme açısından sorunlar doğurmakta kent kültürünün oluşmasında engel olmaktadır.”⁴¹

Yaşanan bu ciddi kentleşme problemi beraberinde sosyal uyumsuzluğu getirmekte ve sosyal uyumsuzluklar nedeni ile de yeni problemler ortaya çıkmaktadır. Kent yaşamına alışık olmayan göç etmiş bireyler, bu yeni oluşum içinde kendilerine yeni bir kimlik edinmeye çalışırken yaşadıkları içgüdüsel uyumsuzluklar, bireylerin kent yaşamının içinde erimesine neden olmaktadır. Köy yaşamı içinde hissedilmeyen sınıfsal farklılıklar, kentin gerçeklerini oluşturmaktadır.

Kentleşme ve modernleşme süreci içinde kadınların sosyal hayatta kendilerini gerçekleştirme olanağı erkeklere nazaran daha azdır. Erkekler ailenin geçimini sağlamak amacıyla kent hayatıyla daha iç içe oldukları için kenti algılamaları kadınlara oranla daha kolay olmaktadır. Kadınlar mekansal olarak bambaşka bir alanda (kentte) eski yaşamlarını sürdürmeleri konusunda baskıya maruz kalmakta, bu durum da beraberinde aşılması güç kişisel problemleri getirmektedir.

Yaşanan kentleşmeyle beraber yeni ideal kent kurgusu ve kent hayatının insanlar üzerine yüklediği yeni kimlik ile kendisi arasındaki uyumsuzluk bireyleri var olma isteğinden uzaklaştıracak boyuta gelmektedir. Kentleşmeyle beraber işaret edilen yeni kimliği özellikle kadınların kendi benliklerine oturtmaları ve özümsemeleri çok güç olmaktadır. Çünkü kadınların evde geleneksel kadın rollerini

⁴¹ Recep KAVUŞ, **Yoksulluğun Girdabında Bir Kent: Batman**, Batmanın Sesi, Sayı: 13, s.14

gerçekleştirirken bir yandan modern dünya alışkanlıklarını algılamaları ve uyumlanmaları daha da zordur. “Bu durum kişinin yabancı olduğu ve aynı zamanda da kente ait olduğu gibi anlamları içinde barındıran bir paradoksu doğurmuştur.”⁴²

Kişilerin kent içinde normal kabul edilen hayata uyum sağlayamaması ciddi sosyal uyumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. İntihar kişilerin yaşadıkları uyumsuzlukların en ağır şekilde dışavurumudur. Özellikle kadınlar özgür olma, kendilerini gerçekleştirme fırsatlarına kent içinde çok yakın olmalarına rağmen bu mekansal yakınlık asırlardır biriken geleneksel alışkanlıklar ve yasaklamalar nedeniyle anlamını yitirmektedir.

Yaşanan göç dalgalarıyla beraber kentte yeni toplumsal gruplar doğmuştur. 1960’larda Türkiye Petrollerinde çalışma imkanı bulup göç etmiş gruplar daha sonra ev sahibi olabilmiş, yeni bir hayat kurabilmiş ve çocuklarını okutabilmiştir. Bu tip ailelerin yaşadığı mahalleler; Site, Belde, Gap, Fatih, Kültür, 206 Evler, Bahçelievler gibi mahallelerdir.⁴³ Bu mahallelerde yaşayan insanların ekonomik koşulları görece daha iyidir ve kent yaşamına uygun bir hayat sürmektedirler. Bu bölgede yaşayan halk, Batman’dan sosyal yapısı itibarıyla uzak ve elit diyebileceğimiz bir alan oluşturmuştur.⁴⁴

Daha sonra ekonomik koşullar nedeniyle göç eden aileler kendilerinden önce gelip yerleşen ve ekonomik kalkınmayı sağlayan ailelerin eski yerlerine yerleşmişlerdir. Bu yeni aileler bir önceki gruba göre daha fakir, köy-kent arasında kalmış, “geldikleri yere oranlı mutlu, şehre göre mutsuzlardır.” Bu tip ailelerin

⁴² Mazhar BAĞLI, **Batmanda İntiharları Bağlamında Özgürlüğün ve Geleneksel Toplumsal Yapının Kentsel Kurgusu**, s.24

⁴³ Batman Barosu Başkanlığı, **1999-2000 Batman’da Yaşanan İntihar Olaylarıyla İlgili Araştırma Raporu**, 3

⁴⁴ S.KARADENİZ, **Trajik Bir Kentleşmenin Sonucu Olarak Batman’daki İntiharlara Sosyolojik Bir Yaklaşım Denemesi**, 6

görüldüğü mahalleler; Şirinevler, Cumhuriyet, Merkez, Çarşı, Meydan, Ziyagökalp, , Sağlık, Kısmet, Raman, Yenimahalle ve Beşevler'dir.⁴⁵

Köylerde yaşanan çatışmalar ve terör nedeniyle şehre göç etmiş aileler şehrin kenar mahallerindeki gecekonduları oluşturmuşlardır. Bu aileler, köy hayatını yeni kurdukları bu alanda devam ettirmektedirler. Şehrin en yoksul kesimi olan halk “Yaşam sevinci, üretkenlik, yaratıcılık gibi olumlu duygu ve yeteneklerini ümitsizleştikçe yitirmekte; acılı sert ve kırılgan bir tipe dönüşürken, öfke, çabuk sinirlenme, çaresizlik, düşmanlık, huzursuzluk kişiliğini sarmaktadır” Bu mahalleler; İpragaz, Petrol, Petrol Kent, Yeşiltepe, Hürriyet, Seyitler, Huzur, Bağlar, Hilal, Aydınlikevler, 19 Mayıs, Karşıyaka ve Pazaryeri'dir.⁴⁶

Gerçekleşen intiharların ve intihar girişimlerinin istatistiklerine bakıldığında yaşanan intihar olaylarının çoğunun son göç dalgasıyla kente gelen şehrin kenar mahallerinde yaşayan ve kentin yoksulluğunu en ağır şekilde hisseden ailelerde gerçekleştiği gözlemlenmektedir.

⁴⁵ A.g.k., 3

⁴⁶ Bkz.(54), BATMAN BAROSU RAPORU, 3

Tablo 4.8. 1999-2000 Yılları Arasında Batman’da Gerçekleşen İntihar Olaylarının Olay Yerine Göre Dağılımı⁴⁷

	Köyler	1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	Cezaevi
Kadın	4	1	1	3	
Erkek	1		4		1
Toplam	5	1	6	3	1

“İntihar yeri hakkında bilgi alınamayan:3

1. Bölge: Belde, Gap, Fatih, Kültür, 206 Evler, Bahçelievler, Site
2. Bölge: Şirinevler, Cumhuriyet, Merkez, Çarşı, Meydan, Ziyagökalp, Sağlık,Kısmet, Raman, Yeni Mahalle, Beşevler
3. Bölge: İpragaz, Petrol, Petrolkent, Yeşiltepe, Hürriyet, Seyitler, Huzur, Bağlar, Hilal, Aydınlikevler, 19 Mayıs, Karşıyaka, Pazaryeri”

Tablo 4.8.’de görüldüğü üzere; kadın intiharlarının çoğu köylerde ve şehrin kenar mahallerinde (3.Bölge) yaşanmaktadır.

Köy yaşamında bireylerin varlıkları ancak toplum içinde anlam kazanırken, kentteki bireysel yaşam beraberinde bir çok uyumsuzluğu getirmektedir. Teorik olarak doğru yaşanan kentsel dönüşüm pratikte birçok probleme yol açmakta ve bu

⁴⁷ A.g.k., 6

problemler hem toplumsal çatışmaları hem de kişilerin kendi iç dünyalarında yaşadıkları çatışmaları doğurmaktadır.

4.3. Siyaset

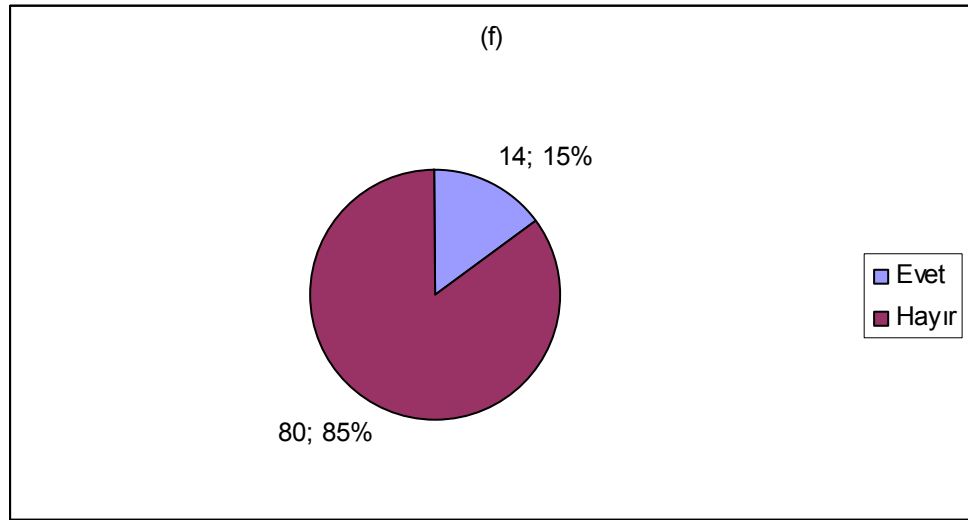
Bilindiği üzere Batman politik açıdan bir çok probleme beşiklik eden bir kenttir. Batman'da yaşanan politik sorunlar bölge insanı için çözümü zor olan bir başka toplumsal baskı unsurunu oluşturmaktadır. Bölgede yoğun bir şekilde hissedilen politik bir kutuplaşma söz konusudur. Batman, PKK ve Hizbullah'ın örgütlendiği en temel kentlerden biridir. 1990'larda düşük yoğunluklu savaşa maruz kalmış halk hem PKK hem Hizbullah hem Türk Silahlı Kuvvetleri hem de jandarma ve korucular arasındaki çatışmanın tam ortasında kalmıştır. Bu süreçte birçok şiddet olayı yaşanmıştır. Kimlik bunalımı yaşayan halk aynı zamanda birçok insan hakları ihlaline maruz kalmakta ve hemen hemen her aile bölgede yaşanan bu kaosa bir kurban vermektedir.

Kişiler kendi varlıklarını tanımlamak ve kimliklerini yaratmak için örgütlenme yolunu seçmektedir. Halkın, düşük yoğunluklu savaşın hüküm sürdüğü, ölümlerin sık yaşandığı, sokaklarından panzerlerin geçtiği, silah seslerinin eksik olmadığı bir bölgede yaşaması, var olan devlet politikalarına tepki duymasının başlıca nedeni olmuştur. Yaşanan bu olaylar ve insanların ölüm kavramıyla bu kadar iç içe olması ve tepkisel bir varoluş içinde yaşaması intiharı tetikleyen sebepler arasındadır.

Bölgenin sürekli olarak düşük yoğunluklu savaşla gündeme gelmesi ve bölgedeki karışıklık Batman kenti üzerinde kara bir bulut gibi dolaşması insanları çekimserliğe, karamsarlığa itmektedir.

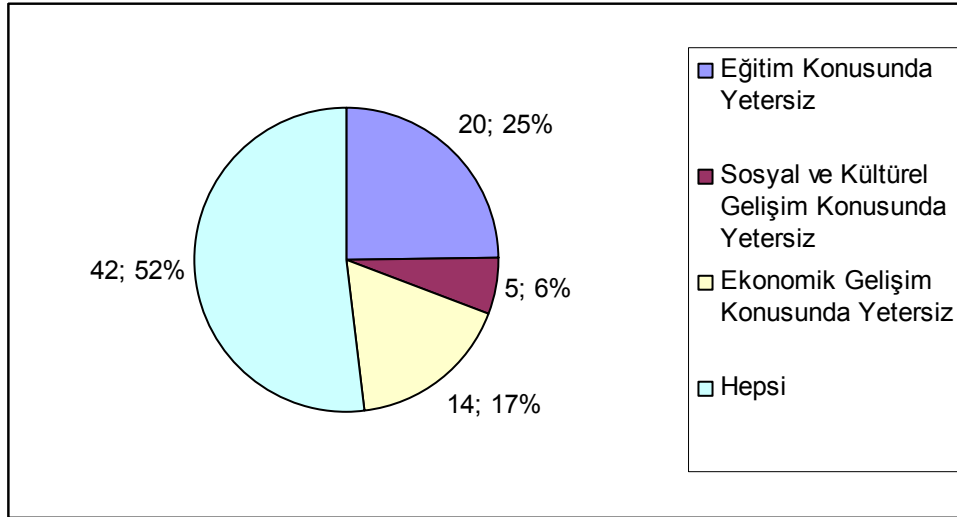
Ayrıca Batman'ın terör ile anılması, bölgeye olan devlet politikalarının bu konuda yoğunlaşmasına ve diğer konularda eksik kalmasına neden olmuş, bu durum da bölge gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir.

Tablo 4.9. Bölgede Uygulanan Devlet Politikalarından Duyulan Memnuniyete Göre Bireylerin Dağılımı Grafiği

Tablo 4.9'da görüldüğü üzere katılımcıların % 15'i bölgede uygulanan devlet politikalarını yeterli bulurken % 85'i yetersiz bulmaktadır.

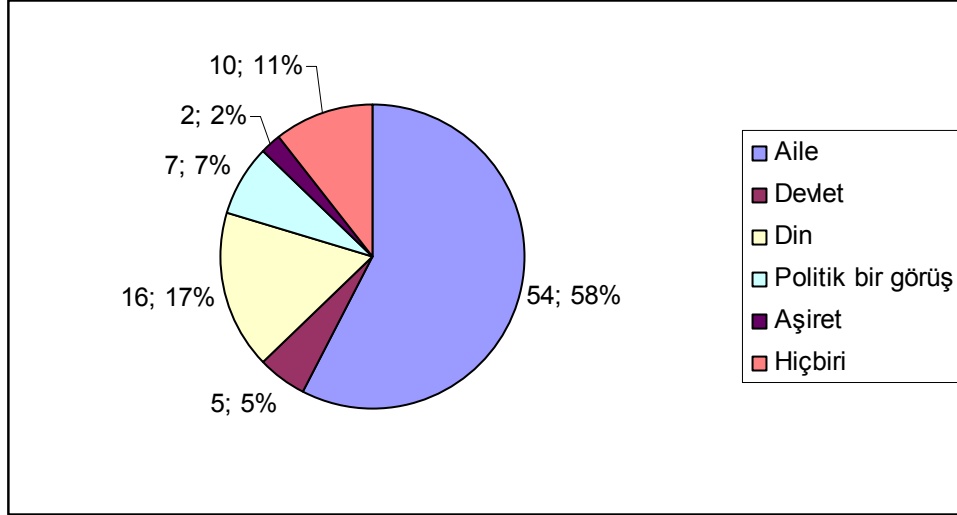
Tablo 4.10. Batman’da Uygulanan Devlet Politikalarının Hangi Konularda Yetersiz Olduğunun Ölçümü Grafiği

Tablo 4.10.’da görüldüğü üzere katılımcıların % 42 lik kısmı devlet politikalarını en temel sosyal haklar olan eğitim, sosyo-kültürel gelişim ve ekonomi konularının hepsinde yetersiz bulmaktadır.

Batman halkı yaşadıkları kentin sürekli terör ve siyasi problemlerle gündeme gelmesinden genel bir rahatsızlık duymaktadır. Bu rahatsızlığın en temel sebebi ilginin bu konulara yönelmesi nedeniyle toplumsal gelişimin temel taşları olan konularda yürütülen eksik politikalar. Bu durum bölge halkının kurumsal yapılara olan güveninin azalmasına neden olmaktadır.

Tablo 4.11. Anket Katılımcılarının Bağlılık Ölçümü Grafiği

Katılımcıların sadece %5'i devlete bağlılık duymaktadır. İlginç olan bu oranın politik bir görüşe hissedilen bağlılıktan daha düşük olmasıdır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu devlet politikalarının yetersizliğinden şikayetçidir. Devlet politikalarının yetersizliği ciddi problemleri de beraberinde getirmektedir. Feodal yapının kırılmasını sağlayacak en önemli koşullar kuşkusuz kamusal örgütlenmelerdir. Ancak kamusal örgütlenmelerin, hızlı kentleşmeye ayak uyduramaması feodal yapının kırılması ve dönüşmesini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla sosyal baskının tabanını oluşturan yapı halen kendini hissettirmektedir.

Bölgede Kürt kimliği üzerinden birçok insan örgütlü politik bir mücadele vermektedir. Bu durum kişilerin kendilerini örgüt içinde var etmelerine ve yoğun bir bağlılık duygusu geliştirmelerine de neden olmaktadır. Bu bağların gevşemesi ya da güç kaybetmesi halinde kişiler aidiyet duygularından mahrum kalır. Yaşanan intihar olayları arasında bu nedene bağlayabileceğimiz örnekler de bulunmaktadır. Ayrıca bölgede yaşayan birçok insanın yakını, politik gerginlikler nedeniyle öldürülmüştür. Bölgede yaşanan bu sık ölümler halkı ölüm duygusana yakınlaştırmış ve ölüm kavramını içselleştirmelerine neden olmuştur.

“17 Mart 2001’de ölümü seçen S.Ö. 2001’in dokuzuncu intihar kurbanı olarak kayıtlara geçti. S.’nin 18 yaşındaki oğlu M., gece baskınları ölümler, havan topları, pencereden giren kurşunlarla dolu önceki hayatlarından kaçtıklarını, ancak ölümün peşlerini bırakmadığını söyledi: “Orada her akşam çatışma oluyordu. Kaçtık, buraya geldik ama burada da üç kere aynı şey oldu. Heybeli dağının eteğinde 2 yılda 16 kişi öldürüldü. İskeletleri hala duruyor. Annem bu çatışmaya tanık oldu, aynı gün aracın sürüklediği burnu ve kulakları kesilmiş cesede zorla baktırıldı. O gün silah sesleri duyduğunda kendini yere attı ve ağlamaya başladı. Sonra yerden kaldırdılar götürüp baktırdılar o cesede, cesede zorla baktırıldıktan sonra o gece bir rüya gördü” S., rüyasında evlerine baskın yapılmış bütün çocukları öldürülmüştü O rüyadan sonra şok geçirdi”⁴⁸

Bu intihar örneğinde görüldüğü gibi yaşanan toplumsal kaos kişileri bunalıma sürüklemekte ve yaşamın aksine, ölüm duygusunun hayatlarıyla iç içe olmasına neden olmaktadır.

Tablo 4.12. Batman’da Yaşanan İntiharların Nedenleri ve Cinsiyet İlişkisinin Oranı

	Kadın		Erkek		Toplam	
	(f)	%	(f)	%	(f)	%
Ekonomik Sebepler	12	% 13	19	% 20	31	% 33
Aile İçi Problemler	21	% 22	13	% 14	34	% 36
Kişisel Bunalım	4	% 4	5	% 5	9	% 9
Politik Sebepler	3	% 3	6	% 7	9	% 10
Töre	7	% 8	4	% 4	11	% 12

Görüldüğü gibi katılımcıların %10’luk bir kısmı yaşanan intiharlar ile politik nedenler arasında bir bağ olduğunu düşünmektedir. Bu cevabı veren katılımcılarla

⁴⁸ Müjgan HALİS, **Batman’da Kadınlar Ölüyor**, 50

yapılan görüşmelerde, düşük yoğunluklu savaş dolayısıyla yakınlarını kaybeden kişilerin psikolojik bir boşluğa ve bunalıma süreklediğini sonucu ortaya çıkmıştır.

4.4. Ekonomik Problemler

Batman'ın en büyük geçim kaynağı petrol ve petrol dolayısıyla oluşmuş sanayi yapılanmalarıdır. Petrol avantajı beraberinde birçok istihdam alanını da yaratmaktadır. Ancak bölgenin çok hızlı göç alması sebebi ile nüfus ve istihdam olanakları birbirlerini dengeleyememekte bu durum da ekonomik problemleri beraberinde getirmektedir. Batman'ın 2001 verilerine göre gelişme hızı %57.9 iken ülke ekonomisindeki payı % 0.3'tür.⁴⁹ Ayrıca Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik sıralamasına göre Batman, son düzey olan 5. derece gelişmiş iller içinde sınıflandırılmaktadır.⁵⁰

Yaşanan göç ile birlikte kent yaşamına adapte olmaya çalışan halk için kent yaşamı içinde yeni gider unsurları da doğmuştur. Önceden kendi temel besin maddelerinin çoğunu köyünde toprağında üretebilen halk için bu olanak kent yaşamında ortadan kalkmıştır.

⁴⁹ www.tuik.gov.tr

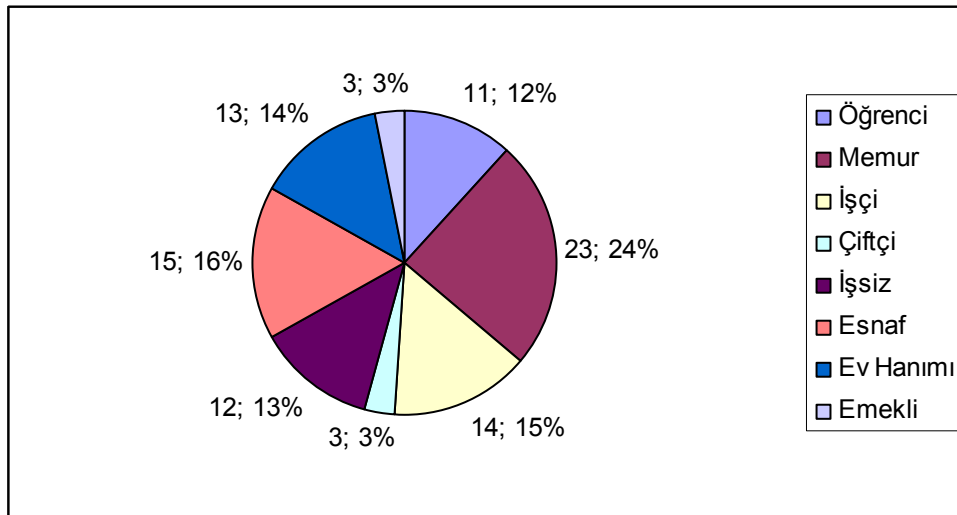
⁵⁰ C.C. AKTAN, DPT Tarafından Yapılan “İller Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması” Araştırması Sonuçları, s.4

Tablo 4.13. Gelir – Yaşamsal Koşullar Karşılaştırması

	Köyde Yaşıyorum		Kentte Yaşıyorum		Toplam	
	(f)	%	(f)	%	(f)	%
0-500 ytl	9	% 10	8	% 8	17	% 18
500- 1000 ytl	15	% 16	25	% 27	40	% 43
1000- 1500 ytl	2	% 2	24	% 25	26	% 27
1500 ytl ve üzeri			11	% 12	11	% 12

Katılımcıların %18'inin ailesi asgari ücretin altında bir miktar ile geçinmeye çalışırken bu oranın yüksek bir kısmının köyde ikamet ettiği gözlemlenmektedir. Dört kişilik bir ailenin geçinmesi için gerekli olan 1500 ytl ve üzeri kazancı olan aile oranı ise %12'dir. Batman'da yaşayan birçok aile 4 kişinin üzerinde nüfusa sahiptir. Görüldüğü üzere Batman'da var olan ekonomik koşullar ve gelir düzeyi olumsuz bir tablo çizmektedir. Batman'da istihdam oranı ve nüfus arasındaki orantısızlık işsizlik problemini de beraberinde getirmektedir.

Tablo 4.14. Anket Katılımcılarının Mesleklerine Göre Oranın Grafiği

Katılımcıların % 13'ü işsizdir ayrıca katılımcı kadınların % 14'ü ev hanımıdır. 47 olan kadın katılımcı sayısının içinde bu oranın % 28 olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 4.15. Sosyal Güvence – Cinsiyet İlişkisi Oranı

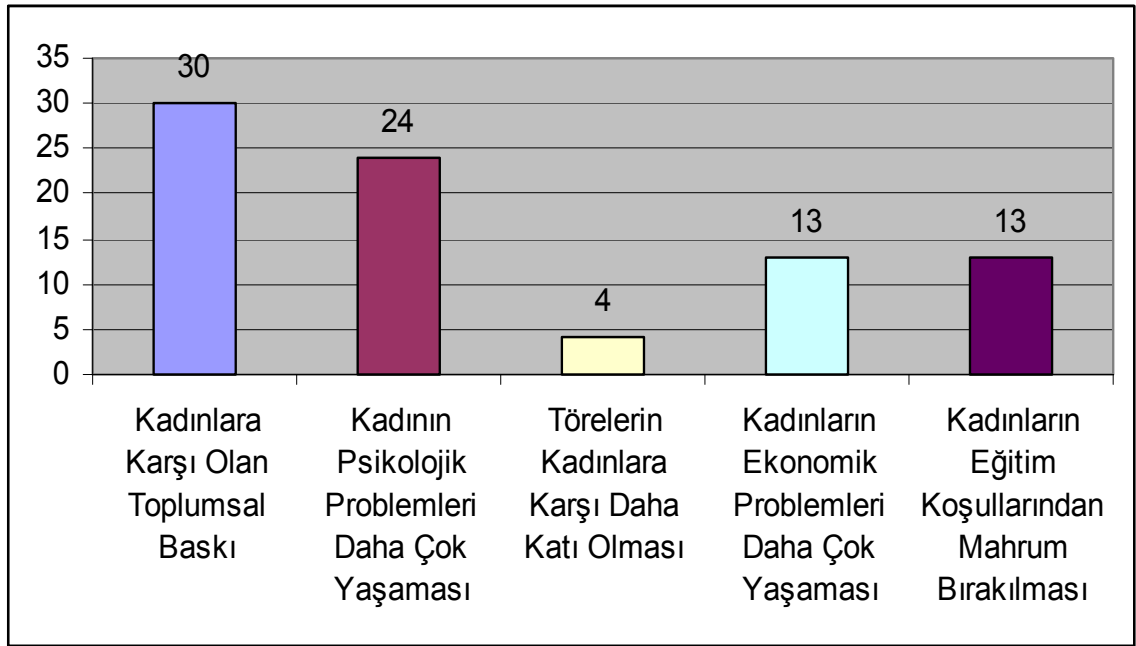
	Kadın		Erkek		Toplam	
	(f)	%	(f)	%	(f)	%
Evet	10	% 11	22	% 23	32	% 34
Hayır	37	% 39	25	% 27	62	% 66

Katılımcıların % 66'sının sosyal güvencesi yoktur ve bu oranın %39'unu kadınlar oluşturmaktadır. Halkın genel olarak sosyal güvencesinin olmaması gelecek hakkında güvensiz bir yaklaşımı da doğurmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde bu durumun en çok sağlık açısından yaşanan kaygılara yol açtığı ifade edilmiştir. Ayrıca memur olan katılımcıların dışında sosyal güvencesi olan katılımcıların çoğunun yeşil kart sahibi oldukları gözlemlenmektedir.

Yaşanan ekonomik sıkıntılar kişilerin hayatında büyük problemlere yol açmakta ve birçok olanaktan mahrum kalmalarına neden olmaktadır. Bu durum kişilerin kendini zaman zaman yetersiz hissetmesine ve kişisel bunalıma sürüklenmelerine neden olmaktadır.

Tablo 4.12’de görüldüğü üzere katılımcılar gerçekleşen intiharların nedenleri arasında %33 oranla ekonomik nedenleri göstermektedir.

Tablo 4.16. Kadınların İntihar Oranının Erkeklerle Göre Daha Yüksek Olmasının Nedenlerinin Karşılaştırması Grafiği

Katılımcıların %13’ü gerçekleşen kadın intiharlarının, erkek intiharlarına göre oranının yüksek olmasını kadınların ekonomik problemleri daha çok yaşamasına bağlamıştır. Toplumsal yaşamın kadını büyük oranda ev içine hapsedmesi nedeni ile eve gelen parayla evin geçimini organize etme işe kadına düşmektedir. Bu nedenle çoğu zaman kadınlar ekonomik yetersizlikleri daha çok hissetmektedirler. Eve para getiren erkektir ancak parayı ev ekonomisi içinde yeterli kılmak için uğraşan ve zorlukları yaşayan büyük ölçüde kadındır.

“Batman’ın Cumhuriyet Mahallesi’ndeki yoksul evde, o gün henüz 20’sinde genç bir gelinin, G.’nin cesedi indiriliyordu asılı olduğu kancadan Kayınbiraderi G.’nin ölümü söyle anlatıyor: “ iki defa intihar teşebbüs etti, başaramadı. Birbirlerini çok sevdiler evlenmeden önce ancak kardeşim askerden sonra iş bulamadı. Bu yüzden sürekli tartışıyorlardı. O gün kocasıyla büyük bir kavga daha etti.”⁵¹

Kadınların yaşam içinde ekonomik zorlukları daha çok hissetmesi, omuzlarındaki yaşamsal yükü iyice arttırmaktadır. Bu yüzden de ciddi ekonomik problemler yaşayan kadınlar intihara eğilim göstermektedirler.

Genel olarak ekonomik tablo ve intihar ilişkisine bakıldığında Batman’da ekonomik problemlerin yoğun bir şekilde hissedildiği ve bunun kadınlar açısından hem toplumsal hem de kişisel sorunlara yol açtığı gözlemlenmektedir.

4.5. Eğitim

Batman’ın en önemli problemlerden biri de eğitim konusunda yaşanan yetersizliklerdir. Eğitim kurumlarının hızlı kentleşmeye ayak uyduramaması nedeniyle geleneksel yapının dönüşümünde çok ciddi aksamalar yaşanmaktadır. Batman’ın eğitim açısından geri kalması beraberinde birçok problemi de getirmektedir. Eğitim koşullarının pek çoğundan mahrum olan Batman halkının gelişmişlik düzeyi de aynı oranda düşmektedir.

⁵¹ Bkz. (60), HALİS, 34

Tablo 4.17. Yaşamsal Koşulları ve Eğitim Düzeyi Oranı

	Köyde Yaşıyorum		Kentte Yaşıyorum		Toplam Oran	
	(f)	%	(f)	%	(f)	%
Okuma Yazma Bilmiyor	2	% 2	4	% 4	6	% 6
İlkokul Terk	3	% 3	1	% 1	4	% 4
İlkokul Mezunu	1	% 1	5	% 5	6	% 6
Ortaokul Terk	6	% 6	1	% 1	7	% 7
Ortaokul Mezunu	9	% 10	9	% 10	18	% 20
Lise Terk	2	% 2	3	% 3	5	% 5
Lise Mezunu	3	% 3	29	% 31	32	% 33
Üniversite Mezunu			16	% 17	16	% 17

Katılımcıların % 50'si lise mezunu değildir ve büyük bir oranla köyde yaşamaktadırlar. Ayrıca okuma-yazma bilmeyenlerin oranı da % 6'dır. Bu nedenle Batman Belediyesine bağlı SELİS Kadın Danışmanlık Merkezinin, Halk Eğitim Müdürlüğü yetişkinler için okuma yazma kursları düzenlemeye devam etmektedir.⁵²

Feodal yapının kendini hissettiriyor olması nedeniyle halen okula gönderilemeyen kız çocukları mevcuttur. Bu durum kadınların eğitim hakkından mahrum kalma problemini içinden çıkılmaz bir hale getirmektedir. Kadınlar eğitim hakkından mahrum kaldıkları için iş olanaklarına daha az oranda ulaşmakta, ekonomik hayatta yer bulamamakta ve kendilerini gerçekleştirememektedirler. Tablo 4.11.'e göre kadınların intihar oranının erkeklerle nazaran yüksek olmasının nedenleri

⁵² Batman'ın Sesi Mayıs-Haziran- Temmuz 2006 Yıl:4 Sayı:18, s.22

olarak katılımcıların % 13'ü kadınların eğitim hakkından mahrum bırakılmasını işaret etmiştir.

Eğitim-Sen'in basın açıklamasına göre Batman'ın yaşadığı eğitim sorunları şunlardır;

- “Öğretmen sirkülasyonuna bağlı olarak istekle gelmeyen öğretmenlerin verimsizdir. Bölgeye genellikle stajyer öğretmenlerin verilmesi nedeniyle öğretmenlerin yetersiz kalması ve öğrencilerin deneme tahtası gibi kullanılması gelen öğretmenlerin deneyim kazandıktan sonra tayinlerini isteyerek şehirden ayrılmaktadırlar.
- Okullar arası yaşanan kalite uçurumu vardır bunun en basit örneği okullardaki ısınma sorunudur.
- Okulların araç-gereç eksikliği nedeniyle çoğu okulda sağlıklı ders işlenememektedir.
- Var olan okulların ihtiyaca cevap vermemesi nedeniyle sınıfların çok kalabalıktır.
- Batman'ın farklı bir dil alt yapısına olması nedeniyle Türkçe okuma yazma sürecinde anlama ve kavrama becerisinin düşmesine sebep olmakta ve sözel başarısızlığa yol açmaktadır.
- Çatışmalı sürecin getirdiği göçlerle beraber yaşanan ekonomik, sosyal, psikolojik ve kültürel sorunlar vardır.
- Merkez endeksli eğitim politikası sebebiyle ilçeler ve köylerdeki okullarda eğitim alanındaki başarısızlıklar yaşanmaktadır
- Öğrencilerin beslenme sorunu yaşamakta ve çocuk yaşta çalışmak zorunda kalmaktadır.
- Okul ve dershanelerin öğrencilere gerekli ilgiyi göstermemektedir.
- Öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimin yetersizdir.
- Yöneticilerin meslekte bıkkınlık yaşaması dolayısıyla kendilerini geliştirememektedir.
- Sosyal etkinlikler yetersizdir.

- Olumsuz çevre faktörleri sebebiyle öğrencilerin internet ve oyun salonlarında çok fazla zaman harcamaktadır
- Öğrenciler arasında okuma alışkanlığı eksiktir ve okullardaki kütüphaneler yetersizdir.
- Batman’da bir üniversite olmaması dolayısıyla ekonomik yetersizliği olan öğrencilerin şehir dışında okumaları güçleşmektedir.
- Eğitime yüz yüze destek kampanyası Batman’da yetersiz kalmıştır.
- Hemen hemen bütün okullarda ikili eğitim yapılması, sabahın çok erken bir saatinde öğrencinin hazır olmasının beklenmesi ve geç saatte eve gitmesi nedeniyle performans düşüklüğü yaşanmaktadır.
- Keyfi atamalar nedeniyle atamalarda yeterlilik ve gereklilikten çok siyasi kadrolaşmanın ön plana çıkmaktadır”⁵³

Batman’ın eğitim konusundaki yetersizliği toplumun bilinç ve kültür düzeyinin gelişmesine olanak vermemektedir. Eğitim alamamış bireyler toplum içinde güçsüzleşmekte ve insan olarak sahip olduğu haklardan habersiz yaşamlarını sürdürmektedirler. Özellikle toplum içinde ezilen kadınlar bu duruma maruz kalmakta ve seslerini yükseltmekten çok hayata veda etmeyi seçmektedirler.

“F.A., Batmanda 15 intiharla başı çeken İluh semtinin 16. intihar kurbanı olarak kayıtlara geçti. Babası S.A. Batman Ticaret Odasında çaycılık yaparak kazandığı 200 ytl ile dokuz çocuğunu geçindirmeye çalışıyordu. Dokuz çocuğun ikincisi olan F. okula hiç gönderilmemişti.”⁵⁴

Görüldüğü üzere Batman’da yaşanan ekonomik problemler gerçekleşen kadın intiharlarının en önemli nedenlerinden biridir.

⁵³ Eğitim-Sen Şubesi Basın Açıklaması

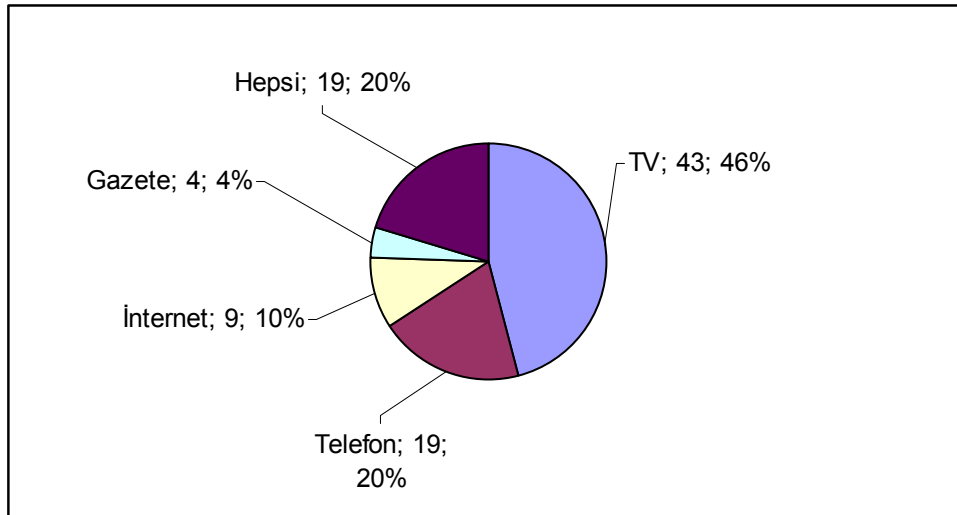
⁵⁴ Bkz. (60), HALİS, 35

4.6. Medya

Batman’da yaşanan intihar olaylarının medyanın da dikkatini çekmesiyle gözler Batman’a çevrilmiştir. Konunun ilginç yapısı ve özgünlüğü, sürekli olarak gündemde kalmasına neden olmuştur. Sık aralıklarla duyduğumuz intihar haberleri kamuoyunda büyük ilgi görmüş bu nedenle ayrıntılı olarak haber konusu yapılmıştır. Medyanın bu ilgisi problemin dikkat çekici bir hale gelmesini ve konu hakkında araştırmalara ihtiyaç duyulduğu gerçeğini ortaya koymuştur.

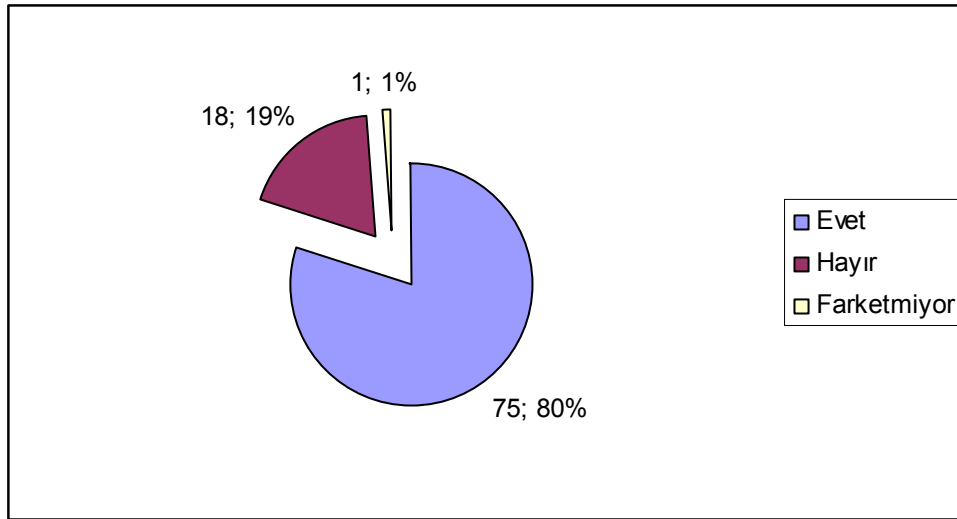
Özellikle televizyon ve gazetelerde çıkan haberlerde Batman’da yaşanan intiharlar uzun süre gündem konusu olmuş ve Batman halkını kendi gerçeğiyle yüzleşmesine neden olmuştur.

Tablo 4.18. Katılımcıların Kullandığı Kitle İletişim Araçlarının Oranının Grafiği

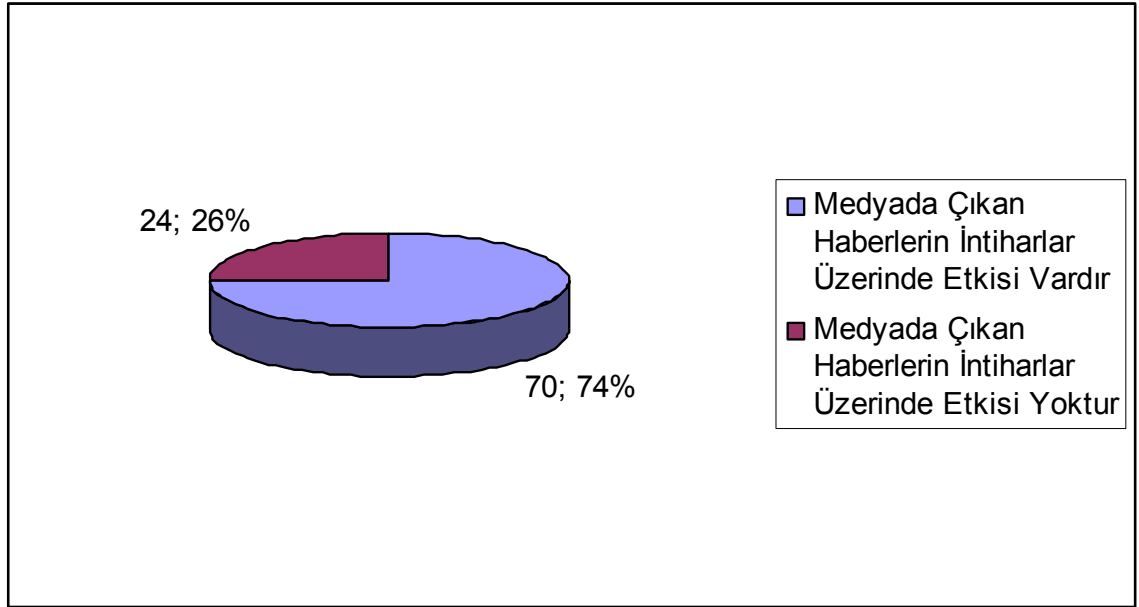
Katılımcılardan bu soruya cevap verenlerin tümü göz önüne alındığında hepsi seçeneğini seçenlerde dahil %66'sının bu soruya televizyon cevabı vermiş olması, televizyonun halkın hayatında ne kadar önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. Medyada intiharlar hakkında çıkan haberlerin, intiharların nedenlerini yanlış bir dille tasvir etmesi, intihar yöntemini anlatması durumunda gençleri yanlış etkileyebilmekte ve intihara özendirebilmektedir.

Tablo 4.19. Batman'ın İntihar Konusuyla Gündeme Gelmesinden Duyulan Rahatsızlığın Ölçüm Grafiği

Tablo 4.18.'e bakıldığında katılımcıların % 80'i Batman'ın intihar konusuyla gündeme gelmesinden rahatsızlık duyduğu gözlemlenmektedir. Yapılan görüşmelerde halk Batman'ın intihar konusuyla gündeme gelmesinden rahatsızlık duymasının nedeni olarak Batman için çizilen kötü imajı işaret etmektedir. Bir diğer neden olarak da Batman'da aynı problemleri yaşayan gençlerin bu haberlerden etkilenerek intihara cesaret edebilmesi ihtimaline dikkat çekilmiştir.

Tablo 4.20. Medyada Çıkan Haberlerin İntiharlar Üzerindeki Etkisinin Ölçümü Grafiği

Tablo 4.20.'ye göre katılımcıların %74'ü medyada çıkan intihar haberlerinin intiharlar üzerinde etkisi olduğunu düşünmektedirler.

B.2.5. 5187 Sayılı Basın Kanununa “Cinsel Saldırı ve İntiharlara Özendirme” maddesine göre cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları haberleri hakkında habercilik sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirebilecek nitelikte yayımların suç olduğu hüküm altına alınmıştır.⁵⁵

Buna rağmen halen günümüzde kadına yönelik şiddetin en yalın haliyle gözler önüne serildiği yayınlar mevcuttur. Bu yayınlarda kadınlar iki uç noktada kodlanmaktadır.⁵⁶ Yayınların çoğunda kadınlar cinsel bir obje ya da evinde iyi bir

⁵⁵ Bkz (46), T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Raporu, 57

⁵⁶ Ag.k., 138

anne ve eş görünümü çizmektedirler. Bu iki uç modelin ortak özelliği kadının kendini özgürce ifade edebilen, birey sayılan bir yaşam tarzından uzak oluşudur.

Bu yayınların Batman üzerindeki etkisi iki yönlüdür. Gençler televizyonda gördükleri özgür yaşama özenmekte ancak ulaşamamaktadır. Bu durum gençleri ruhsal bir bunalıma sürüklemektedir. İntihar eğilimi olan kişiler yaşadıkları olumsuzluklarla beraber medyada kendileri gibi problemler yaşadığı söylenen insanların intihar haberlerini izlerken kendi öyküleriyle özdeşleştirmekte ve intihara kendilerini daha yakın hissetmektedirler.

Medya’da çıkan intihar haberlerinin bir diğer olumsuz etkisi de intiharların gündeme gelmesi ve sosyal bir tepki doğurması sebebiyle bu tip haberlerden sonra yaşanan intihar olaylarının saklanması ve örtbas edilmesi riskinin artmış olmasıdır. İntihar teşebbüsü ya da intihar olaylarının bir kısmı intihar edenlerin aileleri veya bağlı oldukları aşiret tarafından gizli tutulmakta, ölüm sebebi çarpıtılmakta ve asıl neden kamuoyundan saklanmaktadır.

Müjgan Halis’in dönemin Batman Barosu Başkanı Av. Sabih Ataç ile yaptığı *Dört Duvar İsyan* röportajında “İntihar vakaları basına yansırken Batman’da nasıl bir etki uyandırdı?” sorusunu şöyle cevaplamıştır;

“Basın bu konuda çok sorumlu davranmadı.İşin reklamıyla, satışıyla, pazarıyla uğraştı ve insani unsurunu ihmal etti. Basın olayla böyle ilgilendiği için, hergün yeni intiharlar olmaya başladı. Medya ölümler kendi trajini yükseltmek için kullandı. Son zamanlarda biz Batmanlılar olarak bunu fark ettik ve mümkün mertebe bilimsel tartışmanın yapılmadığı bir basını ciddiye almanın sağlıklı olmadığına kanaat getirdik. Medyayla görüşmemeye çalıştık çünkü çıkan her haber

intihara yakın ve yatkın olan insanlarımızı özendirdi. Kimileri hayatlarına son vererek iz bırakmak istedi”⁵⁷

Türk toplumunda medyanın gücü oldukça yüksektir. Bu anlamda haberlerde verilen mesajlar, bu mesajların nasıl verildiği konusunda çok dikkatli olunmalı ve mümkün olduğu kadar oluşabilecek kötü etkiler göz önünde tutularak haber yapılmalıdır. Medyanın gücü toplum için yararlı etkiler doğuracak şekilde kullanılmalıdır.

4.7. Ailevi Hayat ve Toplumsal Cinsiyet Açısından Batman

Bireyler ilk eğitimlerini doğdukları aile içinde alırlar ve aldıkları bu eğitimi hayatları içine yerleştirirler. Bu nedenle gelenekler ailelerin nesiller boyu bildiklerini birbirlerine aktarmalarıyla günümüze kadar süregelebilmıştır.

Tablo 4.21. Cinsiyet – Medeni Durum İlişkisinin Oranı

	Kadın	Erkek
Evli (f)	21	29
Evli (%)	% 22	% 31
Bekar (f)	26	18
Bekar (%)	% 28	% 19

⁵⁷ Bkz. (60), HALİS, 119

Tablo 4.21.'e göre katılımcılarımızın %50 evlidir. Tablo 4.6.'ya göre katılımcıların %58'i kendilerini ailelerine bağlı hissetmişlerdir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde evlilik kurumu ve aile kurmanın Batman'da olumlu görülen bir davranış olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 4.22. Evli Olan Katılımcıların Çocuk Sayısının Oranı

Çocuk Sayısı Aralığı	1-3	3-6	6-8
(f)	35	21	4
%	% 50	% 42	% 8

Tablo 4.22.'ye baktığımızda Batman'da evli ailelerin çocuk sayısının %50'sinin 1-3 sayı aralığında çocuk sahibi olduğunu ve 3-6 sayı aralığında çocuk sahibi olan %42 oranında katılımcı olduğunu görüyoruz. Kentin genel ekonomik durumuna bakıldığında ailelerin çocuk sayısının fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak bu duruma rağmen katılımcıların kardeş sayısına bakarak belirleyebileceğimiz bir gelişme söz konusudur; önceki neslin çocuk sayısına oranla yeni neslin çocuk sayısının daha düşük olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 4.23. Anket Katılımcılarının Kardeş Sayısı Oranı

Kardeş Sayısı Aralığı	1-3	3-6	6-9	9-12	12-14
(f)	12	30	38	9	5
%	% 13	% 32	% 40	% 10	% 5

Tablo 4.23.'e baktığımızda katılımcıların %55'inin kardeş sayısının altıdan fazla olduğu gözlemlenmektedir.

Kentin nüfusunun bu hızla artmış olması istihdamın yetersizliğini ve ekonomik problemleri beraberinde getirmektedir. Ailelerin bakabileceklerinden çok çocuğu dünyaya getiriyor olmaları dünyaya gelen çocukların ciddi ekonomik problemler ve bunun yol açtığı aile içi mutsuzluk durumu, eğitim hakkından mahrum kalma çalışmak zorunda olma riskiyle karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır.

Batman'da yaşayan birçok çocuk henüz ilkokula giderken çalışmaya başlamakta ve eğitim hayatı için olumsuz bir durum yaşamaktadır. Batman, gelecek nesillerini eğitim almamış, kendilerini özgürce ifade edemeyen bireylerin oluşturduğu kapalı bir toplum olma riskiyle karşı karşıyadır.

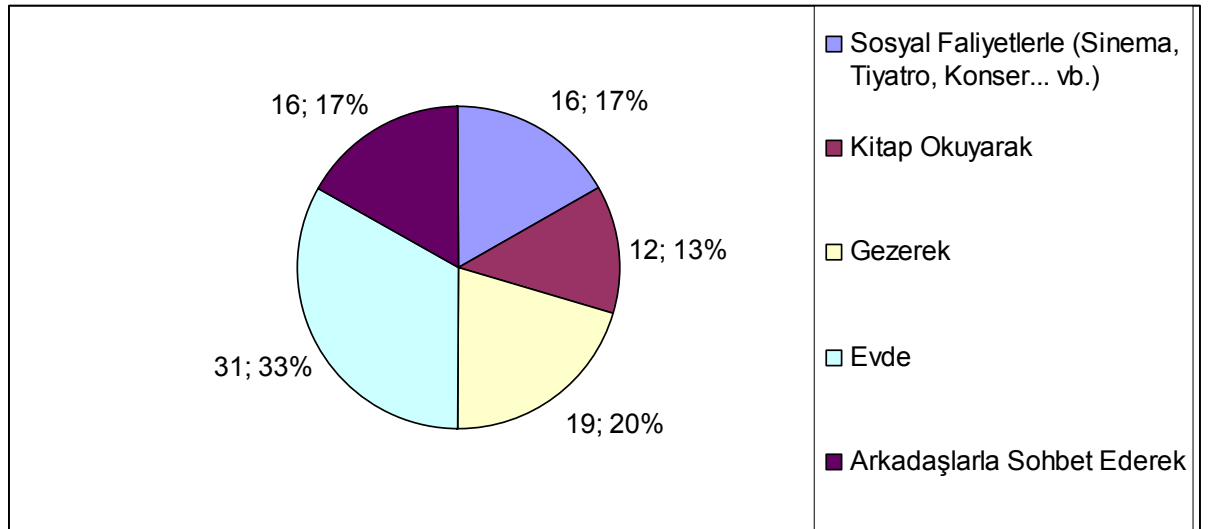
Aile içinde kadının durumunu incelediğimizde de çok çocuk doğuran kadınların sadece evinde çalışmaya mahkum kaldığı ve kendi isteklerini gerçekleştiremediği gözlemlenmektedir.

Tablo 4.24. Evde Geçirilen Süre – Cinsiyet İlişkisi Oranı

	Kadın		Erkek	
	(f)	%	(f)	%
Vaktimin çoğunu evde geçiriyorum	36	% 38	20	% 21
Vaktimin çoğunu dışarıda geçiriyorum	11	% 12	27	% 29

Tablo 4.24'e göre kadın katılımcıların %38'i vaktininin çoğunu evinde geçirmektedir.

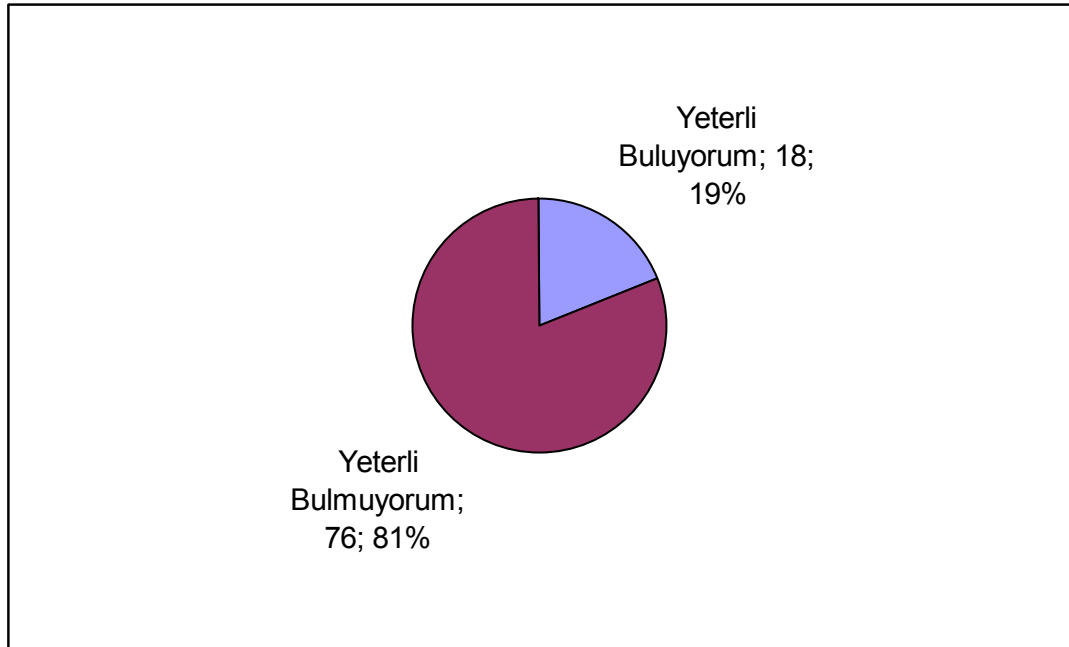
Tablo 4.25 Anket Katılımcılarının Boş Vakitlerin Nasıl Değerlendirildiğinin Grafiği

Tablo 4.25.'e baktığımızda katılımcıların %33'ü boş vakitlerini evde değerlendirmektedir.

Bireylerin sosyal hayatla bağ kurmaları, onların kendilerini gerçekleştirebilecekleri bir bütünün parçası olarak görmelerini sağlaması açısından önemlidir. Batman'da sosyal hayatın çok canlı olduğu söylenemez. Bireyler komşuluk, akrabalık, hemşehrilik çerçevesi içinde ilişkiler kurmaktadır. Katılımcıların % 81'i Batman'daki sosyal aktiviteleri yeterli bulmamaktadır.

Tablo 4.26. Batman'daki Sosyal Aktivitelerin Yeterliliği Oranı Grafiği

Son dönemde Batman'da gerçekleşen sosyal aktivitelerde ciddi artış görülmesine rağmen katılımcıların büyük bir çoğunluğu, sosyal aktiviteleri halen yeterli bulmamaktadır. Yeni nesil, anne ve babalarına oranla sosyal aktivitelere daha çok ilgi göstermekte ama evleri içinde kapalı kalan anneler bu olanaklardan mahrum kalmaktadır.

Batman'da yaşayan ailelerin birçoğunun fazla çocuk sahibi olması nedeniyle çocuklara aileleri tarafından yapılması gereken maddi ve manevi desteğin düşük

olduğu gözlemlenmektedir. Geçim sıkıntısı olan bir ailenin çocuklara destek olabilecek, onlarla ilgilenebilecek gücünün de olmadığını düşünürsek aile içi iletişimsizliğin yaşanmasının da olağan olduğu görülmektedir. Sevim Terzi Ünsal Ergen İntiharlarındaki Risk Faktörleri , *Bir Psiko-Sosyal Modelin Sınanması (Batman İli Örneği)* çalışmasında iletişim problemi yaşayan ergenlerin intihar eğiliminin arttığını belirtmektedir.⁵⁸ 17 yaşında intihar eden F.A.’nın aile yapısına baktığımızda aile içi olumsuzlukların kişilerin hayatına nasıl etki ettikleri görülmektedir.⁵⁹

Tablo 4.12’ye göre katılımcı kadınların %22’si yaşanan intiharlara neden olarak aile içi problemleri işaret etmiştir. Aile içinde yaşanan maddi ve manevi problemler beraberinde huzursuzluğu ve şiddet ortamını getirmektedir. Aile içi yaşanan psikolojik şiddetin bazı durumlarda fiziksel şiddete de dönüştüğü gözlemlenmektedir. Batman’da aile baskısına maruz kalan kadınların hayatları hakkındaki tüm kararların babaları, erkek kardeşleri ya da kocaları tarafından verildiği gözlemlenmektedir. Bu durum; kadınların kendi hayatı üzerinde söz sahibi olamamalarına, istedikleri kişi ile evlenememelerine, kocalarının birden çok kadınla evlenmelerini onaylamalarına, resmi nikahsız evlilik yaşamaya, hayatının her aşamasına müdahaleye maruz kalmalarına yol açmaktadır.

Batman’da yaşanan kadın intiharlarının yüksek oluşu Batman’ı toplumsal cinsiyet açısından değerlendirme ihtiyacını da doğurmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyet farklılıklarının toplumda doğurduğu rol modellerini ifade etmektedir. Toplamlar, bu ideal rol modellerini tarihlerinden, geleneklerinden beslenerek kurgulamaktadırlar. İdeal kadın, erkek modelleri çocuklara aileleri ve yaşadıkları toplum içinde öğretilir. Aile içinde kız çocuğu ve erkek çocuğuna olan

⁵⁸ Sevim TERZİ ÜNSAL, Ergen İntiharlarındaki Risk Faktörleri , *Bir Psiko-Sosyal Modelin Sınanması (Batman İli Örneği)*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi

⁵⁹ “F.A.’nın babası S.A. çaycılık yaparak kazandığı 200 milyon maaşla dokuz çocuğunu büyütmeye çalışıyordu Dokuz çocuğun ikincisi olan F. okula hiç gönderilmemişti.”,
Bkz.(60), HALİS, 35

yaklaşımlar farklılaşmaktadır. Kız çocukları potansiyel anne olarak görüldüğü için aileleri tarafından daha anaç duygularla bezenirken erkek çocukları “evin ihtiyaçlarını giderme” duygusunu ifade eden davranış biçimleriyle yetiştirilmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsler arası hiyerarşik bir yapıyı da göstermektedir. Rol modellerle bireyler hiyerarşik olarak alt/üst, etken/edilgen durumlarda kalmakta ve toplumsal konumlanışlarına rıza göstermektedirler. Kandiyoti’ye göre toplumdaki farklı akrabalık sistemleri kadınların yaşamlarına ilişkin seçeneklerini kısıtlamakta, yaşam stratejilerini yönlendirmekte, direnme ve mücadele biçimlerini etkileyen ataerkil (erkek egemen) sistemleri tanımlamaktadır.⁶⁰ Kandiyoti’nin altını çizdiği bu yapı, Batman’daki toplumsal hayatla bire bir örtüşmektedir.

Toplum içinde yapılacak ilk sınıflamalardan biri de cinsiyettir. Kadın çalışmalarına olan ihtiyaç, kadın olmanın farklılığı, kadınlar arasında ortak deneyimler ve ortaya çıkardığı etkilerden dolayıdır.⁶¹ Toplumsal cinsiyet ve kadınlar üzerine yapılan çalışmalar ortak problemlerin araştırılması açısından son derece önemlidir. Ancak Batman gibi kadınların erkeklere oranla daha dezanatajlı bir durumda olduğu geleneksel yapılarda ortak sıkıntıların nedenlerinin araştırılması ve değerlendirilmesi zorlaşmaktadır. Geleneksel yapının kadınlarla ilgili sınırlar çektiği toplumlarda, kadınların sosyal yaşam içindeki konumunu ifade etmek mümkünken, kadınların gerçekte ne yaşadıklarını bilmek zorlaşmaktadır. Bunun sebebi kadınların yaşadıkları problemleri dışa vurmalarının geleneksel yapı sebebiyle engellenmesidir.

Batman’da yaşanan kadın intiharlarındaki artışın temel nedenlerinden biri de kadının kendini ifade edebilmek için ulaşabileceği tüm yolların geleneksel yapı tarafından kapatılmasıdır. Bu anlamda Batman’da yaşayan kadınların, toplum içinde gördükleri baskının hangi alanlarda hissedildiğini anlamak, problemi teorize etmek ve çözümlemek son derece zordur.

⁶⁰ Deniz KANDİYOTİ, *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar*, 169

⁶¹ Liz STANLEY-Sue WİSE (1995), “Feminist Araştırma Sürecinde Metot, Metodoloji ve Epistemoloji”, Çev. Füsun Şaşmaz, *Kadın Araştırmalarında Yöntem*, 68

4.7.1. Geleneksel Yapı

Aile, kadının toplum içinde kurgulandığı en çekirdek ölçektir. Kadın toplum içinde eş ve anne rolleriyle donatılır ve evlilik kurumunun geleneksel rollerine göre eğitilir. Toplum içinde olumlanan davranışlar dışında davranan kadınlar, ötekileştirilip, dışlanırlar ve bu kadının kendine yabancılaşmasına neden olur.

Aile içinde annelik kurumu kutsandığından, toplum içinde kadının ilk görevlerinden biri sayılır. Ancak annelik kurumuna yüklenen anlam kadını ev içinde çocuklarını yetiştirmekle sınırlamaktadır. Batman’da hem geleneksel yapı hem de dinin etkisiyle kadın modeli, evinde çocuklarını yetiştiren anne olarak çizilir. Anne, ailesi için herşeye katlanmalıdır.

Geleneksel yapının, ailenin kutsal olduğuna dair ön kabulü kadının ev içinde yaşadığı şiddetin gizlenmesi, yok sayılması hatta olağan görülmesine neden olmaktadır. Kadınların evin içiyle kısıtlanan bir dünyada yaşaması, sosyal hayattan kopmasına ve kendi öz benliğini gerçekleştirebileceği alanlardan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Batman’da yaşanan kadın intiharlarında da gözlemlendiği gibi kadının sesini yükseltmediği toplumlarda kadınlara yönelik baskı ve şiddetin tespiti ve önlenmesi zorlaşmaktadır.

4.7.2. Eğitim

Eğitim kurumu kişilerin ailelerinden sonra sosyalizasyonlarını sağladıkları ve kendilerini ifade edebilmeyi öğrendikleri alandır. Her bireyin eğitim hakkı vardır. Kişiler eğitim süreci içinde birey olarak var olmayı ve haklarını öğrenir, kendilerini ifade edebilecekleri yeni yollar keşfederler. Toplumun ezilen kesimlerinin genelde eğitim hakkından mahrum kaldığı gözlemlenmektedir. Buradan yola çıkarak eğitim kurumunun gelişmediği toplumlarda kişilerin kendilerini ifade edemedikleri söylenebilir.

Türkiye’de kadınların okur yazarlık oranı erkeklere oranla daha düşüktür. Bu oran Batman gibi, geleneksel yapının katı tutumunu sürdürebildiği toplumlarda daha da yükselmektedir. Bu durum eğitim göremeyen kadınların kendilerini ifade edememelerine ve içlerine kapanmalarına sebep olmaktadır. Batman’da yaşanan kadın intiharlarının ve aile içi şiddet vakalarının sebeplerinden biri de eğitim kurumlarının bölgedeki hızlı dönüşüme ayak uyduramamasıdır.

4.7.3. Kimlik

Toplum içinde, ön kabullere dayanarak belirlenen bir kadın modeli vardır. Bu model geleneklerce belirlenen bazı olumlamaları içerir. Kadınlar kendi öz benliklerini oluştururken kuşkusuz ki toplumun yarattığı kadın modelinden etkilenirler. Çünkü toplumun her alanında kadınlık, iyi eş ve iyi anne olmakla bağlantılandırılmaktadır. Bu durum hem aile içinde hem de eğitim kurumlarında devam etmektedir. Okul kitaplarının çoğunda da anneler evde oturup çocuklarına

bakan, yemek pişiren, evi çekip çeviren bir kadın olarak konumlanırken, babalar daha çok dışarda vakit geçirirler ve çalışıp para kazanırlar.⁶² Tüm bu etkenler çocukların aklında bir model oluşmasına sebep olur. Çünkü çocuklar doğdukları andan itibaren çevrelerinde cinsiyetçi bir kod ile bezenmiş davranış biçimlerini görürler. Bu durumda kız çocukları, ileride iyi bir anne ve eş olmaya proklamlandıkları için, evinin dışında yapacakları herhangi bir işin olumlu karşılanmayacağı düşüncesine kapılır ve toplumsal normların, geleneklerin belirlediği sınırların dışına çıkamaya cesaret edemezler. Çünkü kadınlar, cinsiyetçi kodlar sebebiyle kendilerine evleri içinde bir hayat kurduklarında toplum tarafından kabul görececeklerini ve bunun dışında davrandıklarında da dışlanabileceklerini bilmektedir.

Kadının sadece ev içinde değerlendirilen bir emeği olduğu ön kabulü olan toplumlarda kadınların çalışma hayatına çok katılmadıkları gözlemlenir. İş hayatına dahil olan kadınların ise her halükarda evlerinin düzenini sağlamak durumunda oluşu nedeniyle, iş hayatında kadınların çok üretken olamadığı gözlemlenmektedir. “Kadınların rollerini doğurganlıklarına bağlama ya da onları, ekonomik bunalım dönemlerinde işe en son alınan ve işten ilk çıkarılan “yedek emek gücü”ne indirgemeyi amaçlayan bir dizi uygulamayı haklı çıkarmak için, ev kadınlığı ideolojisine ve kadınlara araçsal bakış açısına yaslanılmaktadır.”⁶³

Toplumda kabul gören davranışlar, kadının kutsal anne, eş modeli olarak görülmesine sebep olmuştur. Bu yüzden kadının toplum içindeki var oluşu ve kimliği de baskı altına alınmış ve dar bir çerçeveye oturtulmuştur.⁶⁴ Yaratılan bu toplumsal kanı iktidar söyleminde de kabul gördüğü için geleneksel yapının dışına çıkan

⁶² T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, **Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik**, 26

⁶³ Andree Michel, **Feminizm**, Çev. Şirin Tekeli, 126

⁶⁴ Michel Foucault, **Cinselliğin Tarhi**, Çev. Hülya Tufan, 155

kadınlar ideal kadın modeli dışına çıktıklarında farklılaşabilir ve toplumdan tepki alabilirler.

Kadınların kendi kimliklerini oluştururken yaşadığı bazı güçlükler vardır. Toplum tarafından olumlanan kadın modeli cinsel dokunulmazlığını muhafaza eder. Örneğin Batman’da cinsel deneyimler yaşamış evli olmayan kadınlar toplumdan dışlanırlar, ayıplanırlar hatta toplum ya da aileleri tarafından cezalandırılırlar. Namus kavramı bu anlamda sadece kadın bedeninde anlam kazanır. Ailelerin namusu, aile içindeki kadınların namusu ile bir tutulduğu için kadınların üzerine tüm ailenin sorumluluğu yüklenir ve kadınlar karakterini oluşturmakta, isteklerini belirlemek ve ifade etmekte güçlükler yaşar.⁶⁵

Bu çerçeveden baktığımızda toplumsal baskılar yüzünden kadınların toplum içinde kendilerine diledikleri gibi bir hayat kurmalarının daha zor olduğu gözlemlenmektedir. İktidar erkek egemendir ve erkeklere kadınlara oranla daha imtiyazlıdır. Toplum içinde kadının konumu erkekler tarafından şekillenir. Kadın ya bir babanın kızı, ya bir erkeğin kız kardeşi ya da karısı olarak var sayılır. Bu erkek egemen anlayış kadının bir erkeğin boyundurluğundan çıkıp diğerininkine girdiğini ve her halükarda iffetli davranması gerektiğini öngörür. Çünkü kadının namusu yanındaki erkeklerin namusudur. Karl Marx’ın intiharları incelediği çalışması *İntihar Üzerine*’de bir kadın intiharını inceler ve kadının, adamın mülkiyetinin bir parçası olarak görülmesinden dolayı bunalıma girdiğini ve kendini ifade edemediği için intihar edişini şöyle yorumlar;

“Talihsiz kadın katlanılmaz bir köleliğe mahkum edildi.Üstelik bunu bir yandan medenî kanuna ve mülkiyet hakkına, bir yandan da aşkı sevgililerin özgür duygularından koparan ve cimri hazinesine yaptığı gibi kıskanç kocasına karısını kilit altında tutma izni veren toplumsal

⁶⁵ Faruk GÜÇLÜ, *Ülkemizde İntihar*, 63

şartlara dayandırmıştı; çünkü kadın, sadece adamın mülkiyetinin bir parçasıydı.”⁶⁶

Görüldüğü üzere erkek egemen bir toplumda kadının kendi kimliğini oluşturması ve kendini ifade edebilecek alanı yaratması erkelere nazaran oldukça zordur. Özellikle Batman gibi kapalı bir yapıya sahip olan toplumlarda kadınlara yönelik baskı neredeyse şiddet boyutuna ulaşmaktadır. Bu yüzden Batman’da yaşayan kadınlar, onlar için ev içinde kurgulanan hayata büyük ölçüde boyun eğmek durumunda kalırlar. Kendini ifade edememe durumu, kadınların zamanla pasifleşmelerine ve sadece aileleri için yaşamaya programlı bir hale gelmelerine, kendi hayatları için bile bireysel hiçbir müdahalede bulunamamalarına sebebiyet vermektedir.

Toplumsal cinsiyet kodları sebebiyle yaşanan cinsiyetçi ayrıştırma, özellikle Batman gibi geleneklerin yaşanmaya devam ettiği toplumlarda oldukça hissedilmektedir.

Batman’da geleneksel yapının kadınların sosyal hayata katılımına izin vermemesi sebebiyle yaşadıkları bir çok problem vardır. Temel eğitime devamda kadınlara daha az hak tanınması kadınların haklarından habersiz yaşamaya devam etmelerine ve erken yaşta evliliğe zorlanmalarına, kadınların kendilerinden çok büyük erkeklerle evlenmek durumunda bırakılmalarına, erkeklerin birden çok kadınla evlilik hayatı yaşamasına boyun eğmelerine, kadınların eş seçiminde ebeveynin karar vermesine, kadınların miras hakkından mahrum bırakılmasına ve kadınların dış çevreye açılmamasına neden olmaktadır.⁶⁷

⁶⁶ Karl Marx, **İntihar Üzerine**, Der. Barış Çoban- Zeynep Özarslan, 22

⁶⁷ T.C Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu**, 219.

Batman’da yaşayan kadınların birçoğu bu tip problemleri yaşamakta ve toplumsal baskı sebebiyle şiddet görmektedir. Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi 1. maddesi kadınlara yönelik şiddeti; “İster kamusal, ister özel alanda meydana gelsin kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ısırdırıp veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten ve ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakma” şeklinde tanımlanmıştır.⁶⁸

Batman’daki ataerkil ilişkiler toplumsal yapının temelini oluşturmakta ve baskı ve şiddet çoğunlukla kadınlara yönelmektedir. Geleneksel yapının kadınlara karşı bu kadar katı olması, iktidarın bu duruma müdahale edecek düzenlemeler yapmasına rağmen toplumsal yapının katı tutumu dolayısıyla uygulanmakta güçlük çekilmesine neden olmaktadır. Ayrıca “Aşiret, hemşehrilik gibi cemaat esaslarını dayalı ilişkilerin devam etmesi ve bu ilişkilerin de devlet söyleminde ve ilişkilerinde kabul görmesi şiddetle mücadelenin ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanamamasının en temel engelidir.”⁶⁹ İktidar söyleminin erkek egemen oluşu ve bu söylemin medya tarafından sürekli tekrarlanması sebebiyle Batman’da kadınlara yönelik toplumsal baskı ve şiddet devam etmektedir.

4.8. Töre

Töre, bir toplumun tarihsel süreç içerisinde edindiği alışkanlıkların ve deneye-yanıla kurguladıkları, doğru yaşam biçimi saydıkları davranışların bütünüdür.

⁶⁸ A.g.k., 17

⁶⁹ A.g.k., 166

Gordon Marshall töreyi tanımlarken “bir toplumun üyelerinin çoğunun inandığı terbiye standartlarını sağlamada esas olan ahlaki kurallar ve davranış biçimleridir”⁷⁰ demektedir. Töreler nesilden nesile aktararak uygulanmaya devam eden ve bu süreç içinde dönüşerek devamlılığını sürdüren yazısız kurallardır. Yazısız kuralların, hukuk kuralları ile paralellik göstermediği durumlarla da karşılaşmaktadır.

Batman’ın, yaşanan göç ardından kentleşme ve modernleşme sürecine girmesine rağmen, köyden göç eden ailelerin geleneklerini kent hayatı içinde sürdürmeye devam ettiği gözlemlenmektedir. Modern hayat ile geleneklerin ve törelerin uyuşmadığı birçok nokta vardır. Çünkü geleneksel olarak yanlış kabul edilen bazı davranış biçimleri insan hakları çerçevesinde gözetilen yasalarla uyuşmamaktadır. Töreler, kişilerin hak ve özgürlüklerini kısıtladığı hallerde hukuksal müdahaleyi gerektirebilir. Özellikle geleneksel yapısını muhafaza eden kapalı toplumlarda “töre ve namus adına uygulanan şiddet ve işlenen cinayetler kaynağını toplumların köklü geleneksel algılarından almaktadır”⁷¹

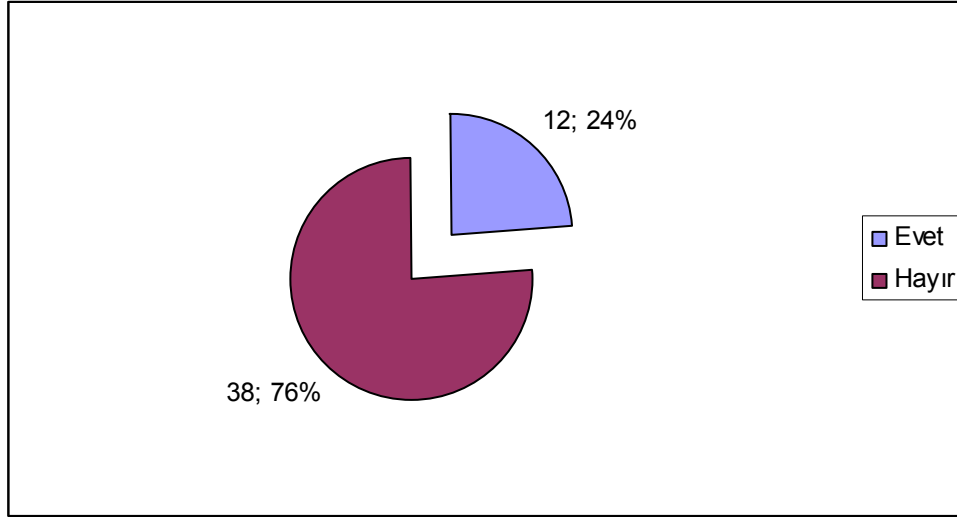
Türkiye’de kadınlara yönelik ağır yaptırımları olan törelerden söz etmek mümkündür. Cinayetlerin son bulması için aileler “bedel” olarak kadınlar bir aileden diğerine gelin vermek, beşik kirtmesi, berdel, başlıkparası gibi gelenekler halen devam etmektedir.⁷²

⁷⁰ Gordon MARSHALL, **Sosyoloji Sözlüğü**, çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, s.763

⁷¹ Bkz.(46) **T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Raporu**, 23

⁷² A.g.r., s.110

Tablo 4.27. Başlık Parası Verenlerin Oranının Grafiği

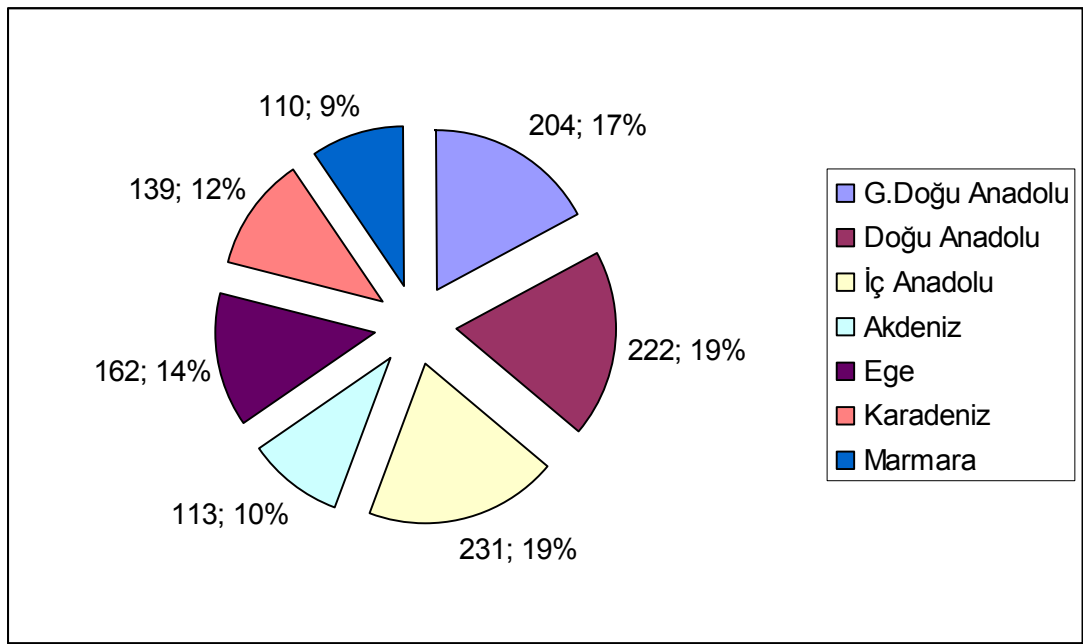
Tablo 4.27’de görüldüğü üzere katılımcılardan evli olanların %24’ü evlenmek için başlık parası ödemiştir. Bu oran bize başlık parası gibi adetlerin halen süregeldiğini göstermektedir.

Batman’ın gelenkesel yapısını koruduğu bölgelerde uygulanan törelerin yaptırımların çoğu kadınlara yöneliktir. Batman’da ailenin namusunu temizlemek için kadınların öldürülmektedir. Namus kavramı, kadının cinsel dokunulmazlığıyla ilgilidir. Töreler kapsamında kadının cinsel dokunulmazlığı evli olmayanların bekaretini kaybetmesi, evli olan kadınların ise iffetlerini sarsacak davranışlarda bulunmasıyla kodlanmıştır. “Namus cinayetlerinin işlenmesi için gerekçe olarak öne sürülen nedenler; evli bir kadının evlilik dışı bir ilişkisinin olması, evli bir kadının bir erkekle kaçması, evli ya da bekar bir kadının kaçırılması ya da tecavüze uğraması olarak bildirilmektedir.”⁷³

⁷³ A.g.k., 132

2005-2006 yıllarında ülke genelinde meydana gelen töre ve namus cinayetleri mağdurlarının kayıt yerlerinin dağılımına bakıldığında da mağdurların çoğunun Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'ya kayıtlığı olduğu gözlemlenmektedir

Tablo 4.28. Töre ve Namus Cinayetlerinin Mağdurlarının Nüfus Kaydına Göre Oranının Grafiği⁷⁴

Görüldüğü üzere ülkemizde özellikle Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan aileler halen çocuklarını devraldıkları gelenekler doğrultusunda yetiştirmektedirler. Bu durum geleneksel yapının ve töre uygulamalarının devamlılığının sağlamasına neden olmaktadır.

Özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinde uygulanmaya devam eden törelerin kadınlar üzerindeki etkisi çok büyüktür. Törelerin öngördüğü şiddeti en çok kadınlar hissetmektedir. Batman'da yaşanan intihar olaylarına neden teşkil edebilecek birçok

⁷⁴ A.g.k., 116

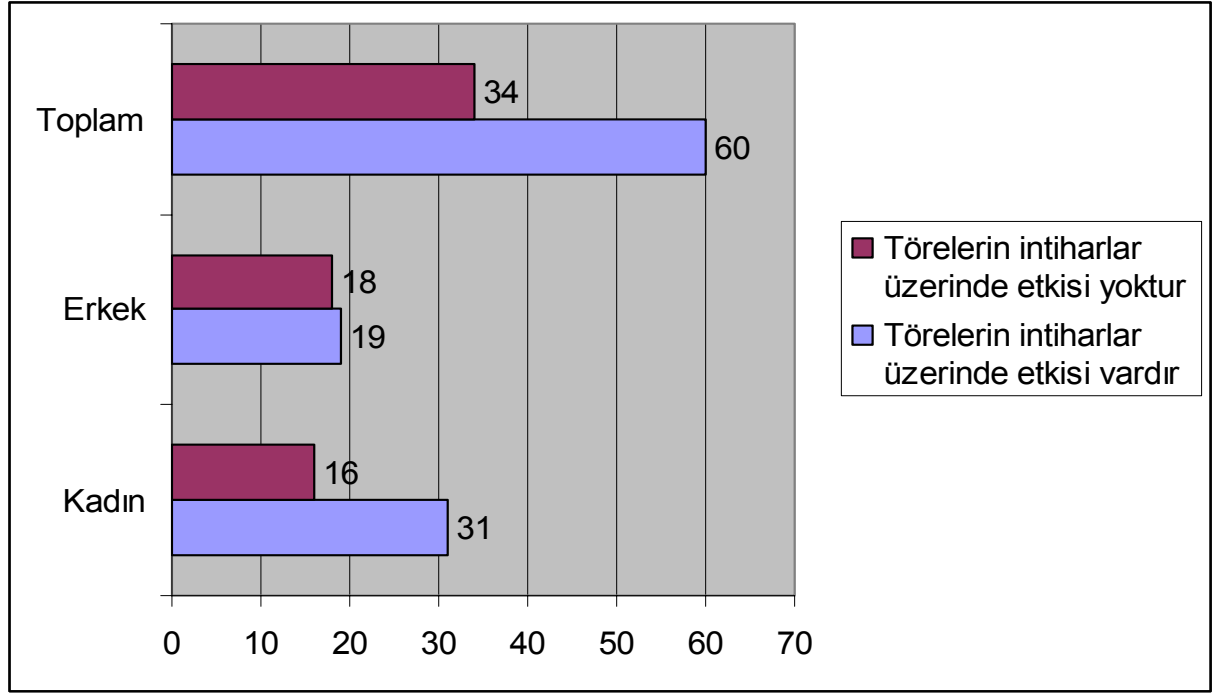
unsur vardır. Bu unsurlar içinde en etkin olanlardan biri de töredir. Törelere göre ‘ayıp’ sayılan ya da yanlış olduğu düşünülen davranışlar kadınlar tarafından gerçekleştirildiğinde, bu durum kadının ailesini de doğrudan etkileyen bir davranış haline dönüşmekte ve ailenin genel namus kaygıları gütmesine neden olmaktadır. .Bu tip bir durumda kadın ailesinin ve kendisinin namusunu temizleme düşüncesiyle intihara meyil edebilmektedir.

Tablo 4.12’ye göre Batman’da yaşanan intiharların nedenleri sorulan katılımcılardan kadın olanların %8’i yaşanan intiharların sebebini töreye bağlarken bu soruya cevap veren erkeklerin %4’ü intiharların sebebi olarak töreyi göstermiştir.

Tablo 4.16.’ya baktığımızda katılımcıların % 44’ü kadınların intiharlar sebebini kadına yönelik yaşanan toplumsal baskıya bağlamaktadır. Batman’da köylerde ve şehrin gecekondulu mahallerinde devam eden gelenekler yeni nesillerce de dönüştürülerek yaşatılmaya devam etmektedir. Toplumsal baskı da kökensel olarak katı geleneklerin ve törelerin dönüşmüş uzantısıdır. Geleneksel yapının kadına yönelik sert tutumu törelerle açıklanırken yaşanan toplumsal dönüşüm sebebi ile töreler evrilmiş ve toplumsal baskı unsuru olarak devamlılığını sürdürebilmiştir.

Batman’da kent merkezinde de halen kadınlara yönelik toplumsal baskı hissedilmektedir. Kadınlar toplumun çizdiği normlar çerçevesinde giyinmeye, davranmaya, konuşmaya özendirilmekte farklı şekillerde kendini gerçekleştirmek isteyen kadınlar ise ötekileştirilerek ayıplanmakta ve dışlanmaktadır. Bu durum Batman’da yaşayan kadınlara olumsuz bir şekilde yansımaktadır. Kendi benliğini gerçekleştiremeyen kadınlar, kendileri ve toplumsal normlar arasında sıkışarak boşluğa düşmektedir.

Tablo 4.29. Törelere İntiharlar Üzerindeki Etkisi –Cinsiyet Oranı Grafiği

Tablo 4.29’da katılımcıların % 50’si törelere intiharlar üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Bu cevabı verenlerin çoğunluğu kadınlardan oluşurken, törelere intiharlarlar üzerinde etkisi olmadığını düşünen %50’lik kısmının çoğu erkek katılımcılardır.

Kadınlara yönelik sosyal baskı, törenin etkisi engellemek için T.C. anayasası içinde önlem teşkil edebilecek bazı kanunlar düzenlemiştir. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebebinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin*

Belirlenmesi Amacıyla Kurulam TBMM Araştırma Komisyonu Raporunda belirtildiği üzere 2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ceza Kanuna göre⁷⁵

“İntihara Yönlendirme

Madde 84(1) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

(2) İntiharın gerçekleştirilmesi durumunda dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Başakalarının intihara alelen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. **(Mülga ikinci cümle: 29/6/2005-5377/10md.)**

(4) İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mahkum edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.⁷⁶

Anılan madde ile ahlakane tasvip edilmeyen bir tassarruf olan intihar veya intihara teşebbüs olgusu bizzatihi cezalandırılabilir bir davranış niteliği taşımaktadır. Buna karşılık, bir başkasını intihara azmettiren, teşvik eden başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişinin bu fiilleri cezalandırılabilir niteliktedir”

Ayrıca “Önceki Türk Ceza Kanunda yer alan kaçırılan ya da alıkoyunan kız veya kadınla sanık veya hükümlünün evlenmesi halinde, fail hakkında kamu davası veya hüküm verilmişse cezanın çektirilmesinin ertelenmesine ilişkin düzenlemeye yeni kanunda yer verilmemiştir.”⁷⁷

⁷⁵ 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunda konumuzla ilgili yapılan yasal düzenlemelere aşağıda kısaca yer verilmiştir.

Yeni Türk Ceza Kanunu sistematigi ve getirdiği düzenlemeler bakımından bireyi merkez almıştır. TÜRK CEZA KANUNDA bireye verilen önemi vurgulamak amacıyla “*insanlığa karşı suçlar*” ve “*kişilere karşı suçlar*” özel hükümler arasında, öncelikle düzenlenmiştir. *Bu çerçevede daha çok kadınlara ve çocuklara karşı işlenen “cinsel doulmazlığa karşı suçlar” kadının ve çocuğun kişiliği önemsenerek “kişilere karşı suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir.*

İntihara yönlendirme madde 84.

⁷⁶ Bkz. (46), T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Raporu, 31

⁷⁷ A.g.k., 35

Düzenlenen yasalara rağmen halen kadına yönelik sosyal baskı, azalarak da olsa devam etmektedir. Yakın zamana kadar halen kadına yönelik toplumsal baskı devam ettiğini gösteren örnekler yaşanmaktadır.

“2006 senesinde 14 yaşında bir kız KAMER’e başvurmuş ve hikayesi şöyle anlatılmıştır: Üvey babasının akrabasının tecavüzüne uğrayan genç kız bunu kimseye söyleyememiş ve intihara kalkışmış hastaneye kaldırılan çocuk orada yaşadıklarını ailesine anlatmış. Şikayet edilen adam kız çocuğunun erkek kardeşini kaçırmış ve şikayeti almaması durumunda kardeşini öldüreceğini söyleyerek tehdit etmiştir. Tüm bu olaylar olurken kız çocuğunun abisi askerdeymiş ve abisinin askerden dönünce kız kardeşini öldürebileceği korkusuyla bahsi geçen kız çocuğu KAMER’e başvurmuştur.”⁷⁸

2001 Şubat ayında yaşanan intihar olayı olması kuvvetle muhtemel bir ölüm olayı, kayıtlara adam öldürme sebebiyle geçmiş ve intihar gizlenmiştir.

“Kazara Öldü Denildi

B.Ş., 2001 Şubat ayının 23’ünde yaşamına pompalı bir tüfekle son verdi. Öldüğünde, 20 yaşındaydı ve üç yıllık evliydi. Bütün çabalarına rağmen, çocuğu olmuyordu. Kendisi de kocası da “Köçerler” olarak anılana göçebe ailelerden birine mensuptu. Yakınları tarafından kocasıyla hiçbir problemi olmadığı, ama imam nikahlı olmayı da içine sindiremediği dile getiriliyordu. Henüz sıcak olan bedeni, hastaneye diğer göçebeler tarafından getirildi. Hastanede ne kocası ne de kocasının yakınlarından biri vardı. Sanki ölen onlardan biri değildi.

Ölümünün bir kaza olduğu söyleniyordu. İddia şuydu: Hayvanları güderken 13 yaşındaki S.Ş.’nin elindeki pompalı tüfek patlamış ve her nasılsa B.’ye isabet etmiş. İddialara kimse inanmamıştır ama ortada 13 yaşında “ben yaptım” diyen bir genç kız vardır.⁷⁹

⁷⁸ KAMER, *Namus Adına İşlenen Cinayetler 2006 Raporu İstersek Biter*, 53

⁷⁹ Bkz.(60), HALİS, 47

Bu örneklere de bakıldığında kökleşmiş gelenekler halen sürdürebilirliğini devam ettirmektedir. Bu nedenle Batman’da yaşayan kadınlar toplumsal baskıya maruz kalmakta ve televizyonda gördükleri, ayakları üzerinde durabilen, isteklerini özgürce ifade edebilen, kadın modeline ulaşmakta diğer hemcinslerine göre çok daha fazla zorluk çekmektedir.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Nüfus Bilim Derneği tarafından Türkiye’de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri (2005) isimli niteliksel çalışmada dört ilde (İstanbul, Şanlıurfa, Adana ve Batman) 195 görüşme yapılarak toplumumuzdaki namus anlayışı ve namus cinayetlerinin dinamikleri konusunda ipuçları elde etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmaya göre Türkiye’de kadına yönelik şiddetin ve namus cinayetlerinin nedeni olarak gösterilebilecek beş ana-sosyo kültürel etken üzerinde durulmaktadır.

- “Ataerkil yapı ve değerler
- Hiyerarşiyi ve itaati öngören geleneğin ve kültürün yaygınlığı ve sürekli yeniden üretilmesi
- Kadın ve erkeğin aynı fiziki mekanı paylaşmamasını öneren dinsel ve kültürel araçlar, gelenekler
- Geniş aile, aşiret, hemşehrilik, cemaat ilişkilerinin yaygınlığına bağlı olarak birey üzerindeki toplumsal baskının yüksek oluşu
- Bu yapılanmaların resmi düzeyde kabul görmesi sonucu siyasal yaşam ve hukukun uygulanmasına yön vermesi”⁸⁰

Görüldüğü üzere geleneksel toplumlarda kadınlara yönelik toplumsal baskı, şiddet ve cinayetlerin en büyük sebebi geleneksel yapının kadına yönelik şiddeti, kadının namusu söz konusu olduğunda onaylamasıdır. Kadının namusu ailenin

⁸⁰ Bkz.(46), T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Raporu, 110

namusuyla özdeş görülmekte, bu durum kadına daha fazla sorumluluk yüklemekte ve kendini özgürce ifade etmesine engel olmaktadır.

5. BATMAN'DA SİVİL İNSİYATİF ve YAPILAN GÖRÜŞMELERİN VERİLERİ

Batman'da yaşanan sosyo-ekonomik olumsuzluklar ve katı geleneksel yapının halen devamlılığını sürdürmesi, toplumsal açıdan problemlere neden olduğu gibi bireyler üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır. Hayatın zorlukları ile iç içe yaşayan Batman halkı için kişisel gelişim alanları ekonomik ve sosyal zorluklar sebebiyle kapanmaktadır. Bu durum bireylerin zamanla yaşama dahil olamamasına ve kendi mahallesi ile sınırlanmış bir hayat kurgulamasına neden olmaktadır. Sınırlı sosyalizasyon olanakları sebebi ile hayata dahil olamamış bireyler zamanla içine kapanık bir kimlik geliştirmekte ve psikolojik problemler yaşamaktadırlar.

Tablo 5.1. Psikolojik Destek Alanların Cinsiyete Göre Oranı

	Evet	Hayır
Kadın (f)	4	43
Kadın %	% 4	% 46
Erkek (f)	3	44
Erkek %	% 3	% 47
Toplam (f)	7	87
Toplam %	% 7	% 93

Tablo 5.1'e göre katılımcıların çoğunluğu psikolojik destek almamaktadır. Psikolojik problem yaşayan bireylere iletişim kurulabilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri alanlar açılması daha sonra meydana gelebilecek daha olumsuz olayların yaşanmasını engellemek açısından önemlidir.

Tablo 5.2 Çevresinde Psikolojik Destek Alanların Olduğu Katılımcıların Oranı

	Evet	Hayır
(f)	25	69
%	% 27	% 73

Tablo 5.2.'ye göre katılımcıların %27'sinin çevresinde psikolojik destek alan kişiler olduğunu gözlemlenmektedir. Katılımcıların cevapları doğrultusunda tablo 5.3.'e baktığımızda çevresinde psikolojik destek alan insanların olduğu katılımcıların %79'u kadındır.

Batman'da yaşayan kadınlar Batman'ın erkek egemen bir zihniyetle bezenmiş sosyolojik yapısından kaynaklanan problemleri fazlasıyla hissetmekte ve yaşamları içinde kendilerini ifade edebilecekleri, varoluşlarını özgür kılacakları alanları yaratamamaktadırlar.

Tablo 5.3. Çevresinde Psikolojik Destek Alan Katılımcıların Yakınlarının Cinsiyet Oranı

	Kadın	Erkek
(f)	19	5
%	% 79	% 21

Psikolojik destek kavramı Batman’da olumlanan bir kod davranış değildir. Psikolojik destek alanlar “deli” sayılmakta ve sosyal hayatın bazı alanlarından dışlanmaktadır. Bu yüzden genelde psikolojik destek alan insanlar bu durumu saklamayı tercih etmektedir. Özellikle psikolojik destek alan kadınların aileleri bu durumu saklamaya daha meyillidirler çünkü psikolojik destek alan bir kadının bu durumunun duyulması halinde evlenme ihtimali azalmaktadır. Bu sosyal gerçeklik sebebi ile Batman’da kadınların yaşadıkları problemler zaman zaman kadınları yaşamda yok sayacak boyuta ulaşmakta ve kadınların kendi kimliklerini oluşturmaları zorlaşmaktadır.

Tablo 5.4. Psikolojik Desteğe Duyulan İhtiyacın Ölçümü

	Evet	Hayır
Kadın (f)	30	16
Kadın %	% 32	% 17
Erkek (f)	21	26
Erkek %	% 23	% 28
Toplam (f)	51	42
Toplam %	% 55	% 45

Tablo 5.4’e göre katılımcıların %55’i psikolojik desteğe ihtiyaç duymaktadır. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu ifade eden katılımcıların %32’si kadındır. %45 oranı ile psikolojik desteğe ihtiyaç duymayan katılımcıların ise %28’i erkektir. Tablo 5.4’den de anlaşıldığı üzere Batman’da kadınların çoğu psikolojik desteğe ihtiyaç duymaktadırlar.

Batman’da yaşanan zorluklara dikkat çekmek için bölgede yapılan sivil bir inisiyatif de söz konusudur. Batman’da örgütlenmiş sivil inisiyatif, halkın problemlerini duyurmaya çalıştığı gibi bu problemlerle kamunun ilgileniş yöntemlerini sorgulayabilmekte ve yanlış gördükleri yaptırımların düzeltilmesi için çağrıda bulunmaktadır. Batman’da sivil inisiyatifin güç kazanması halkın yaşadığı ama dillendiremediği sorunların çözümünü sağlayabilmesi açısından önemlidir.

Kadın intiharlarının nedenleri konusunda Batman’daki sivil inisiyatifin bakışını incelemek amacıyla yapılan sözlü mülakat verileri, inisiyatiflerin çalışmaları ve yapılarına bakmak Batman’da yaşananları anlamak açısından önemlidir.

5.1. Neden Batman’da Kadınlar İntihar Ediyor?

Batman’da örgütlenmiş sivil inisiyatif, gerçekleşen kadın intiharlarını hassasiyetle takip etmekte ve kamuoyunun dikkatini Batman’a çekmek için çalışmalar yapmaktadır. Yapılan sözlü mülakatlarda intiharların sebebi olarak değinilen konular benzerlik göstermektedir.

Batman’da yaşanan problemler konusunda sivil inisiyatif’in ilk dikkat çektiği konu yanlış kentleşme ve beraberinde yaşanan aksak modernleşme sürecidir. Sivil inisiyatif Batman’da yaşanan kadın intiharlarının nedenlerinden biri olarak bölgede yaşanan göç problemini işaret etmiştir. Köyden kente göçle beraber oluşan yeni gecekondu mahallerinde köy ve kent kültürü arasında kalmış halk, alışık olmadığı bir yaşam tarzına uyumlanmaya çalışmaktadır. 1990’lı yıllarda bölgede yaşanan soğuk savaş dolayısıyla köylerinde problemler yaşayan aileler kente göç etmiş ya da

yerinden edilmiştir. Bu süreç içinde kent nüfusu katlanarak artmıştır. Göç eden ailelerin haklarını aramaya yönelik çalışmalarda bulunan Göç-Der konuyu bu açıdan ele almaktadır. 2004 yılında kurulan Göç-Der'in temel hedefi yerinden edilen insanlara yardım etmektir. Bu doğrultuda yaptığı çalışmaların başında 5233 sayılı yasa ile; terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle, maddi zararlara uğrayan kişilerin bu zararlarının karşılanması, 3713 sayılı terörle mücadele kanunun 1. 3. ve 4. maddeleri kapsamına giren eylemler veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilere yardım etmek, aracı olmak ve yol göstermek gelmektedir. Bu davalar halen devam etmektedir.

Batman'da yaşanan kadın intiharlarının sebebi olarak sivil inisiyatif tarafından dikkat çekilen konulardan biri de eğitim sistemi içindeki yetersizlikler ve problemler olmuştur. Bölgede yürütülen eğitim çalışmaları hakkında bilgi veren Eğitim-Sen'in ilk dikkat çektiği konulardan biri de bu olmuştur.

Aile içi baskı ve iletişim problemlerine dikkat çeken Selis Kadın Danışmanlık Merkezi kendi öz kimliğini bulamayan, iletişim sorunu yaşayan ve hayatla bağlarını koparmaya meyilli kadınlara danışmanlık vermektedir. Bölgede okuma-yazma bilmeyen kadınlara yönelik kurslar açmakta, kütüphane hizmeti sunmakta, kadınların kültürel çalışmalara katılmasını sağlamakta ayrıca kadınlara acil durumlarda müdahale edebilecek, hukuksal ve psikolojik destek çalışmaları yürütmekte ve geliştirdiği projelerle Batmanlı kadınlara yeni imkanlar sunmaktadır⁸¹

⁸¹ Batman Belediyesi SELİS Kadın Danışmanlık Merkezi, **Altı Aylık Çalışma Raporu**, s.10

5.2. Toplumsal Cinsiyet Ayrımının Görünürlüğü

Batman'ın geleneksel yapısı içinde kurguladığı ahlak sistemi namus kavramına dayanmaktadır. Ailenin namusu kadının iffeti üzerine kurgulanmıştır. Bu kurgu kadının cinselliği üzerinde anlam kazanır. Kadının namuslu olup olmamasının ölçüsü ise erkek egemen yapıya sağladığı uyumlulukla ölçülmektedir. Bu nedenle Batman'da yaşayan kadınlar toplumsal normların olumladığı ölçüler dahilinde hayatlarını şekillendirmeye yönlendirilmektedirler.

Toplumsal cinsiyete dayalı bu ayrıştırma kadınların hayatlarının her alanında hissedilmektedir. Kadınlar doğdukları andan itibaren toplumsal cinsiyetçi kodlarla bezenirler. Aileler kız çocuklarını iyi anne ve eş olma bilinciyle yetiştirmektedir. Okula gitme yaşına gelen kız çocuklarının eğitim hakkından yararlanma şansı erkeklere nazaran daha düşüktür. Eğitim görebilmiş olan bireylerin ise Batman'da iş bulma olanakları sınırlıdır bu yüzden kadınlar toplumsal cinsiyetçi ayrıştırmaya yönelik bir döngüde kendilerine bırakılan alan dahilinde yaşamaya çalışırlar ve kendi isteklerini bir süre sonra göz ardı ederek toplumsal değerle dahilinde yaşamlarını sürdürürlar.

Sivil inisiyatif ile yapılan görüşmelerde dikkat çeken konulardan biri de kadınlara yönelik baskı, şiddet ve bu toplumsal baskıyı onaylayan, cinsiyetçi ayrıştırmaya dayalı geleneksel yapı olmuştur.

Selis başkanı Gülistan Taşkın ile yapılan sözlü mülakatta kentli kadının namussuz olduğu şeklindeki kanının Batman'da yaşayan erkekler arasında yaygın olduğu görüşü ortaya çıkmaktadır. Batman'da kent yaşamına dahil olmuş kadınlar kentli kadının, erkekler gözündeki olumsuz imajı nedeniyle hayata dahil

olamamaktadır. Kentli kadının Batman halkı gözündeki kötü imajı kadının modernleşmesi ve gelişmesi önünde bir engel teşkil etmektedir.

5.3. Törelerin İntiharlar Üzerindeki Etkisi

Batman’da yaşanan kadın intiharları konusunda sivil inisiyatifin üzerinde durduğu bir diğer konu da törelerdir. Batman’da geleneksel yapıdan kaynaklanan toplumsal baskının temelinde de töre kavramı yatmaktadır.

Törelerin etkisi azalarak da olsa halen devam etmektedir. Hızlı kentleşmeyle beraber girilen modernizasyon süreci törelerin uygulanışının kısmen de olsa azalmasına neden olmaktadır. Yeni kanun düzenlemeleri ile gerçekleşen cinayetler ya da intihara yönlendirmelerde ceza indirimine yönelik kanunlar yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca köy yaşamının cemaat yapısı sebebi ile yaşanan ölümlerin gerçek nedenlerini saklamak daha kolayken kent yaşamı içindeki farklı emniyet örgütlenmesi bu etkinin azalmasına neden olmuştur. Ancak siyasal islamın etkisinin arttırması ve kadının sosyal hayattaki konumuna yönelik tutumunun törelerle benzer özellikler göstermesi kadına yönelik uygulanan toplumsal baskı ve şiddetin olağan görülmesine neden olmaktadır.

Batman’da yaşanan kadın intiharlarının kamuoyunun dikkatini çekmesinin ardından yapılan birçok tartışmada töre konusu ön plana çıkmıştır. Kuşkusuz ki bu tartışmalar törelerin etkilerinin anlaşılması ve ortadan kalkması açısından önemlidir. Ancak töre konusunun ilgi çekici olması sebebi ile sürekli gündemde tutulması konunun bir popüler kültür unsuru haline dönüşmesine ve iinin boşaltılmasına

neden olmuştur. Yapılan tartışmaların çoğunda intihara neden olabilecek diğer etkenler töre konusunun gölgesinde kalarak göz ardı edilmiştir. Batman’da eğitim hakkından yararlanabilmiş, ekonomik özgürlüğünü kazanmış kadınlar törelerin etkilerine daha az maruz kalmaktadırlar. Konunun temelinde kadının sosyal hayattaki konumunun iyileştirilmesi problemi yatmaktadır. Bu anlamda intihara neden olabilecek tüm etkenlerin doğru anlaşılması konunun hassasiyeti ve çözüme yönelik önlemlerin alınması açısından son derece önemlidir.

5.4. Medyanın İntiharlar Üzerindeki Etkisi

Batman’da yaşanan kadın intiharlarının niteliksel olarak dünya istatistiklerinden farklı oluşu sebebi ile konu medyanın ve kamuoyunun ilgisini çekmiştir. Bu konu üzerine yapılan haberler uzun süre tartışma konusu olmuştur. Batman’daki sivil insiyatifin medyanın intiharlar üzerindeki etkisi hakkında işaret ettiği ilk konu, medyada yer bulan intihar haberlerini izleyen ve intihar edenlerle benzer sorunları yaşayan gençlerin intiharı çözüm olarak görmesi riskinin artışıdır.

Batmanlı gençlerin eğitim olanakları açısından yaşıtlarına göre daha şanssız olmaları durumu sosyo-kültürel etkinlik fırsatlarına erişimleri açısından da benzerdir. Gençler kendinlerini gerçekleştirebilecekleri, yaşıtlarıyla yeni dostluklar kurabilecekleri, iletişime geçebilecekleri alanlara ihtiyaç duymaktadır. Batman Kültür ve Gençlik Evi ürettiği projelerle Batmanlı gençlerin dış dünya ile iletişim kurmasına yardımcı olmaya çalışmaktadır. Batman Gençlik ve Kültür Evi’nin medya-intihar ilişkisi hakkında dikkat çektiği en önemli konulardan bir tanesi Batman’da yerel basının gücünün yüksek oluşudur. Batman’daki intihar haberlerinin basın tarafından sık sık gündeme getirilmesi kuşkusuz ki konu üzerine çalışmalar

yapılması açısından olumludur ancak haberlerin veriliş yönteminin yanlış oluşu gençler üzerinde tam tersi bir etki yaratabilir.

Batman Belediyesi Basın Bürosu çalışanı ve NTV muhabiri Murat Malgır, intihar haberleri hakkındaki kaygılarını ifade ederken iki konu üzerinde durmuştur. Bu konulardan ilki haberlerin veriliş ve sunum tarzıdır. Yapılan haberlerde özendirici fotoğraf, bilgi ve yorumlara yer verilmesinin intihar etme eğilimdeki gençlerin intiharın kolay yol olabileceği şeklinde bir kanıya kapılma olasılığını arttırmaktadır. İkincisi etki ise intihar olaylarının sık sık gündeme gelmesi sebebiyle intihar olgusunun Batman toplumunun yaşamının bir parçası haline gelmesi ve toplumun bu konudaki hassasiyetinin ve reflekslerinin zayıflamasına neden olmasıdır.

Eğitim Sen ise Batman’da yaşanan intiharlar ve medyanın bu konudaki etkisini değerlendirirken başka bir duruma dikkat çekmiştir. Magazin kùltürünün de intihar üzerinde ciddi etkilere sahip olduğunu belirten Eğitim-Sen, ekonomik bağımsızlığı olmayan, eve kapatılan kadınların televizyonlarda gördükleri toz pembe yaşamı ile kendi yaşamlarını karşılaştırıp aradaki farkı hissettiklerinde bunalıma girdiklerini ve intihara meyillerinin arttığını belirtmiştir.

Batman’da yaşanan kadın intiharlarının medyanın ilgisini çekmesi olağandır. İntihar konusunda yapılan haberlerin konunun gündemde kalması ve yeni tartışmaların açılması noktasında önemlidir. Ancak intihar haberlerinin yanlış yöntemle sunulması intiharları önlemeye yönelik bir habercilik anlayışından çok özendirici bir tavıra dönüşmesine neden olmaktadır. İntihar haberlerinde intihar eden kişinin yaşamı ve niye intihar ettiği konusunda verilen ayrıntılı bilgi, intihar

yönteminin anlatılışı ve konunun fotoğraflarla beslenmesi medyanın intiharlar üzerindeki etkisini olumsuz bir yöne çevirebilmektedir.

5.5. Batman’da Uygulanan Devlet Politikalarının Yeterliliği

Batman’da sivil inisiyatif ile yapılan sözlü mülakatlarda üzerinde tam anlamıyla anlaşmaya varılan tek konu devlet politikalarının Batman’da yetersiz oluşudur. Sosyal devlet anlayışının Batman’da hissedilmemesi ve bölgenin sadece terör konusuyla gündeme gelmesinden dolayı eğitim, sağlık, istihdam gibi konulara bölgeye yatırım yapılması ve sadece Kürt sorunuyla ilgili savunma politikaları geliştirilmesinin Batman için olumsuz etkiler yarattığı konusunda sivil inisiyatif görüş birliği içindedir.

Devletin Batman’ın sosyal konumu ile ilgili iyileştirme çalışmaları yapmaması birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Bu problemler kadın intiharlarına neden olan etkenlerle de paralellik göstermektedirler.

Batman’da kadınlar, eğitim hakkından mahrum kalması, işsizlik problemi, geleneksel feodal tutumun halen yaşaması ve kamusal alanlarda kabul görmesi, yaşanan düşük yoğunluklu savaş sebebi ile zorla yerinden edilen halkın göç sürecinde yaşadığı uyumlumlanma problemleri ve halkın ölüm fikrine bu kadar yakın olması ve ölümü içselleştirmesi sebebi ile intihar etmektedir. Bu açıdan bakıldığında Batman’da devlet tarafından yapılacak düzenlemelerin terörle mücadele ve savunma esasının dışında kalkındırmaya yönelik olması Batman’da yaşanan problemlerini çoğunu giderecektir.

Mülakatlarda görüldüğü üzere sivil inisiyatif genel olarak Batman’da yaşanan intiharları, bölgenin yaşadığı hızlı dönüşüme beraber yaşanan problemler, katı geleneksel yapı ve devlet politikalarının eksikliğine bağlamaktadır. Bu etkenlerin yol açtığı birçok problem kadınları doğrudan etkilemektedir. Kendilerini ifade edemeyen, varlıkları yok sayılan kadınlar, sosyal hayattaki yerlerini alamadıkları için uğradıkları haksızlıklara başkaldırmakta zorlanmakta ve zamanla yaşadıkları tüm güçlükleri kabul etmeye başlamaktadırlar. Bu durum yanlış sosyal yapının devamını sağlamak ve kadına yönelik şiddeti meşrulaştırmaktadır. Bu bağlamda aile içi şiddetin önlenmesi için çalışmalar yapılması ve aile içi şiddete maruz kalan kadınların hakları yasalarca güvence altına alınması ve yaşamlarını idame ettirebilmeleri için destek görmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda özellikle Batman’da şiddete ve baskıya maruz kalan kişiler sığınma evleri altında koruma altına alınabileceğinden haberdar edilmelidir.

“B.2.13. 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre “Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları” başlıklı 14. maddesinde Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açacakları hüküm altına almıştır.”⁸²

Yürürlükte olan bu kanun hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılmalı ve Batman’da sosyal baskı sonucu aile içi şiddete maruz kalan kadınlar ve bu mutsuzluğa şahit olan çocuklar koruma altına alınmalıdır.

⁸² Bkz. (46), T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Raporu, 71

Tablo 5.5. “Gelecekte Umutlu musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Ölçümü

	Kadın		Erkek		Toplam	
	(f)	%	(f)	%	(f)	%
Evet umutluyum, beklentilerim var	32	% 34	30	% 32	52	% 66
Hayır umutsuzum, beklentilerim yok	12	% 13	7	% 8	19	% 21
Gelecek Hakkında çok karamsarım	2	% 2	5	% 5	7	% 7
Gelecek hakkında bir fikrim yok	1	% 1	5	% 5	6	% 6

Tablo 5.5.’e göre katılımcıların %66’sı Batman’ın genel olarak olumsuz bir sosyal tablo çizmesine rağmen olumlu cevap vermiştir. Bu anlamda alınan önlemlerin arttırılması, toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi, yeni istihdam alanlarının açılması ve toplumun huzurunun sağlanması halinde daha olumlu gelişmeler olacağı açıktır.

6. SONUÇ

İntiharın, bireylerin kendi yaşamlarına son vermeye yönelik bireysel bir karar olması, kavramın toplumsal normlardan bağımsız olduğu anlamına gelmemektedir. Kendilerini toplum içinde var eden bireyler, toplumun öngördüğü normlar ile yaşamlarını kurgulamaya çalışırlar. Bireylerin, toplumsal normlar ile yaşadığı uyumsuzluklar, onları sosyal bir çatışmaya sürükler. Birey ve toplum arasında meydana gelen bu sosyal çatışma hali içinde birey, kendini ifade etmekte zorlanır. Bu tip durumlarda iç dünyasına yönelen, yalnızlaşan ve toplum içinde varlığını anlamsız bulan birey kendi varlığına son vermeye meyil edebilir.

İntihar, temelinde tepkisel duyguları taşıyan bir edimdir. Kendini ifade etmekte zorlanan bireyler, var olmak istememelerine neden olabilecek tüm etkenlere tepki duyarlar ve kendi varlıklarına son vererek duydukları tepkiyi en sert haliyle dışavurma yolunu seçebilirler. Aslında bu tip bir dışavurum yöntemi, bireyin karşılaştığı tüm olumsuzluklara neden olan herkesi ve herşeyi cezalandırmak istediği anlamına gelmektedir.

İntihar eden bireyler hakkında araştırma yapmak, intihara neden olabilecek etkilerini anlamak oldukça güçtür. Çünkü intihar toplumsal açıdan olumsuzlanan, dinsel açıdan da yasaklanan bir davranıştır. İntihar eden bireylerin birşeye tepki duyduğu ve bu yüzden intihar ettiği fikrinin, arkasında bıraktığı yakınları tarafından kabullenilmesi ve konu hakkında konuşmaları oldukça zordur.

Batman’da Durkheim’in intihar kuramının tersinde bir intihar oranı gözlemlenmektedir. Batman’da kadınların intihar oranının erkeklerle nazaran fazla oluşu Batman intiharlarını Durkheim’in intihar kuramından farklılaştıran ilk özelliktir. İntiharları yapısal olarak incelediğimizde de Durkheim’in sıraladığı intihar modelleri ile Batman’daki kadın intiharlarını açıklamak güçleşmektedir. Son dönemde Batman’da gerçekleşen kadın intiharlarını açıklamaya en yakın kavram kopya intiharlar kavramıdır. Medyada çıkan haberlerde intihar eden kadınların yaşadıkları zorlukları gören kadınlar kendi kaderleri ile intihar eden diğer kadınların kaderlerini özleştirmekte ve intiharı bir çözüm yolu olarak benisemektedir. Medyada intiharların bu derece yankı bulmasının ardından Batmanlı kadınların intiharları seslerini duyurabilecekleri bir metod haline dönüşmüş ve Batmanlı kadınlar için intihar teşebbüsü ya da intihar bir iletişim yöntemi haline gelmiştir.

Batman’da yaşanan kadın intiharlarının erkeklerle nazaran daha fazla oluşu aklı, Batman’da kadınların erkeklerle oranla daha fazla zorlukla karşılaştığını getirmektedir. Batman’da yaşayan kadınlar, gelenekler ve bu çerçevede oluşmuş toplumsal normlar sebebi ile birçok güçlüklerle karşılaşmakta ve bu güçlüklerle mücadele ederek hayatlarını idame ettirmeye çalışmaktadırlar. Baskılarla başı çıkacak gücü kalmayan ve ezilen kadınların bazıları kendilerini ifade edebilecekleri alanlar bulamadıkları için bunalıma sürüklenmekte ve intiharı çözüm yolu olarak görmektedirler.

Kadınların maruz kaldığı birçok toplumsal baskı şekli vardır. Batman’da yaşayan kadınlar üstünde farklı alanlarda yoğunlaşan bu baskılar, gerçekleşen intiharların nedenlerini oluşturmaktadır. Bu nedenlerin başında yaşanan yoğun göçler, kentleşme ve modernleşme süreci gelmektedir. Batman yoğun göç alan bir kenttir. Köyden kente yönelen göç dalgası ile beraber kentte iki kültür arasında kalmış topluluklar doğmuştur. Özellikle 1990’lı yıllarda yoğunlaşan soğuk savaş nedeniyle bir çok aile göç etmiş ya da zorunlu göçe maruz bırakılmıştır. Bu nedenle

kente yerleşen aileler, daha önce yaşadıkları hayattan çok farklı bir hayatı kent içinde kurgulanamak zorunda kalmış ve uyumsuzluklar yaşamaya başlamışlardır. Kentli yaşam, insanların daha önce sadece televizyonda gördükleri hayata daha yakın olmasına rağmen kendi gerçekliklerinden uzak bir kurgudur. Bünyesinde köy yaşamının alışkanlıklarını barındıran bireyler, kent içinde modern hayatla iç içe yaşamaya çalışırken birçok zorlukla karşılaşmaktadırlar. Kendi gerçekliği ve kutsal kent kurgusu arasındaki farkı algılamak, kendi kimliğine ve bedenine oturtmak, göç etmiş bireyler için birçok zorluğa yol açmaktadır. Bu bağlamda kente kendini ait hissetmeyen birey yabancılaşır. Göçle beraber kent hayatının insana yüklediği yeni kimlik ile bireyin kendisi arasındaki uyumsuzluk ve çatışma bireyi var olma isteğinden uzaklaştıracak bir boyuta varabilir.

Batmanlı kadınların yaşamları, geleneksel normlar doğrultusunda ev içinde kurgulanır. Vaktinin çoğunu evinde geçiren kadınların, kent yaşamına dahil olmaları ve kentli alışkanlıklara uyumlanmaları erkeklere nazaran daha zordur. Evinin kapısının ardındaki hayattan kopuk bir şekilde hayatını idame ettiren kadın, ikili bir dünya içinde yaşamaya başlar. Kadının hayalini kurduğu dünyaya mekansal olarak yakın ama anlamsal olarak uzak hayatı birçok güçlüğü de beraberinde getirir. Bu güçlüklerle başa çıkamayan kadınlar kapalı bir kişilik geliştirirler ve kendilerini ifade edemezler.

Kent yaşamına alışma sürecinde, göç etmiş aileler birçok zorlukla karşılaşır. Köy yaşamı içinde ekonomik ihtiyaçları asgari düzeyde olan bireyler kentin sunduğu yeni tüketim alanlarıyla karşılaştıklarında ihtiyaçlarının kent içinde değiştiği gerçeğiyle yüzleşirler. Ancak bireylerin yaşadığı ekonomik problemler, karşılaştıkları bu yeni tüketim alanlarına dahil olmalarını engeller.

Batman’da yaşanan kadın intiharları, göç faktörünün yanı sıra yaşanan diğer güçlüklerle de pekişir. Batman’daki geleneksel yapı, içinde feodal alışkanlıkları da barındırdığı için kadına evi ve ailesiyle sınırlı bir dünya sunar ve başka alan açmaz.

Sosyal hayata dahil olmanın birincil koşullarından biri eğitimidir. Batman’da birçok kadın eğitim hakkından mahrum bırakılmıştır. Bu durum kadınların kendilerini ifade etmelerini daha da zorlaştırır. Kendi öz kimliğini oluşturamayan bireyler için kent yaşamının sunduğu yeni kimliği algılamak güçleşir ve bireyler aitlik hissinden mahrum kalırlar. Köy yaşamı içinde kendini köyüne ait hisseden birey, kent içinde yaşadığı sosyalizasyon bozukluğu nedeni ile benzer bir bağ kuramaz ve boşluğa düşer. Ancak eğitim almış bireyler, kent içindeki kurguya daha yakın bir anlayışla donatıldığı için kente uyum sağlamaları da kolaylaşır.

Kendilerini gerçekleştiremeyen kadınlar yaşadıkları toplumsal baskı sebebi ile intihara eğilim gösterebilirler. İntihara meyilli kadınlar, ortak problemler yaşayan hemcinsleriyle kendilerini özdeşleştirirler. Batman’ın kadın intiharlarıyla gündeme gelmesinin ardından, konu kamuoyunun da dikkatini çekmiştir. Medya, yaşanan kadın intiharlarının haber değeri taşıması nedeniyle konunun uzun süre gündemde kalmasını sağlamıştır. İlk bakışta olumlu görünen bu durum, intihar haberlerinin yöntemsel olarak yanlış ifade edilmesinden dolayı, olumsuz bir duruma dönüşmüştür. İntihar eden kadınların, nasıl intihar ettiklerine dair verilen ayrıntılı haberler benzer sorunları yaşayan intihara meyilli diğer kadınlar için örnek teşkil etmiş ve intihar etme fikrini içselleştirmelerini kolaylaştırmıştır.

Batman’da yaşanan kadın intiharlarının en büyük nedenlerinden biri de törelerdir. Ancak, yaşanan intiharların ana sebebi olarak töre konusu üzerinde durulması ve konunun medya tarafından dizilere, şovlara malzeme edilerek popüler kültür unsuru haline getirilmesi olumsuz etkiler de yaratmaktadır. Töre üzerine

odaklanan yaklaşım, konunun hassasiyeti ve kadın intiharlarına neden olabilecek diğer etkenlerin göz ardı edilmesine neden olmaktadır.

Batman’da yaşanan kadın intiharları yapısı itibariyle biriciktir ancak birçok kadının yaşadığı farklı problemlerin ardında ortak toplumsal nedenler barınmaktadır. Batman’da yaşanan kadın intiharları zamanla yapısı itibariyle dönüşmektedir. Günümüzde Batmanlı kadınların kendi problemlerini sonlandırmak için ilk akıllarına gelen çözüm evliliğdir. Çünkü evlilik kadınlara hem yaşadıkları problemlerden kaçabilecekleri hem de toplumsal normlarca onaylanan bir alan sunar. Bu yüzden Batmanlı kadınlar, toplumsal baskı ve ekonomik güçlüklerle başa çıkmak için evlenmeye meyil ederler. Son zamanlarda sıkça rastlanan evlilik tipi, Batman’ın ekonomik ve sosyal şartları içerisinde en üst tabakayı oluşturan kamusal alanlarda çalışan insanlarla yapılan evliliklerdir. Bu tip evlilikler aynı zamanda bir sınıf atlama göstergesidir. Batman’da kadınlar, cinsel dokunulmazlıklarını hayatlarının her alanında hissetmektedirler. Beraber olduğu kişiyle evleneceğini düşünen ve evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşayan Batmanlı kadınlar, toplumun yazısız kurallarınca suç işlemiş sayılırlar ve cezalandırılmaları öngörülür.

Batmanlı kadınların evlilik seçimlerinin ardında yatan temel neden yaşadıkları toplumsal baskılar ve ekonomik güçlüklerden kaçmaktır. Kadınların kurtuluş için bu tip bir yol seçmesinin sebebi kendilerine başka seçenek bırakılmamasıdır. Kurtuluş için evliliği seçen ancak geleneklerce onaylanmayan durumlar yaşayan kadınlar, cezalandırılacaklarını bildikleri için geleneksel tepkiden kaçmanın yolu olarak intiharı seçebilirler. Ancak bu tip intiharların sebebi olarak direkt bir şekilde töreyi işaret etmek Batmanlı kadınların yaşadıkları diğer problemleri göz ardı etmek anlamına gelecektir. Çünkü bu tip intiharların temel nedeni, kadının kendi ayakları üzerinde duramaması, erkek egemen bir anlayış içinde hayatını idame ettirmesi, sosyal baskılara boyun eğmek zorunda bırakılmasıdır. Kadınların sosyal hayata dahil oldukları, ekonomik bağımsızlıklarını

elde ettikleri ve düşüncelerini özgürce ifade edebildikleri bir hayata kavuşmaları durumunda töre etkileri de zamanla yok olacak ve kadın bağımsızlık mücadelesinde güçlenecektir.

Batman’da gerçekleşen kadın intiharlarının ardından birçok çalışma yapılmış ancak uygulamada aksaklıklarla karşılaşmış ve verim alınamamıştır. 2000’li yılların başlarında yapılan birçok çalışma problemin çözümünde yetersiz kalmıştır. Batman Barosu 2008 verilerine göre halen Batman’da yaşanan kadın intiharları ve intihar teşebbüsleri erkeklere oranla daha fazladır ve artış göstermeye devam etmektedir.

Batman’da gerçekleşen kadın intiharlarının önlenmesi için kısa vadede uygulanması gereken çözüm yollarına ihtiyaç vardır. Kadınlar için oluşturulacak sığınma merkezlerinin kadına yönelik şiddet ve baskıyı sahada değerlendirmesi ve sürekli olarak denetim altında tutması gerekmektedir. Kadınlar için risk teşkil edebilecek durumlarda anında müdahalenin yasallaştırılmasına yönelik hukuksal önlemler alınmalı ve müdahale sonrasında kadınlara psikolojik, hukuksal ve ekonomik destek sunabilecek bir mekanizma hayata geçirilmelidir. Batmanlı kadınların, kimliklerini oluşturmaları için kendilerini ifade edebilecekleri alanlara ihtiyaçları vardır. Kadınlar ancak emeklerini değerlendirebildikleri bir toplumsal yapı kurgusu içinde özgüven kazanacaklardır. Bu tip imkanların kadınlara sunulması, kendilerini ifade edebilecekleri yeni yollar üretilmesi, kadınların yaşamına anlam katacak ve hayata bağlanmalarını sağlayacaktır.

Batman’da uygulanan devlet politikaları daha çok Kürt kimliği üzerinden yürütülen siyasete dayandırıldığı için sosyal devlet yapısının gerektirdiği birçok hizmet, iktidar tarafından göz ardı edilmektedir. Bu anlamda Batman’da uygulanan devlet politikalarının özellikle eğitim alanında geliştirilmesi ve ekonomik gelişim için de halka yeni istihdam alanları açılması gerekmektedir. Sosyal devlet yapısının

Batman’da hissedilebilir bir hale gelmesi planlı bir süreci gerektirmektedir. Yaşanacak böyle bir süreç uzun vadede de ve kalıcı bir çözümü beraberinde getirecektir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKAY, Ali (1995), **Michel Foucault'da İktidar ve Direnme Odakları**, Bağlam Yayınları, İstanbul

AKTAN, C.C. (2002) **DPT Tarafından Yapılan “İller Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması” Araştırması Sonuçları, Yoksullukla Mücadele Stratejileri**, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara

ARKUN, Nezahat (1978), **İntiharın Psikodinamikleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul

BAUDRILLARD, Jean (1991), **Sessiz Yığınların Gölgesinde ya da Toplumsalın Sonu**, Çev. Oğuz Adanır, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

BERTOLETE, J.M., **Suicides and Media: Recommendations on Suicides Reporting for Media Professionals**, The University of Hong Kong

DURKHEIM, Emile (2002), **İntihar**, Çev. Özer Ozankaya, Cem Yayınevi, İstanbul

FOUCAULT, Michel (1992), **Deliliğin Tarihi**, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, İstanbul

FOUCAULT, Michel (1993), **Cinselliğin Tarihi**, Çev. Hülya Tufan, Afa Yayınları, İstanbul

GIDDENS, Antony (2000), **Sosyoloji**, Çev. H. Özel-C. Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara

GÜÇLÜ, Faruk (1992), **Ülkemizde İntihar**, Karşı Yayınlar, Ankara

GÜNAY, Cahide (2005), **İntihar**, Erişim Yayıncılık, İstanbul

HALİS, Müjgan (2001) **Batman'da Kadınlar Ölüyor**, Metis Yayınları, İstanbul

HAN, Cuci (1997), **Felsefi İntihar ve Ötesi**, Kora Yayın, İstanbul

İSTİK, Servet (1939), **Türkiye'de Matbuat Rejimleri**, İstanbul

JAMISON, Kay Redfield (2004), **Erken Çöken Karanlık**, Çev.Emine Bademci, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

- KAMER Vakfı (2007), **Ben Varım**, Kamer Vakfı Yayınları, Diyarbakır
- KAMER Vakfı (2007), **Kamer 10 Yaşında**, Kamer Vakfı Yayınları, Diyarbakır
- KANDİYOTİ, DENİZ (1997) **Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar**, Metis Yayınları, İstanbul
- KARTAL,Ş.-ZENGİN,B. (1998), **Batman'98**, Batman Valiliği, Batman
- KAYA, Nihat (1999), **Neden İntihar Ediyorlar**, Nesil Matbacılık, İstanbul
- KILIÇBAY.M.A.(2001), **Doğu'nun Devleti Batı'nın Cumhuriyeti**, İmge Yayınları, Ankara
- KONGAR, Emre (2002), **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, Remzi Kitapevi, İstanbul
- MARSHALL, Gordon (1999), **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. O. Akınhay-D. Kömürcü, Bilim ve Sanata Yayınları, Ankara
- MARX, Karl (2006), **İntihar Üzerine**, Çev. Barış Çoban-Zeynep Özarslan, Yeni Hayat Yayıncılık, İstanbul
- MEERLOO, Jost (1962), **Suicide and Mass Suicide**, NewYork
- MICHEL, Andree (1993), **Feminizm**, Çev. Şirin Tekeli, İletişim Yayınları, İstanbul
- OKTİK, Nurgün (2005), **İntihar ve İntihar Girişimleri**, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla
- ÖZEN, İrfan (1997), **İntihar**, Ozan Yayıncılık, İstanbul
- PHILLIPS, D.P. (1974), **The İnfluence of Suggestion on Suicides: Substantive and Theoretical İmplications of the Werther Effect**, American Sociological Review
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (2000), **Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik**, Ankara
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (2004), **İstatistiklerle Kadının Durumu**, Ankara
- WILLIAM, E. Connolly (1995), **Kimlik ve Farklılık**, Çev. Ferma Lekesizalın, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- VOLANT, Eric (2005), **İntiharlar Sözlüğü**, Sel Yayıncılık, İstanbul

MAKALELER:

AKTAY, Yasin (2000), **Kalan Sağlar Kimindir?**, Tezkire, 18, Aralık-Ocak

BAĞLI, Mazhar (2004), **Batman İntiharları Bağlamında Özgürlüğün ve Geleneksel Toplumsal Yapının Kentsel Kurgusu**, Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi, Kriz Dergisi, VI., 1:21-40

BAYINDIR, Hasan (2006), **Batman Kent Konseyi**, Batmanın Sesi, 17: 10-11

DENİZ, İ.- ERSÖZ, A. vd. (2001), **1995-2000 Yılları Resmi Kayıtlarında Batman'da Gerçekleşen İntihar ve İntihar Girişimleri Üzerine Bir İnceleme**, Aile ve Toplum Dergisi I,4

ERKUL, Ali (1993), **Kavramsal Düzeyde İntihar Tartışmaları**, Sosyoloji Araştırma Dergisi, VI., 1

İŞİK, Nazik (2007), **Toplumsal Cinsiyet ve Siyaset**, Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, Heinrich Böll Stiftung Derneği, İstanbul

KAVUŞ, Recep (2005), **Yoksulluğun Girdabında Bir Kent: Batman**, Batmanın Sesi, 3:14

ÜZÜMCÜ, N. (2004), **Siyaset, Yaşam ve Kadın**, Batman'ın Sesi, 7, 12:14

TENEKECİ, İlknur (2007), **Temsil Organları Cinsiyet Eşitliği Politikaları Üretmeli**, Petrol-İş Kadın, 22: 20-22

SAYIN, Aysun (2007), **Toplumsal Cinsiyet ve Çalışma Hayatı**, Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, Heinrich Böll Stiftung Derneği, İstanbul

TAŞKIN, Gülistan (2007), **Mağduriyetler Örgütlenirse Sorunlar Çözülür**, Eko-Sanat, 2:44-45

TAN, Mine (2007), **Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim**, Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, Heinrich Böll Stiftung Derneği, İstanbul

TURHAN, N. (2005), **Aileler Arası Husmet Barış Yemeği ile Sona Erdi**, Batmanın Sesi, 13:18

WISE, S.-STANLEY, L. (1995)., **Feminist Araştırma Sürecinde Metod, Metodoloji ve Epistemoloji**, Çev. Füsün ŞAŞMAZ, Kadın Araştırmalarında Yöntem, Sel Yayıncılık, İstanbul

YILDIRIM, Nilgün (2007), **Toplumsal Cinsiyet ve Aile, Din, Toplum**, Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, Heinrich Böll Stiftung Derneği, İstanbul

TEBLİĞLER:

ERDOĞAN, N. (1985), **Toplumbilimde İntihar ve Toplumsal Değişme İntihar Bağlantısı**, Anadolu Üniversitesi Gençlik ve İntihar Sempozyumu, Eskişehir

KARADENİZ, Sıtkı, **Trajik Bir Kentleşmenin Sonucu Olarak Batman'daki İntiharlara Sosyolojik Bir Yaklaşım Denemesi**, IV. Ulusal Sosyoloji Kongresi Tebliği

SAYIL, I.- TUĞCU, H.(1988), **Toplumumuzda İntihar ve Adam Öldürme Üzerine Kıyaslamalı Bir Çalışma**, XXIV.Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, Ankara

RAPORLAR:

BATMAN Barosu Başkanlığı(2001), **1999-2000 Batnam'daYaşanan İntihar Olaylarıyla İlgili Araştırma Raporu**, Batman

BATMAN Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Bürosu (1998), **Batman Faliyet Raporu**, Batman

BATMAN Belediyesi Selis Kadın Danışmanlık Merkezi (2006), **Saha Çalışma Raporu**, Batman

EĞİTİM-SEN Batman Şubesi, **6 Nisan 2007 Tarihinde Yapılan İl Milli Eğitim Danışma Kuruluna Sunulan Rapor**, Batman

HAŞIMOĞLU, C. – DEMİREL, N. (2005), **Batman'da Kadın Kimliği**, Batman Memur-Sen Yerel Sorunlar Raporu, Batman

KAMER (2006), **İstersek Biter “Namus” Adına İşlenen Cinayetler Raporu**, Kamer Vakfı, İstanbul

T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü(2006) , **Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu**, Ankara

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu (2000), **Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Batman Raporu 1998 ve 2000**, Ankara

TEZLER:

GÖNENÇ, İsmail(2003), **Sosyal Bir Fenomen Olarak İntihar – Batman İli Örneği (1995-2002)**, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Soyolojisi Bilim Dalı, Diyarbakır

SARIMURAT, Nurşin (1991), **Dört Grup Evli Kadının Koveksyon Bozukluğu, İntihar Girişimi, Psikonevrotik Poliklinik Hastalıkları, Normal Kontrol Karşılaştırmalı İncelemesi**, yayınlanmamış uzmanlık tezi, İstanbul Üniv. Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, İstanbul

ÜNSAL, Sevim (2002), **Ergen İntiharlarında Risk Faktörleri, Bir Psiko-Sosyal Modelin Sınanması Batman İli Örneği**, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara

İNTERNET KAYNAKLARI:

www.batman.gov.tr

www.tuik.gov.tr

EK-1

Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi:
Sosyal Bir Olgu Olarak İntihar; “BATMAN” Çözümlemesi
Anket Uygulaması:

1-Cinsiyetiniz:

Kadın ☐

Erkek ☐

2-Medeni durumunuz:

Bekar ☐

Evli ☐

3-Evli iseniz kaç çocuğunuz var:

4-Evli iseniz evlilik öncesi başlık parası sizin için ödendi mi ya da ödediniz mi?

Evet ☐

Hayır ☐

5-Yaşınız:

6-Eğitim Düzeyiniz:

Okuma-Yazma bilmiyor ☐

İlkokul terk ☐

İlkokul mezunu ☐

Ortaokul terk ☐

Ortaokul mezunu ☐

Lise terk ☐

Lise mezunu ☐

Üniversite mezunu ☐

7-Mesleğiniz:

8-Sosyal güvenceniz var mı?

Evet ☐

Hayır ☐

9-Kaç kardeşsiniz:

10-Yaşamsal koşullar:

Köyde yaşıyorum ☐

Kentte yaşıyorum ☐

11-Göç ettiniz mi? Evet ise nereden nereye ve kaç yılında?

12-Ailenizin aylık toplam geliri

0-500 ytl ☐

500-1000 ytl ☐

1000-1500 ytl ☐

1500 ytl ve üzeri ☐

13- Sizce Batman’da yaşanan intiharların sebepleri nelerdir?

Ekonomik sebepler ☐

Aile içi problemler ☐

Kişisel bunalım ☐

Politik Sebepler ☐

Töre ☐

14-Kadınlarda intihar oranının yüksek olmasının sebebi sizce nedir?

- Kadına karşı olan toplumsal baskı ☐
- Kadınların psikolojik problemlerinin daha çok olması ☐
- Törelere kadınlara karşı daha katı olması ☐
- Kadınların ekonomik problemleri daha çok yaşaması ☐
- Kadınların eğitim koşullarından mahrum bırakılması ☐

15-Törelere intiharlar üzerindeki etkisi

- İntihar sayısının artışında etkili ☐
- İntihar sayısının artışında bir etkisi yok ☐

16-Medya’da çıkan haberlerin intiharlar üzerindeki etkisi

- Çıkan haberlerin intihar sayısının artışında etkisi var ☐
- Çıkan haberlerin intihar sayısı artışında etkisi yok ☐

17-Batman’ın intihar konusuyla gündeme gelmesinden rahatsızlık duyuyor musunuz?

- Evet ☐
- Hayır ☐
- Farketmiyor ☐

18-Batman’da uygulanan devlet politikalarını yeterli buluyor musunuz?

- Evet ☐
- Hayır ☐

19-Hayır ise

- Eğitim konusunda yetersiz ☐
- Sosyal ve Kültürel gelişim konusunda yetersiz ☐
- Ekonomik gelişim konusunda yetersiz ☐

20-Kendinizi neye daha bağılı hissediyorsunuz?

- Aile ☐
 Devlet ☐
 Din ☐
 Politik bir görüş ☐
 Aşiret ☐
 Hiçbiri ☐

21- Boş vakitlerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- Sosyal faaliyetlerle (sinema, tiyatro, konser...vb.) ☐
 Kitap okuyarak ☐
 Gezerek ☐
 Evde ☐
 Arkadaşlarımla sohbet ederek ☐

22-Batman'da gerçekleşen sosyal aktiviteleri (sinema, tiyatro..vb.) yeterli buluyor musunuz?

- Evet ☐
 Hayır ☐

23- Kitle iletişim araçlarından hangilerini kullanıyorsunuz?

- Tv ☐
 Telefon ☐
 İnternet ☐
 Gazete ☐
 Radyo ☐

24- Günün kaç saatini evde geçiriyorsunuz?

25-Psikolojik Destek Alıyor musunuz?

- Evet ☐
 Hayır ☐

26-Çevrenizde psikolojik destek alan insanlar var mı? Varsa cinsiyeti ve yakınlık durumu?

27-Psikolojik destek almak ister misiniz?

Evet ☐

Hayır ☐

28- Gelecekte Umutlu musunuz

Evet umutluyum, beklentilerim var ☐

Hayır umutsuzum, beklentilerim yok ☐

Gelecek Hakkında çok karamsarım ☐

Gelecek hakkında hiç bir fikrim yok ☐

Soruları cevapladığınız için teşekkür ederim
Esra Huri Bulduk

EK-2

Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi:
Sosyal Bir Olgu Olarak İntihar; “BATMAN” Çözümlemesi
Görüşme :
SELİS KADIN DAYANIŞMA MERKEZİ

- Sizce Batman’da yaşanan intiharların sebepleri nelerdir?

İnsanlık tarihi boyunca intihar olgusunun ekonomik kültürel, toplumsal ve psikolojik yönleri mevcuttur. Sosyolojik nedenlerin etkisiyle başlayıp psikolojik sebeplerle son bulur ve bireyi ölüme sürükler. Dünya Sağlık Örgütü’nün verilerine göre son 45 yılda tüm intihar olayları %60 artmıştır. İntihar günümüzde tüm ülkelerdeki ölümlerin ilk 10 nedeni arasında sayılır. Dünyadaki intihar olaylarına bakıldığında; kadınların daha çok girişimde bulunduğu, erkeklerin ise intihar ettikleri gözlenmiştir. Çin ve Batman’daki kadın intihar olaylarının dünya örnekleminde farklılığı göze çarpmaktadır. İntihar eden kadın sayısı intihar eden erkek sayısından 3 kat daha fazladır.

İntiharları değerlendirdiğimizde psikolojik durum, aile içi baskı ve iletişim sorunları en çok göze çarpan nedenlerdir. Bunun yanında, göç ve beraberindeki sosyal değişim ile yaşanan adaptasyon sorunu, ani kayıplar, yakın çevrede intihar etmiş birinin olması, kendi yaşamı ile ilgili kararlarda etkin olamama, toplumsal baskı, ekonomik sorunlar geliyor.

Günümüze kadar yoğunlaşan kadın intiharları süregelme tehlikesi olan acı bir tablodur. Neler yapıldı ve neler değiştirildi? Bu soruya cevap bulmak biraz zor çünkü hala müdahale mantığı geliştirilemedi. Fakat böylesi toplumsal bir sorun halini alan intihar olgusuyla mücadele top yekün bir birlikteliği zorunlu kılıyor. İntihar bir sonuçtur. Bu sonucun nedenleri mercek altına alınmadan alternatif projeler

gerçekleştirilemez. Sosyolog, psikolog ve ilgili tüm uzmanlar öncülüğünde geniş çaplı bir araştırma çözüm noktalarına yaklaştırabilir.

Bu kadar çarpıcı sonuçları olan Batman kadın intiharlarını tek bir nedene bağlamak büyük bir gözlem gücü ve akademik yetkinlik gerektirir diye düşünüyorum. Kadını sahada tanımam kadın sorunlarıyla iç içe olmam itibari ile birkaç gözlem sunabilirim. Yaklaşık iki yıl önce intihar eden kadınların aileleri ile görüşmelerim olmuştu onları aktarmak istiyorum. Daha somut olur diye düşündüm.

17-24 yaş arası 2 vakaydı.

1.vaka: 19 yaşında . 1.sınıfın 6. ayında okuldan aile zoruyla alınmış. Okumayı yazmayı uhde etmiş yaşamı boyunca. Hep ailesini suçlamış. Ve yıllar geçtikçe bu suçlama aileye karşı sert tepkilere dönüşmüş. Aile bireyleriyle iletişimi hiç yokmuş. 2 kuzeni ile arkadaşlığı varmış. Bu kuzenlerden biri gerillaya katılmış diğeri onun intiharından tam bir yıl önce intihar etmiş. İntihar eylemini kuzeninin ölüm gününde gerçekleştirmiş. Adeta kader birliği etmiş. Önce gerillaya katılmayı düşünmüş belkide denemiş ama olmamış. Ve diğer kuzeni gibi intiharı seçmiş. Son dönemlerde de ruhsal olarak zaten kötüyümüş. Depresyon tanısı ile ilaç tedavisi verilmiş ama aile onu şeyhe götürüp muska yaptırmış. İlaç almasını da engellenmiş. Annesinin inanarak belirttiği şey buydu...dehşet verici ama gerçek....

2. vaka: 17 yaşına henüz girmiş. 3 aile (anne-baba,çocuklar, evli ve çocuklu ağabeyler: toplam 17 kişi aynı evde. Ergen ama eşlerin uyuduğu odada uyumak zorunda kalıyor.) aynı evde yaşıyor. Ağabeylerle çatışmalı. Anne baba ilgisiz. Özellikle bir abisi tarafından giyimi konusunda uyarı alıyor. Bir gece ailece bir yakınlarının düğününe katılacaklarında. pantolon giydiği için abisi tarafından tartaklanıyor. Düğüne gitmiyor. O gece evlerinin alt katında kullanmadıkları boş bir oda da (bodrum gibi) zaten asılı demire ip bağlayıp intihar ediyor.

Anne ve babaları göz yaşları döküyordu her anında. Bunu şu yüzden söylüyorum; cinayet varsayımı ile gitmişim ama cinayet değildi bu vakalar. Evet sevgi var ama ilgisiz ve bilinçsiz ailelerdi. Ekonomik anlamdada çok kötü durumdaydılar. Ve göç etmişlerdi.

Aile ve değer yargıları yine toplumsal kurumları ve politikaların bireye yaklaşan sonuç noktası diye düşünüyorum. Zincirin bireyi fiziksel ve duygusal etkileyen son halkası.

- Törelere intiharlar üzerindeki etkisi nedir?

Vakalarda aslında törelere etkisi daha açık gözlemlenebilir. Çünkü hem törenin hem din anlayışlarının birey üzerindeki denetleme etkinlik mekanizması ailelerdir.

Özellikle zorunlu göç olgusu feodal değerlerin de kafasını karıştırdı. Erkek yanındaki ‘benim kadını’ tanımlamasını kontrolsüz bir şekilde korumaya aldı. Geniş aile aile meclisi olgusu bitiyor. Bu göçle gelen parçalanmanın sonucu zaten. Bu parçalanma erkeğin reflekslerinin de şiddetlendirdi. Çünkü kendi işini kendisi halletmeliydi. ‘benim kadını şehirli kadın olmamalı’ dedi. Çünkü kentli kadın kötü kadındı zaten. Bir örnekle yine somutlaştırayım:

Bir köye gitmişim bütün çocukları topladım 7 ve 12 yaş ortalamalarında 20 çocuk. Şehir ve köy arasında ne farklar var dedim: ilk söyledikleri şey ‘şehir kadını kötü, köy kadını iyi ve namuslu.’ Oldu. ‘Neden’ dedim. ‘Onlar pantolon giyiyor ve tanımadıkları adamlarla konuşuyor’ dediler. ‘Bende pantolon giyiyorum kötü müyüm? Sizce’ dedim. ‘Yok’ dediler. ‘Sen okumuşsun’ O yaştaki çocukların bile

namus tanımlaması netti. Dolayısıyla erkek kadını yaşatmaya çalıştığı çemberine almaya zorluyor. Kadın kitle iletişim araçlarının etkisiyle bu çemberi zorluyor, zorlamaya devam ediyor. Zorlarken bence 3 kadın profili ortaya çıkıyor.

1. profil: çembere dokunamayan kabullenen ve ya çemberi savunan kadın.
2. profil: çemberi reddeden mücadele alanlarına hayatı pahasına ulaşmaya çalışan bize veya ilgili kurumlara başvuran kadın.
3. profil: yine bu çemberi reddeden ama çözümsüzlüğü derinleştiren mutsuz olan yaşamına son verme eğilimi içine giren kadın.

- Medya’da çıkan haberlerin intiharlar üzerindeki etkisi nedir?

Bende medya örnek intihar zeminini besleyen büyük bir etken olduğunu düşünüyorum. Sadece haber yapma hevesi ile şok şok olarak ilk sayfalarda ayrıntılı hatta magazinsel eklentilerle hoyratça haberler verildi. İki önemli değer sisteminin hakim olduğu Batman’da evet intiharı düşündüm, denedim, hatta birkaç kez denedim denmesi beklide medyanın olağan pekiştirmesinin sonucudur diye düşünüyorum. Bence feodal değer yargılarının ‘İffet göstergesi’, din değerlerinin ‘günah kabulü’ olmasına rağmen bile olağanlık şaşırtıcı görünüyor.

- Batman’ın intihar konusuyla gündeme gelmesinden rahatsız duyuyor musunuz?

Bu çok Batmanlı için izzeti nefis meselesi oldu. Hatta tehdit telefonları aldık. İntihar yok kadınımız intihar etmez dediler .Batman’ı kötü tanıtmayın bu Batman’ın namusu dediler. İşte tam bu nokta bizi öfkeliendiren şeydi. Önce Batmanlı’nın bu sorunu kabul etmesi gerekirdi. Sorun net olmadan çözüm geliştirilemez. Kamuoyunun bu anlamda ilgisi önemli ve gereklidir. Bence bu olaylar işlenirken

kamuoyunda da çeşitli önyargılarla sorunun çözüm yolları saptırıldı, herkes sorunu ırksal ve kültürel sorunmuş gibi gösterdi. Kadın sorununu adeta bir kültüre hapsettiler.Yok bunlar aslında töre cinayetidir dediler. İşlerine öyle geldi. Derinleştirmediler çünkü altına bakmak istemediler.

-Batman’da uygulanan devlet politikalarını (eğitim, sağlık, istihdam...vs) yeterli buluyor musunuz?

Aslında daha aykırı bir düşüncem var. Yeterlilik kavramını çok masumane geldi. Ona dokunmak istemiyorum. Neden diyeceksiniz; devlet ve politikaları burada her sorunun kaynağında önemli bir paya sahip çünkü insanlar göçe zorlandılar, başka yerde yaşamak zorunda bırakıldılar, işsiz kaldılar, okuyamadılar, yakınlarını kaybettiler, belki de öldüler neyse uzatmayacağım çünkü böyle kısa cümlelere dökerken kendime yabancılaştığımı hissediyorum.

Samimi politikalar gerekiyor kısacası. Kürt sorunu deyip çıkmak, Kürtler böyle yapar deyip çekilmek çözüm değil. Yine somut bir örnek vereyim: Haydi kızlar okula kampanyasında televizyondan izledim. Kampanyada bir babayı ikna etmeye gitmişler kızını okut diye; babaya şöyle ikna etmeye çalıştılar; “Kızınızı okula göndermezseniz doktor veya avukat karısı olamaz.” Gerisini siz düşünün... kampanyanın önemini tabî ki yadsımıyorum ama bu tip konularda bakış açısı ve ilerlemeci söylemi güçlü olmalı ya da yürütücü personelin çözüm anlayışı önemsenmeli.

Yine eğitim ile ilgili bir not: Kurum olarak okuma yazma kursları düzenliyoruz. Bu sene adeta izin vermediler, engellediler, istemediler. Ve söyledikleri şey şuydu: “Biz devletiz her mahallede sağlık ocağımız her köşede okullarımız var size ne gerek var.” Köylerde eğitim planladık köy okulları için izin istedik. Bize türlü bahanelerle geldiler ve yine izin verilmedi. Bu güveni

hazmedemiyorlar. Bilmedikleri şey kadınlar da onlara güvenmiyor. Görünüşte çok basit ama bence derin bir olay : Sağlık Müdürlüğü'nde başlatılmış tetenoz aşı kampanyasında kadınlar aşığı reddediyor. Bizden destek istediler. Kadınlar aşı olmak istemiyor “gelin ikna edin. bize güvenmiyorlar.Siz kürk kadınlarını kısırlaştırıyorsunuz diyorlar” dediler kadınların bu refleksi yılların birikimiydi.

Yine istihdama gelince yıllardır yatırımdan söz ediliyor. Ama adeta insanlar açlıkla terbiye ediliyor. Bu kimin suçu acaba? insan diyorlar ama insani ihtiyaçları gidermiyorlar. Üstüne üstlük bir lokma ekmeği siyasi malzeme haline dönüştürdüler.

- Selis'in Batman'da yaptığı çalışmalar hakkında bilgi verir misiniz?

Batman Belediyesi Selis Kadın Danışmanlık Merkezi çalışmalarında kadının insan haklarını temel olarak almakta ve bu doğrultuda topluma, kadına yönelik her türlü ayrımcılığa karşı ve kadın hakları konusunda halkı bilgilendirerek toplumsal duyarlılık yaratmayı , şiddete maruz kalan kadına hukuki, sosyal ve psikolojik destek sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Selis Kadın Danışmanlık Merkezi on beş yaş üstü kadınlara sosyal, hukuksal, sağlık, eğitim ve psikolojik destek sunmaktadır.

Çalışmamızda hedef kitle daha çok intihar riski taşıyan ve intihar girişiminde bulunmuş kadınlardır. Bölgede süren savaş ve savaş sonrası yaşanan travmaları, göç sonucu kültürel çatışma ve uyumsuzluktan, ekonomik sıkıntılardan doğan psikolojik problemler ve her türlü şiddete (cinsel, duygusal, fiziksel, sözel, psikolojik) maruz kalan kadınlara danışmanlık vermektedir.

Danışmanlık faaliyetlerinin dışında: kurslar (okuma-yazma, el sanatları), seminerler, grup eğitimleri, kültürel sosyal çalışmalar (kermes, film gösterimleri,

moral etkinlikleri), proje faaliyetleri (umut evi: eğitim ve psikolojik destek evi) şeklinde sıralayabiliriz.

Kadın sorununa dönük Somut çözümler için;

- Öncelikle devletin, sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin ve tüm toplumsal kurumların kadın örgütleriyle eş güdümlü bir çalışma alanı içine girmesi ve bu sorunun sonuçlarını ciddiye alması gerekiyor. Kadını sahada gören, tanıyan kadın örgütlerinin görüş ve önerilerinin hem yasalar da hem de ilgili çalışmalarda dikkate alınması ve nedenler üzerine sistematik çalışmalar yapması gerekmektedir.

- Kadınlara yönelik sistemleşen bu acımasız tablonun ruhsal sonuçlarına dönük rehabilitasyon için her sağlık ocağına psikolojik destek birimlerinin konumlandırılması aciliyet arz etmektedir.

- Kadının bedeninin ve kadın cinselliğinin kontrol edilmesi olarak algılanan namus kavramının içeriğinin değiştirilmesi gerekiyor. Bu nokta da medya önemli bir araç olabilir. Ancak medyada, kadına yönelik çılgınlıkları ve kadını hapseden değer yargılarını meşru zemine indirgeyici ve besleyici çeşitli programlar hala mevcuttur. Bunların sınırlandırılıp yerine daha eğitici çalışmaların yapılması gerekmektedir.

- Yasanın eğitim ile desteklenmesi önemli. Toplum olarak cinsiyet eşitliğine ulaşma noktasında herkese, kadına, erkeğe, kamu görevlilerine eğitimler vermek gerekiyor. Sistemli, programlı, toplumun her kurumunun iştirakçi olduğu eğitimler sürdürülmelidir.

- Acil önlemlerin yanında bir de genel politik kararlarda kadın sorunlarına ilişkin perspektiflerin devamlı canlı tutulması ve yaratılması gerekiyor. Yine bölge üzerinde yoğunluklu devam eden ve yine en çok da kadını mağdur eden savaş ortamının sonuçlarından olan zorunlu göç olgusuna yönelik hassas ve duyarlı politikalar bu nokta da çözüm yolunda belirleyici olacaktır.

Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi:
Sosyal Bir Olgu Olarak İntihar; “BATMAN” Çözümlemesi
Görüşme:
EĞİTİM-SEN

-Sizce Batman’da yaşanan intiharların nedenleri nelerdir?

Yaşanan intiharların birçok nedeni vardır. Bilindiği gibi Batman kısa süre önce kurulmuş ve hızla büyümüştür. Şehrin fiziki yapısının ve toplumsal gelişmesinin aynı hızda gerçekleşmemesi beraberinde birçok sorunun getirmiştir. İnsanların kendilerini ifade edecekleri, üretken olabilecekleri yeterli alanlar oluşmamıştır. Bunun yanında bölgede yaşanan bir çatışma ortamı söz konusudur. Yıllarca süren bu ortam köyden kente göçü hızlandırmış, evlerini, tarlalarını, hayvanlarını ve umutlarını köyde bırakan bu insanlar büyük tahribatlar yaşamışlardır. Bölgedeki hizbul-kontra örgütlenmesi ile yaratılan korku ve sindirme politikası ayrı bir sorundur. Bir yandan gelişen teknoloji, gelişen şehir yaşamı, dışa açılma isteği, diğer yandan dinin ve toplumun etkisiyle aile baskısı altına alınan insanlar bir çıkmaza girmişlerdir. İntihar bu çıkmazdan kurtulmanın bir yolu olarak görülmüştür.

-Törelere intihar üzerindeki etkisi nedir?

İntiharların nedenlerinden biri de törelere kaynaklanan baskılardır. Dinin etkisiyle de törelere baskısı artmış, kadınlar için yaşam çekilmez hale gelmiştir. Çünkü köyde yaşayan, üretimin içinde olan kadınlar varoşlardaki kadınlara nazaran daha şanslı durumdadırlar. Bu da siyasal İslamın töre baskısını daha arttırdığını ve kadınlara kendini var edecek bir alan bırakmadığını göstermektedir. İntiharları sadece törelere bağlamak ve Doğu kültürüne özgü göstermek bir saptırmadır ve egemenlerin yarattığı ortamı görmemektir.

-Medyada çıkan haberlerin intiharlar üzerindeki etkisi nedir?

Medyada çıkan intihar haberlerinin tetikleyici olduğunu düşünüyorum. Çaresiz kalan insanlar bundan etkilenip, bunu bir çözüm yolu olarak görüyorlar. Ayrıca başkalarının yaptığını görmek, insanlara bunu yapmak için cesaret veriyor.

Yaşanan televole kültürü de intihar üzerinde ciddi etkilere sahiptir. Ekonomik bağımsızlığı olmayan, eve kapatılan kadınlar ve genç kızlar televizyonlarda gördükleri toz pembe yaşam ile kendi yaşamlarını karşılaştırıyorlar. Gördükleri yaşamı hiçbir zaman yaşayamayacaklarını fark edince intiharı çıkış yolu olarak görebiliyorlar.

- Batman'ın intihar konusuyla gündeme gelmesinden rahatsızlık duyuyor musunuz?

Bu durum elbette ki insanı rahatsız ediyor. Böyle bir haber neresi için olursa olsun insanları rahatsız eder.

- Batman'da uygulanan devlet politikalarını (eğitim, sağlık, istihdam.. vs.) yeterli buluyor musunuz?

Devlet bölgede her şeye güvenlik endeksli baktığı için bu alanlarda sağlıklı bir politika söz konusu değildir. Devlet vatandaşına güvenmiyor ve ona kuşku ile bakıyor. AKP'nin bölgede izlediği politika ise genel politikanın paralelindedir. İstihdam alanları yaratılmadığı için insanlar önce açlıkla terbiye ediliyor, daha sonra da zorunlu bazı ihtiyaçları karşılanıyor. Kömür, şeker, yağ dağıtımı gibi (daha çok seçim dönemlerinde). AKP'nin bölgede aldığı oyun bir bölümü buna diğer bölümü de din istismarına dayanıyor.

Bölgedeki eğitim içler acısı durumdadır. Bina, derslik yetersiz olup sınıf mevcutları normalin çok üstündedir. Bazı okulların sınıf mevcutları 70'i bile geçmektedir. Devlet bölgede eğitime yatırım yapmadığı gibi, kadrolu öğretmen de atamamaktadır. Eğitim ücretli öğretmenlerle götürülmeye çalışılmaktadır. Tüccar hükümet mantığıyla öğretmenler aylık 400-500 YTL ile çalıştırılmaktadır.

Örnek olsun diye Batman ve Aydın illerinin orta öğretim verileri aşağıya alınmıştır. Kaynak; Batman ve Aydın Milli Eğitim Müdürlükleri'dir.

Tablo 6.5. Batman ve Aydın İllerinin Eğitim Verileri

	BATMAN	AYDIN
OKUL SAYISI	34	47
DERSLİK SAYISI	456 (566 ŞUBE SAYISI)	902
ÖĞRETMEN SAYISI	558	1429
ÖĞRENCİ SAYISI	20656	22869
DERSLİK BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI	38-45	25
İL NÜFUSU	472.487	946.971

Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi:
Sosyal Bir Olgu Olarak İntihar; “BATMAN” Çözümlemesi
Görüşme:
GÖÇ-DER

- Sizce Batman’da yaşanan intiharların sebepleri nelerdir?

İntiharların bir çok sebebi olmakla birlikte; intihar eden kişinin çıkış yolu bulamamasından kaynaklanıyor. Tabi burada toplumsal geri kalmışlık, siyasi belirsizlik, köyden kente göçün yarattığı travma, işsizlik, kapalı aile yapısı vb... bir çok neden sıralanabilir.

- Törelerin intiharlar üzerindeki etkisi nedir?

Etkisi vardır, ancak temel neden olamaz. Öyle olmuş olsa geleneklerin din olgusuyla birlikte en hakim olduğu ülke olan İran’da intiharlar çok daha fazla olurdu.

- Medya’da çıkan haberlerin intiharlar üzerindeki etkisi nedir?

Olduğuna inanmıyorum.

- Batman’ın intihar konuyla gündeme gelmesinden rahatsız duyuyor musunuz?

Bu bir gerçek, dolayısıyla bundan rahatsızlık duymak doğru değil. Ancak bir kentin intiharlarla özdeşleşmesi tabii ki rahatsız edici.

- Batman’da uygulanan devlet politikalarını (eğitim, sağlık, istihdam...vs) yeterli buluyor musunuz?

Tabii ki yeterli değil. Batman’ın çok genç bir kent olması ve çok büyük bir genç potansiyele sahip olması beraberinde ciddi sorunlar da getirmektedir. Bunların başında da eğitim ve istihdam sorunu geliyor.

Eğitim hala ciddi bir sorun. Okul sayısının yetersiz oluşu, eğitim kalitesinin düşüklüğü gençlerin yetersiz öğrenim görmelerine neden oluyor. Bir çok okulda öğretmen eksikliği vekillerle giderilmeye çalışılıyor. Bu da doğal olarak kaliteyi düşürüyor.

Sağlık alanında özel sektör çok ciddi yatırımlar yapıyor. Ancak önleyici sağlık hizmetleri çok yetersiz.

-Göç-Der’in Batman’da yürüttüğü projeler hakkında bilgi verebilir misiniz?

Bilindiği gibi göç edenlerle Sosyal Yardımlaşma, Dayanışma ve Kültür Derneği adı altında 2004 yılında kurulan derneğimizin temel hedefi, yerinden edilen insanlara yardım etmektir. Bu doğrultuda yaptığı çalışmaların başında 5233 sayılı yasa ile; terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle, maddi zararlara uğrayan kişilerin bu zararlarının karşılanması, 3713 sayılı terörle mücadele kanunun 1. 3. ve 4. maddeleri kapsamına giren eylemler veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilere yardım etmek, aracı olmak ve yol göstermek gelmektedir. Bu davalar hala devam etmektedir.

Diğer bir çalışmamız da 2005 yılı başında Batman Belediyesi ile yaptığımız bir proje olmuştur. AB destekli proje doğrultusunda kurulan halı, ipek şal ve çini-

seramik atölyelerinde yetiştirilmek üzere, yerinden edilen ve Batman merkeze göç eden ailelerden 40 genç kıza meslek edindirilmiştir. Atölyeler hala belediye bünyesinde çalışmasını sürdürmektedir.

Yine merkezi İsveç'te bulunan KOMAK adlı yardım kuruluşuyla birlikte Olof Palme Vakfı destekli mini kütüphane proje çalışması yapıldı. Proje doğrultusunda gelen kitaplar Belediyenin açtığı halkevlerine dağıtıldı.

Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi:
Sosyal Bir Olgu Olarak İntihar; “BATMAN” Çözümlemesi
Görüşme:
BATMAN GENÇLİK VE KÜLTÜR EVİ

- Sizce Batman’da yaşanan intiharların sebepleri nelerdir?

Batman’da kadın intiharları özellikle kırsaldan merkeze yaşanan yoğun göç sorunun olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü kırsaldan merkeze gelen genç kızların ekonomik ve sosyal adaptasyon sorunları yaşadıklarından ve aynı zamanda aile baskısına maruz kalmalarından dolayı bir travma içerisine sürüklenerek intihara sürüklenmektedirler. Batman, Türkiye ortalamasında GAP İdaresi Başkanlığının İstatistik verilerine göre genç nüfusun en çok bulunduğu illerden biridir. Bununla beraber işsizlik oranı aynı şekilde yüksek düzeydedir.

- Törelerin intiharlar üzerindeki etkisi nedir?

Törenin kadın intiharları üzerinde eskisi gibi bir etkisi fazla olamasa da töre uygulayıcıları ve toplumsal baskının oluşturduğu psikolojik sıkıntılar böyle bir durumu tetiklemektedir.

- Medya’da çıkan haberlerin intiharlar üzerindeki etkisi nedir?

Batman’da 18 yerel gazete 1 yerel ve 1 uydu yayını yapan tv bulunması medyanın gücünü göstermektedir. Gençler yerel basını oldukça etkili bir şekilde takip etmektedirler. Basında intiharlar ile ilgili haberler gençlerin oldukça dikkatini çekmektedir. Bu haberleri gören gençler özellikle hiç böyle bir düşüncesi olmamasına rağmen çıkan bu haberlerden etkilenmektedir. Toplumun dikkatini bu şekilde çekebilirim veya ailemi bu şekilde cezalandırabilirim gibi düşünceler taşıyan gençler yerel basında intihar olaylarını teşvik edici bir şekilde ön sayfalarda büyük

manşetler halinde görmekte ve gençler bu haberlere özenip intihara eğilim gösterebilmektedir.

- Batman'ın intihar konuyla gündeme gelmesinden rahatsız duyuyor musunuz?

Batmanın intiharlar ile anılması tabiki rahatsız oluyoruz. Türkiye'de bir çok ile göre Batman bu konuda 41 sırada yer almaktadır. Batman intiharlarının ilginç olan tarafı kadınların erkeklere oranla daha çok intihara teşebbüs etmiş ya da intihar etmiş olmasıdır ama ulusal basına abartılı bir şekilde yansımış ve yansıtılmıştır bu durum Batman'ın bir intiharlar kenti olarak anılmasına neden olmaktadır.

-Batman'da uygulanan devlet politikalarını (eğitim, sağlık, istihdam...vs) yeterli buluyor musunuz?

Kesinlikle yeterli bulmuyorum. Bu kadar genç nüfusa sahip bir ilin en azından gençlik alanında gençler için kendilerini sosyal, kültürel ve toplumsal alanlarda geliştirebilecek alanların açılması gerekirdi. (valilik, belediye, ticaret ve sanayi odası, iş kur) gibi kurumların gençlik alanında hiçbir politikaları bulunmamaktadır. Özellikle gençlerin kalifiye ara elamanlar haline getirilmesi konusunda bir çalışma bulunmamaktadır. Sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirileceği mekanlar bulunmayacak kadar azdır. Bu tür yerlerin olmamasından dolayı Batman'da internet cafe ve kıraathanelerin sayısı, Türkiye genelinde ilk sırada yer almaktadır. Gençler tüm zamanlarını buralarda geçirmektedirler.

-Batman Genclik ve Kùltür Evi'nin yürüttüğü “Goncalarin Solgun Yüzüne Bir Umut” projesi hakkında bilgi verebilir misiniz?

Batman Gençlik ve Kùltür Evi olarak 2006 yılında Habitat için Gençlik ve Coca Cola tarafından gençlerin etkin kılınması için açılan Hayata Artı Fonuna “Goncalarin Solgun Yüzlerine bir Umut” adlı proje ile müracaat ettik. Proje kapsamında özellikle kırsaldan merkeze göç etmiş olan 15-25 yaş arasındaki genç kızlara psikolojik danışmanlık merkezlerinin işlevlerinin ne olduğu ve bu merkezlerden nasıl faydalanması gerektiği konusunda bilgiler verdik ve merkezleri daha aktif hale getirmeye çalıştık. Proje kapsamında 5 mahallede seminer ve paneller düzenlendik. Aynı zamanda katılımcılara psikologlar tarafından birebir ve odak görüşmeler yapıldı. Genç kızların istekleri doğrultusunda kendilerine beden dili, diksiyon ve kişisel gelişim kursları verildi. Bu kurslara Batman’da kariyer yapmış insanları davet ederek gençler ile buluşturmamız proje kapsamında 11 arkadaşımızın istihdam edilmesini sağladı.

Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi:
Sosyal Bir Olgu Olarak İntihar; “BATMAN” Çözümlemesi
Görüşme:
MURAT MALGİR

-Sizce Batman’da yaşanan intiharların sebepleri nelerdir?

Batman’da yaşanan intiharların gerisindeki gerekçeleri bir veya iki sebebe indirgemek, olgunun çeşitli nedenlerle ortaya çıktığı gerçeğinden bizi alıkoyabileceği gibi, basın faktörü ile intiharlarla ilgili Türkiye kamuoyunda algılanış biçimine, töre ile ilişkilendirilmesi ve namus gibi değerlere dayandırılması hatasına ulaştırır. Ama en belirleyici olandan en en hafif nedenlerine doğru sıralarsak intiharların sebeplerini, göç olgusu ve bu olgunun aile ve birey üzerindeki etkileri, kent merkezinde yaşayıp da kentin sunduğu nimetlere, avantajlara, yaşam biçimine sahip olamama, aile baskısı, aile içi iletişimsizlik, namus algısı, eğitimsizlik ve ekonomik nedenler şeklinde sıralanabilir.

- Törelerin intiharlar üzerindeki etkisi nedir?

Töre ve sonuçları ile özdeşleşen Güneydoğu bölgesinde, genel algının aksine törelerin intihar üzerinde belirleyici bir etkisi yok. Ama Şanlıurfa ve kimi dar coğrafyada (kırsalda) intiharların perde arkasında özellikle kadınların yaşamını sınırlayan törelerin izini görmek mümkün.

- Medya’da çıkan haberlerin intiharlar üzerindeki etkisi nedir?

İntihar vakalarının yerel ve ulusal medyada yankı bulmasının ve yapılan haberlerin intiharlar üzerindeki etkisine yönelik tartışmalar Batman'da da zaman zaman yaşanmakta. Ben doğrudan medyanın ve yapılan haberlerin, intiharları artırıcı bir etkisinin olduğuna inanmıyorum. Çünkü intihar edenlerin sosyo ekonomik özelliklerine bakıldığında, özellikle de yazılı yerel basını (ki Batman'da en etkin medya yerel yazılı basındır) takip ettiğine, okuduğuna ve satın aldığına inanmıyorum. İntiharlara yer veren basın yayın organlarını takip etmeyen insanlar oluşu bizi doğal olarak böyle bir etki altında kalamayacağı sonucuna ulaştırır. İntiharların medya boyutuyla ilgili bende oluşan kaygılardan biri, intiharla ilgili haberlerin veriliş ve sunum tarzı, özendirici fotoğraf, bilgi ve yorumlara yer veriliyor ve özendiriliyor olmasıdır. Örneğin fare ilacı ile iğne ile intihar edildiği şeklinde detaylara girilmesi ve bunları fotoğraf veya çizimlerle destekleniyor olması, intihar etme eğilimdeki kişi intiharın kolay yol olabileceği şeklinde bir kanıya kapılabilir. İkincisi ise intihar vakalarının sık sık gündeme gelmesi, intihar olgusunu o toplumun yaşamının bir parçası haline getirmesi ve sıradanlaştırması, toplumun bu konudaki hassasiyetini ve reflekslerinin zayıflamasına, belkide ortadan kalkmasına yol açabilir.

- Batman'ın intihar konuyla gündeme gelmesinden rahatsız duyuyor musunuz?

İntihar konusunun, ciddi habercilik ve ilgilileri sorumluluklarını yerine davet etmeye yönelik haberlerin yapılması gerektiğine inanıyorum. Çünkü sonuçta intihar bilinen ve alalen tanık olunan toplumsal olgu. Bu vakaların görmezden gelinmesi, medya aracılığı ile kamuoyuyla paylaşılmaması bu olgunun varlığını ve etkisini ortadan kaldırmayacaktır. Tam aksine yapılacak haberlerle kamuoyu, konunun vehameti ve aciliyeti konusunda hassasiyet oluşturulup, yetkilileri harekete geçirip, konunun nedenlerinin araştırılması ve alınabilecek önlemler konusunda, itici bir güç oluşturulabilir.

-Batman’da uygulanan devlet politikalarını (eğitim, sağlık, istihdam...vs) yeterli buluyor musunuz?

İntiharların sebepleri arasında gösterdiğimiz eğitim ve işsizlik konularında, devlet politikalarını yetersiz buluyorum. İntiharların diğer gerekçelerinin de, eğitim ve istihdam alanında gerçekleştirilecek iyileştirmelerle ortadan kalkacağı inancını taşıyorum. Çünkü bilgi ve eğitim düzeyi, hem toplumun hem de bireyin dünyaya, topluma, değerlere, olgulara ve normlara bakış açısının ve yaklaşımın değişmesinde, sorgulayıcı olma, neden – sonuç ilişkisini analiz etme yetisini kazanmada güçlü bir unsurdur. İstihdam ise bireylerin ve ailelerin hayatına doğrudan ekonomik girdi sağlayacağından, ailenin ve bireyin yaşam kalitesini artırmasında, belli bir yaşam standardına ulaşan bireylerin ve ailenin bu standartı, rahat veya lüks yaşamı kaybetmeme çabası, onu yanlış kararlar alma pozisyonundan uzaklaştırır. Sağlayacağı iş imkanları ile bireyin günlük yaşamında işin, çalışmanın daha fazla yer teşkil etmesine, sosyalleşmesine, intihar düşüncesi taşıyacak insanın bunu düşünme zamanını elinden alınmasına yol açacağı inancını taşıyorum.

İşsizliğin en fazla olduğu bölgelerin Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesi olduğu bilgileri, devletin ilgili kurumlarının kayıtlarında da yer alması, okullaşma ve eğitim oranı ve düzeyi konularında da bir kıyaslama yapıldığında diğer bölgelerle yine bölgemizin devletin eğitim projelerinden istenilen düzeyde faydalanmadığı ve faydalandırılmadığı, sağlık konusunda doğurganlığın ve anne-çocuk ölümlerinin en fazla olduğu gerçeği ile karşılaşıyoruz. Doğum ve ölüm durumları ailenin, yaşam kalitesi ve psikolojisine olumsuz etkileri ile karşılaşması sonucunu doğurmaktadır. Ama eğitim, sağlık ve istihdam alanlarında sınırlı da olsa son dönemlerde bir iyileşme olduğunu da reddetmemek lazım.

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında İstanbul’da doğdu. İlkokulu Heybeliada İlköğretim Okulunda, liseyi ise Habire Yahşi Süper Lisesi’nde tamamladı. 2001 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nü kazandı. Sivil toplum alanında çalışmalar yapmış olan Esra Bulduk mezuniyetinin ardından aynı üniversitede tezsiz yüksek lisansını tamamladı. 2005 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde yüksek lisansa başladı. Halen sivil toplum örgütlerindeki çalışmalarına devam etmektedir.

Mayıs 2008

Esra Huri Bulduk